Poštnina plačana v gotovini

PROLETARCI VSEH DEŽEL ZDRUŽITE SE!

Posamezna številka 10 dinarjev

DELAVSKA ENOTNOST

LETNIK XII. — ŠT. 16.

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

LJUBLJANA, 17. aprila 1953

SKLONITE SE RDEČI PRAPORI

BORISU KIDRIČU V POSLEDNJI POZDRAV

Postal je tak fant, da bi gore premikal,
nikdar se ni klicu svobode izmikal.

Drago Destovnik-Kajuh: Materi

Neusmiljena bolezen nam je iztrgala iz naše srede tovariša Borisa Kidriča. Enajstega aprila se je ustavilo zvesto, toplo srce; smela, prodorna misel je sredi najplodnejšega snovanja onemela. Petnajstega aprila je rodna slovenska gruda vzela v svoj objem sina, ki ji je bil do zadnjega diha neizmerno zvest in v zanosit ponos.

Boleče je odjeknila v naših srcih in našem razumu ta trpka vest. Kakor koli je že nekaj časa moreče visela nad nami grožnja, da nam preti trdovratna bolezen vzeti tako drago cenega človeka, kot je bil naši revolucionarni domovini in njenemu rodu naš Boris Kidrič, tako se je v nas vse upiralo tej misli in polni smo bili upanja, da bo zdravnikom vendar uspelo stopiti preko okvirov sodobne zdravniške vede in ohraniti to dragoceno življenje, tako polno ustvarjalne sile.

Toda, tem našim upom je strla svetle peroti temna, grenka vest. Srca so se stisnila, misel je vzdrhtela, roka obstala — v bolečini. Kdo bi izmeril dno tej boli, kdo bi našel za njo vsa pota v najskrivnejša človeška čustvovanja, kamor je prodrla?

Pomlad se košati s cvetjem in smehom, vsa razigrana obeta polne kašče pridnim rokam. Dvojna je tokrat naša pomlad: Eno prebujajo prirodne sile, druga se poraja v žuljih, v znoju in tvorni misli delavskega rodu. Tej drugi je tako širokih rok dajal ognja in misli naš pokojni Boris Kidrič. In zdaj, ko je šele dodobra vzbrstela ta naša pomlad, ko smo se je prav šele zavedli, ko nam je začela obetati plodov — zdaj smo se zgrnili ob preranem grobu njega, ki je to pomlad v nas zanetil in dobesedno zgorel kot plamenica, kot sla te pomladi, ki se poraja, ki jo slutimo, zgorel zato, da bi ta pomlad res prišla, in to čimprej prišla in bila za delavski rod čimbolj njegova. Z njim je usahnil sredi najplodnejšega snovanja, poln sle in znanja, neprecenljivo dragocen izvir revolucionarnega ognja in smele tehtne misli.

Kidriču je življenje skopo odmerilo dobo — komaj leto več od štiridesetih je živel. V tem kratkem času je zrastel Boris Kidrič iz smelega, bistrega in odločnega študenta, ki je prišel s šestnajstimi leti v Komunistično partijo, v osrednjo osebnost našega delavskega gibanja. Že predvojni silni vzpon delavskega gibanja na Slovenskem, v katerem je deloval s svojo mladostno, plodno in trezno energijo kot idejni pobudnik, organizator, publicist in neposredni revolucionarni bojevnik, je neločljivo povezan z revolucionarno osebnostjo Kidriča. Toliko bolj pa je tesno povezan z njegovo osebnostjo osvobodilni boj na Slovenskem, kateremu je Kidrič posvetil vso, tedaj že neprecenljivo bogato revolucionarno silo, in prvi koraki, najtrši koraki, mlade revolucionarne oblasti po vojni na Slovenskem. Vsa ta pot, ki jo je Kidrič prehodil kot dosledni revolucionar je iz njega izklesala človeka, ki je bil sposoben prevzeti vodstvo našega gospodarstva in mu utreti nova pota. V tem revolucionarnem poslanstvu je Kidrič pokazal silne dimenzije svoje revolucionarno ustvarjalne sile. V najtrših gospodarskih prilikah je zakoličil smelo nova pota našemu gospodarstvu in s svojo neumorno mislijo utiral novim družbenim odnosom pota skozi najbolj razdrte čeri gospodarskih težav. Postal je silno ognjevit zagovornik velike misli, da se socialistično gospodarstvo zmore izoblikovati samo tedaj, če mu neposredno klešejo podobo sami delavci. Tako je Kidrič postal prava plamenica naše ekonomske misli, utrip in hotenje ekonomskih teženj našega časa.

Sedaj pa stojimo ob njegovem svežem grobu prizadeti, žalostni, saj nam je preminul dragoceni tovariš, ki je revoluciji tako prešerno radodarno dajal svojo silo, da je težko reči, če je sploh utegnil živeti le drobec svojega zasebnega življenja. Preminul nam je tovariš, ki nam je vsem skupaj postal še posebej drag zato, ker je bil z vsem svojim srcem, s tisočerimi najintimnejšimi čustvi vezan z delavskim gibanjem, saj je iz sleherne njegove misli in želje izžarevalo hotenje delavskega gibanja.

Kidrič je bil v pravem pomenu besede heroj in junak socialističnega dela. S tem, da je prav on nosil taka odličja, so ta odličja dobila svojo veliko, neizmerno proletarsko vrednost.

Neizmerno mnogo nas je naučil Boris Kidrič — morda v tem trenutku niti ne zmoremo vsega, kar smo se naučili od njega, v vsem obsegu preceniti. Vemo pa gotovo, da je tega mnogo in da je revolucionarno dragoceno. To pa bomo zvesto hranili in iz bolečine, ki nam je ob izgubi Borisa Kidriča stisnila srca, bo vzplamtel nov revolucionarni ogenj in sla, s katerim bomo smelo in plodno utirali naši delavski pomladi pot. Tako se bomo vedno spominjali njega, ki je zaživel v vseh nas in ki bo v našem plemenitem revolucionarnem početju živel še vnaprej.

Najlepše cvetje te pomladi pa naj cvete Kidriču v spomin.

Sklonite se rdeči proletarski prapori v pozdrav njemu, ki nas je naučil te prapore dostojno nositi in ki nas je učil graditi domovino, nad katero naj rdeči proletarski prapori res vzneseno dostojno plapolajo!

POKOPALI SMO BORISA KIDRIČA, TODA

TOVARIŠ PETER V NAŠIH SRCIH NE BO NIKDAR UMRL

Našega Petra ni več. Odšel je tja, od koder ni vrnitve. V sredo opoldne smo z vsemi častmi, ki pripadajo tako velikemu sinu naših narodov in z neizmerno žalostjo v srcih pokopali njegove posmrtne ostanke v grobnici narodnih herojev v Ljubljani, v slovenski zemlji, ki jo je tako neizmerno spoštoval in ljubil. Tam bo poslej ležal — on, heroj med heroji, med svojimi revolucionarnimi tovariši, junaki osvobodilnega boja — Boris Kidrič, prvi heroj socialističnega dela, v srcu naše ožje domovine.

Težko je verjeti, da ga ni več med nami, da ne bomo nikoli več slišali njegove bodrilne besede, njegovih naukov in zvonkega smeha, da ne bomo več deležni njegove očetovske ljubezni, s katero nam je vlival zaupanje v svetle cilje, za katere se je ves žrtvoval. Ni ga več, toda ostal bo med nami. Njegov spomin, njegova dela bodo živela, dokler bo prebival tod slovenski rod, od ust do ust naših zanamcev se bo prenašalo ime velikega človeka, revolucionarja, ki je daroval svoje življenje za srečo teh in bodočih rodov. Zato tovariš Peter v naših srcih nikdar ne bo umrl.

•

Bilo je oblačnega novemberskega dne, ko smo prvič zvedeli, da je zbolel. Prestrašili smo se. Naša srca so se užalostila in skoraj verjeti nismo mogli. Boris, človek tako neizmerne energije, ki se nam ni nikdar zdel utrujen, pa čeprav je delal noč in dan, človek, ki nikdar ni poznal oddiha v velikem delu, ki ga je opravljal — pa bi obolel in povrhu vsega še težko? Zdravniki so neusmiljeno poročali: »Kriza ni popustila... Stanje se ne izboljšuje...« Kot udarci so padale te besede v našo zavest, nam trgale srca, nas žalostile.

Hočeva, da na nama poskušate vsa zdravila

Ljudje so se sestajali, po tovarnah, vaseh in mestih, šolah in ustanovah ter pošiljali Petru v beograjsko bolnico »Dragiša Mišović« svoje pozdrave in iskrene želje, da bi čimprej ozdravel. Beograjčani so se zbirali pred bolnico in čakali poročil o izboljšanju njegovega zdravja. Mnogi so nadlegovali zdravnike, ker so hoteli Borisu darovati svojo kri. Iz množice sta se prerinila v bolnico dva častnika Titove garde in zahtevala od zdravnikov, da poskusijo vsa zdravila najprej na njima. »Veva, da je bolezen, ki je napadla Borisa, težka in komaj ozdravljiva. Zato hočeva, da na nama poskusite vsa zdravila, ki bi ga lahko ozdravila« — sta zatrjevala. Zdravniki so s solznimi očmi poslušali mladeniča, ki ju je vzgojila revolucija in jima komaj dopovedali, da je tako velika žrtev brez koristi. Že tedaj so vedeli, da je bolezen, ki je napadla Kidriča, težka, tako težka, da ji bodo tudi vsa najnovejša medicinska sredstva težko kljubovala. Vendar pa je v njih tlel kanec upanja, upanja v Borisovo skoraj nezlomljivo življenjsko silo.

Jaz odhajam, toda varujte Kardelja

Prvi znaki bolezni so se pokazali že septembra meseca. Zdravniki so mu svetovali:

— Pridite vsaj za dva dni v bolnico. Moramo vas pregledati.

Kidrič ni hotel. Bil je ves v delu. Odtrgati se od tega dela, je izgledalo nemogoče.

Ko so le silili, je pristal.

— Dobro, pridem! Zapomnite si, samo za dva dni. Niti minute več ne ostanem.

Toda bolezen je bila zelo resna. Prikovala ga je na posteljo.

Bil je najbolj poslušen bolnik. Izpolnjeval je vse zdravniške nasvete, da bi se lahko čimprej posvetil delu, po katerem je neizmerno hrepenel. Obenem, ko je sam hiral, pa se je venomer zanimal za zdravje svojih sotovarišev, bolnikov v sosednih sobah, prijateljev, s katerimi je skupaj delal. Nekaj dni pred smrtjo, ko je že vedel, da je konec z njim, je zvedel, da Kardelj boluje. Njegov izmučeni obraz se je užalostil. Zbral je zadnje moči in šepetaje zabičal zdravnikom:

— Jaz odhajam, toda varujte Kardelja!

Iz njegovih besed je dihala neizmerna ljubezen do tovariša, s katerim je povezal dolgih dvajset let revolucionarnega življenja in za katerega je vedel, da je kakor sam neprecenljivo pomemben za zmago veličastnega dela, ki ga ustvarjamo.

Še zadnjikrat je oživel, vzcvetel kakor roža, v katero je dahnila pomlad

Pred šestim kongresom je bil že resno bolan. Zahteval je, da ga zdravniki puste na kongres. Dovolili so mu, toda zastavili so mu pogoje: ne sme dolgo sedeti v dvorani in utrujati se. Z njim je odšel zdravnik.

Poročilo je prebral tovariš Tito. Potem so razpravljali. Kidrič je pozabil nase, na svojo bolezen. Oživel vzcvetel je kot roža, v katero je dahnila pomlad. Ni vzdržal. Odšel je na govornico in govoril. O delavskem samoupravljanju, o boju proti ostankom birokratizma, o nadaljnjih perspektivah graditve našega gospodarstva. Besede so vrele iz njega kot živ studenec, osvajale srca poslušalcev in vlivale v njih revolucionarno silo, s katero je Boris znal tako oplajati naša srca.

Vrnil se je v bolnico slab, toda veder. Kot otrok se je veselil, da je lahko sodeloval na kongresu. Živel je, vsaj za trenutek je zopet oživel.

Zadnji utrip svojega srca je posvetil domovini

Po prvi krvavitvi se je zagledal v oči zdravniku in zahteval:

— Povejte resnico. Saj jo že tako poznam. Revolucionarju je treba reči resnico, pa čeprav bi bila še tako težka.

V očeh zdravnikov je bral, kar so tako uporno prikrivali. Nasmehnil se je:

— Poglej, mislil sem, da zdravniki ne znajo prikrivati svojih misli. Kdo bi dejal, da so tako dobro konspirativni.

Smrt je prihajala počasi, a gotovo. Oglušel je. Bral je še lahko. Razgovarjal se je potom — popisanih listov. Toda miroval ni. Delo, ki ga je opravljal, problemi, s katerimi se je bavil zadnje obdobje pred boleznijo, so vladali v njegovem duhu. Pogovarjal se je s prijatelji in sodelavci o perspektivah razvoja našega gospodarstva, jim nasvetoval, jih učil in bodril, pisal razprave, zapiske, zakaj vedel je, da je konec blizu.

Delal je in ustvarjal do zadnjega diha. Še zadnji utrip svojega srca je posvetil domovini.

Stari, Ti ne veš, kako Te ljubim

Desetega aprila, dan pred svojo smrtjo je proslavljal svoj enainštirideseti rojstni dan. Dvignil je vseh deset prstov in jih pokazal svoji ženi Zdenki, ki mu je bila ves čas bolezni zvesta negovalka in pomočnica, češ, deseti je

Izguba tovariša Kidriča je za našo armado prav tako težka, kot je težka za naše narode, za Tita in Kardelja, ker je bil eden izmed najbolj koristnih graditeljev, heroj iz vojne in revolucije. — Tovariš Kidrič na proslavi slovenskih brigad v Dol. Toplicah

danes. Obiskali so ga prijatelji in znanci ter ga obdarovali. Ob njem je bila zadnjikrat vsa njegova družinica: žena Zdenka in hčerki Jurkica in Marjetka.

Tudi Tito ga je obiskal. S šopkom rož mu je poklonil knjigo s posvetilom. Sedel je k njemu na bolniško posteljo, vzel Borisove roke v svoje in komaj premagoval solze.

Ko je odšel, Boris ni vedel, da Tita ni več pri njem. Mislil je, da sedi ob njegovi postelji in ga gleda s svojimi ljubečimi očmi. Vzkliknil je:

— Stari, Ti ne veš, kako Te ljubim!

Po licu so mu pritekle solze in se izgubljale v blazini.

Revolucionar do konca

Zadnje dni je mnogokrat padel v nezavest. Le ogromni energiji je pripisati, da je še živel. V takšnih trenutkih se mu je večkrat bledlo. Vodil je konference, grajal, glasno premišljeval, predlagal. Zdenka ga je mirila in bodrila ter junaško skrivala v sebi vso neizmerno bol. Tudi hčerka ji je obolela. Skrivala je to pred njim. On, ta dobri človek, ki je sam smrtno bolan, bi se prav gotovo vznemiril. Zadnje trenutke pred smrtjo je spraševal za zdravje bolnikov v sosednih sobah in se vznemirjal ob vesteh o zdravju posameznih tovarišev. Kako težko bi mu šel bilo, če bi zvedel, da je bolna hčerka, ki jo je tako ljubil.

Nekaj dni pred koncem ga je obiskal prijatelj Djilas. Tedaj je Boris dejal:

— Veš, revolucionar ne bi smel prenašati tako počasnega in mučnega umiranja. Revolucionar bi moral napraviti konec, jaz pa moram vzdržati do kraja, ker sem pred svojo boleznijo prav tako, kot pred policijo in moram vzdržati. Ne smem napraviti ničesar, kar bi vrglo kakršno koli senco na mojo preteklost in na naše gibanje.

Kako velika osebnost je bil! Umiral je in mislil na revolucijo, na delavsko gibanje, varoval čistost tega gibanja.

Djilas je kasneje na žalni seji tretjega kongresa Socialistične zveze delovnega ljudstva Črne gore dejal:

— Take osebnosti ni mogoče pozabiti, ne kot človeka, ne kot tovariša in ne kot bojevnika, kajti to je osebnost, ki se ne rodi vsakih deset let. In ta človek je izšel iz naših vrst...

Res, bil je revolucionar, Titov revolucionar do konca.

Umrl je, ko bi ga najbolj potrebovali

V soboto, pet minut pred pol tretjo uro je preminul. Prenehalo je biti junaško srce Borisa Kidriča, našega partizanskega tovariša Petra, prvega predsednika slovenske vlade, člana sekretariata Izvršnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, člana Izvršnega sveta Ljudske skupščine Jugoslavije in predsednika Gospodarskega sveta.

Beograjski radio je prenehal z glasbeno oddajo in sporočil jugoslovanskemu ljudstvu žalostno vest.

— Boris Kidrič je umrl.

Ob zvokih Internacionale, himne, ki je prevevala vse Borisovo življenje in delo, ter s katero je počastil beograjski radio spomin dragega pokojnika, se je orosilo marsikatero oko.

Žalostna vest se je kot blisk razširila po vsej naši domovini. Do najbolj oddaljenih krajev je prodrla. Čeprav je radio že opoldne sporočil, da se mu je stanje poslabšalo, vendar nihče ni mogel misliti, da bo življenjska sila in nepremagljiva volja Borisa Kidriča tako hitro klonila pred krutim neusmiljenim zakonom prirode. Čeprav smo slutili skorajšnji konec, vendar smo v dnu srca še vedno gojili nade, da bo zopet ozdravel, da se bo vrnil med nas, da bomo zopet slišali njegovo očetovsko besedo.

Vsa naša domovina se je zavila v žalost. Ljudje so strtih src obešali žalne in državne zastave na pol droga. Delavci so prenehali z delom, se zbirali in pošiljali užaloščeni soprogi, tovarišu Titu in drugim najbližnjim Borisovim sodelavcem žalne brzojavke.

V srcih vseh naših ljudi se je naselila tuga in bol.

— Škoda ga je, zelo škoda. Umrl je, ko bi ga najbolj potrebovali. In tako mlad je bil. Preveč je delal, preveč napenjal svoje moči. Bolj bi morali paziti nanj — mi je dejala ptujska delavska mati. V očeh so se ji lesketale solze. Jokala je, kot bi jokala za svojim sinom. Saj Boris je tudi bil sin vseh naših delavskih mater.

Bil je človek, čigar delo lahko nadomesti le kolektiv, osebnost velikanske energije, revolucionarne in umske moči

Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije je ob Borisovi smrti izdal sporočilo polno žalosti. Tudi Zvezni Izvršni svet je zasedal in sporočil jugoslovanskim delovnim ljudem, da je preminul Boris Kidrič.

Kongres Socialistične zveze delovnega ljudstva Črne gore je prenehal z delom. Na govornico je stopil Milovan Djilas, eden najboljših Kidričevih sodelavcev in prijateljev in govoril o junaškem življenju dragega pokojnika.

— Vsega našega gospodarskega razvoja in vseh uspehov, ki smo jih dosegli, si ne moremo zamisliti brez imena Borisa Kidriča. Dela Borisa Kidriča ne more nadomestiti nobena osebnost — bil je tak človek, da njegovo delo lahko nadomesti le kolektiv, osebnost velikanske energije, revolucionarne in umske moči.

Solze so mu tekle po licu, ko je govoril.

Tito je obiskal Zdenko in ji izrekel sožalje. Kidričevo vdovo so obiskali tudi vsi Borisovi znanci in prijatelji, ki so se takrat mudili v Beogradu.

Na konferenci bivših borcev Jugoslavije, Grčije in Turčije je vstal grški predstavnik in prosil ostale udeležence, naj z enominutnim molkom počastijo spomin velikega pokojnika.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Delo tovariša Borisa Kidriča ne more nadomestiti nobena osebnost — bil je takšna osebnost, da njegovo delo lahko nadomesti le kolektiv. — Tovariš Boris Kidrič in Moša Pijade odhajata z zasedanja šestega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije

---

GOVOR TOVARIŠA EDVARDA KARDELJA NA TRGU REVOLUCIJE V LJUBLJANI

Smrt nam je iztrgala kos našega lastnega srca

DRAGI PETER!

Državljani, tovarišice in tovariši!

Odpravljamo na poslednjo pot pepel človeka, ki je dobesedno zgorel v neizrečeni ljubezni do delovnega človeka in v strastnem revolucionarnem stremljenju k socialističnemu ostvarjenju. Jugoslovansko ljudstvo izgublja v njem velikega sina, čigar življenje je vtkano v zgodovino naše revolucije in naše borbe za socializem kot njen bitni sestavni del, mi, njegovi soborci, komunisti, pa izgubljamo v njem do poslednjega diha zvestega tovariša, ki je nosil v vseh bitkah naše revolucije najtežja bremena, ne da bi kdaj koli spregovoril besede: ne morem.

Ko nam je sovražna smrt iztrgala iz naše srede Tebe, dragi Peter, nas je udarila po tistem, kar nam je najdražjega in v čemer smo najmočnejši. Iztrgala nam je kos našega lastnega srca.

Boris Kidrič je živel kratko, toda boril se je dolgo in silovito, kakor da bi slutil, da mu je odmerjeno kratko življenje. Ni treba, da bi govoril o njegovih zaslugah za slovensko in jugoslovansko ljudstvo. Sleherni naš delovni človek zna ceniti veliko delo, ki ga je on opravil. In vendar bi hvalnice ob njegovi krsti samo poniževale njegov lik, lik neumornega in vedno osebno skromnega borca in revolucionarnega delavca, kakršen živi v našem spominu in bo večno živel v spominu bodočih generacij. Boris Kidrič ni nikoli mislil na sebe in o sebi. Bil je eden tistih redkih ljudi, ki svoje plodno življenje neprestano in do poslednjega diha razdajajo svojemu ljudstvu, v nepretrganih bitkah za njegov napredek in napredek človeštva sploh. Tako je tudi umrl. Njegovo srce, tako vztrajno in silovito v revolucionarni ustvarjalni težnji in tako dobro in plemenito v ljubezni do delovnega človeka, je prenehalo biti sredi bitke proti nevarnosti državno-kapitalistične degeneracije socialistične revolucije, v katero se je vrgel z vso energijo in v kateri so se razmahnile vse njegove odlike kot človeka, borca in misleca. Tak človek je bil Boris Kidrič. Na takih ljudeh, na takih borcih je zidana vsa zgodovina človeškega napredka. Take ljudi porajajo samo velika razdobja, velika ljudska dejanja, taka, med kakršna spada tudi naša socialistična revolucija. In če danes dajemo priznanje velikemu doprinosu Borisa Kidriča v borbi za lepšo bodočnost jugoslovanskega ljudstva, s tem samo kažemo na veličino naše ljudske revolucije, ki je dala ljudi take ustvarjalne sile, kakršna označuje Borisa Kidriča.

Peter, dragi, vsi vemo, da nisi nikoli hlepel za priznanjem in da Ti hvale niso ničesar pomenile. Toda stotisočere, v nemi bolesti sklonjene glave jugoslovanskih delovnih ljudi ob Tvoji poslednji poti od Beograda do Ljubljane in njihove s silo zadrževane, a ne vselej zadržane solze Ti danes pretresljivo silovito pričajo, da Ti jugoslovansko delovno ljudstvo toplo in hvaležno vrača ljubezen, ki si mu jo Ti tako obilno dajal vse svoje življenje. Ta ljudska ljubezen je spomenik Tvojemu spominu, s katerim se ne da primerjati nobeno drugo priznanje.

Boris Kidrič ni bil samo borec. Bil je tudi ustvarjalec, organizator, mislec, ki je dal neprecenljiv doprinos idejnemu trasiranju naše revolucije in naše socialistične poti. Bil je socialistični internacionalist, ne brezdomovinski svetovljan. Svojo rodno slovensko grudo, ki je njeni osvoboditvi toliko doprinesel, je imel strastno rad in s to isto ljubeznijo je objel tudi bratsko skupnost jugoslovanskih narodov, ker je vedel, da brez te ni niti svobode niti socializma za te narode. Krepitvi te skupnosti in njeni moči je posvetil svoje sile v vsakem delu, ki ga je opravljal. Toda Boris Kidrič pri tem ni imel v sebi niti sence nacionalizma in nacionalne ozkogrudnosti. Široko srce komunista in revolucionarja ni poznalo nacionalnih in državnih meja. Ono je bilo za človeka, za delovnega človeka ne glede na jezik in raso. Boris Kidrič se je gibal v širokih horizontih humanizma in socialističnega internacionalizma, zato je tudi mogel tako mnogo dati jugoslovanski socialistični skupnosti in zato je njegovo delo obenem dragocen doprinos mednarodnemu socializmu sploh.

Peter, globoko si verjel v zgodovinsko misijo naše borbe proti birokratizmu, za socializem in socialistično demokracijo in mnogo si storil, da bi ta borba bila uspešna. In ko bodo jutri izkušnje in uspehi naše borbe za socializem postali bitni sestavni del idejne zakladnice mednarodnega delavskega gibanja in socializma, bo s temi izkušnjami in uspehi nerazdvojno povezano tudi Tvoje ime.

Peter, tovariš in prijatelj dragi, tu v Ljubljani si pred 26 leti smelo stopil na pot revolucionarne borbe za oblast delovnega ljudstva, za socializem. Zdaj se vračaš v to mesto, da bi v njem ostal za vselej. Nisi se vrnil truden in zlomljen od borbe. Nikoli nisi bil truden in borba Te je samo krepila. Takega človeka kot si bil Ti, je mogla zlomiti samo zahrbtna bolezen. Počival boš med svojimi tovariši, heroji, ki so padli pred Teboj. Politični komisar narodnoosvobodilne vojske Slovenije, Peter Kalan, se vrača k svojim bojnim tovarišem. Toda nam, ki smo se skupaj s Teboj in s Titom na čelu dolgo vrsto let borili za isto stvar, nam, ki so nas neštevilne bitke tako krepko povezale s Teboj v revolucionarnem tovarištvu in toplem prijateljstvu, nam, ki Te danes spremljamo na Tvoji poslednji poti, se lomi srce ob misli, da Te ne bo več med nami.

Toda ne, delovni ljudje Jugoslavije! Tovariš Boris Kidrič ne gre nikamor od nas. Tak človek ne more umreti. Mi bomo ponesli na poslednjo pot samo pepel življenja, ki je prezgodaj zgorelo v plemenitem požrtvovanju. Toda Boris Kidrič je del duše naše revolucije. Ta duša je živa, ona bije zmagovite bitke, ona dan za dnem poraja nove plodove in nič na svetu je ne more uničiti. V tej duši naše revolucije in v njenih plodovih živi in bo večno živel Boris Kidrič, dragi naš tovariš in prijatelj Peter. Njegov grob pa bo ostal bodrilo vsem sedanjim in bodočim pokolenjem v nenehni borbi za napredek, za lepšo bodočnost delovnega človeka.

Večna slava Borisu Kidriču! Naj živi velika stvar socializma za katero se je on boril!

NAŠA LJUBEZEN JE SPOMENIK TVOJEMU SPOMINU

Kongres Socialistične zveze delovnega ljudstva Makedonije je prenehal z delom in poslal sožalne brzojavke Zdenki Kidričevi in najbližjim Borisovim sodelavcem.

Po vsej Jugoslaviji so v znak žalosti odpovedali vse kino-predstave; gledališča so se zaprla, napovedanih zabav in športnih prireditev ni bilo.

Izvršni svet Ljudske skupščine Slovenije je imel žalno sejo, na kateri je govoril o življenju in delu velikega pokojnika Miha Marinko — star sodelavec Borisa Kidriča. Predlagal je, naj bi v počastitev pokojnikovega spomina preimenovali Strnišče v Kidričevo in imenovali tovarno glinice in aluminija, za katero ima Boris neprecenljive zasluge po njegovem imenu. Sklenili so tudi ustanoviti institut, katerega namen bi bil pomagati razvoju znanosti naravoslovnih ved ter političnih in gospodarskih ved in ga imenovati z imenom Borisa Kidriča.

Malo je revolucionarjev, v katerih bi bile tako kot v Borisu Kidriču utelešene vse čudovite odlike socialistične revolucije jugoslovanskih narodov

Tudi Izvršni svet Ljudske skupščine Srbije je imel žalno sejo. Govoril je Peter Stambolič, predsednik Izvršnega sveta. Med drugim je dejal:

— V življenju sem srečal mnogo revolucionarjev in borcev za stvar delovnega ljudstva. Vedno pa sem slutil, da je malo takih, v katerih bi bile utelešene tako kot v tovarišu Kidriču vse čudovite odlike socialistične revolucije jugoslovanskih narodov. Mislim, da so prav tako čutili vsi, ki so ga poznali v življenju in delu.

Tisočero prebivalcev Beograda je spremilo tovariša Borisa Kidriča na poti v njegovo ožjo domovino

Z njim smo slovenski delavci izgubili eno najslavnejših osebnosti v družbenem življenju

Na žalni seji predsedstva Republiškega sveta sindikatov Slovenije je govoril o življenju in delu Borisa Kidriča predsednik sindikatov Janko Rudolf.

Z njim smo slovenski delavci izgubili eno najslavnejših osebnosti. Izgubili smo hkrati svojega najboljšega tovariša, ki nam je bil s svojim bogatim znanjem, dragocenimi življenjskimi izkušnjami tudi praktični svetovalec in borec za nove prave socialistične odnose...

Člani Predsedstva so se ob besedah svojega predsednika spominjali na mnoga srečanja s Kidričem, spominjali, kako so se od njega učili bojevati se za pravice delavskega rodu. Globoko v srcih in žalnih brzojavkah, ki so jih poslali predsedniku Titu, Marinku in Zdenki Kidričevi, so zatrdili, da ne bodo nikdar pozabili njegovih nasvetov in da jih bo njegov vzgled vodil do končne zmage.

Delavci Steklarne Rogaške Slatine so obnemeli ob vesti, da je umrl človek-revolucionar, ki je pred mnogimi leti prinesel plamenico revolucije v to tovarno. Sestali so se in sklenili, da bodo imenovali svojo tovarno z njegovim imenom. Tudi metalurški kombinat v Nikšiču bo poslej nosil pokojnikovo ime.

Po mestih in industrijskih središčih nameravajo v bodoče najlepše trge, ulice, šole in tovarne imenovati po velikem pokojniku.

Tudi napredni krogi v Trstu so se užalostili ob poročilu, da je umrl Boris Kidrič. Vsi časopisi so prinesli vest o njegovi smrti, mnogi pa so posvetili njegovemu spominu več številk. Napredni Slovenci in Italijani se mu zahvaljujejo za vse, kar je storil med ljudsko revolucijo za tržaško delovno ljudstvo, ki si je tedaj prvič, pod Borisovim vodstvom postavilo svojo ljudsko oblast.

Brzojavko z izrazi iskrenega sožalja je poslalo Izvršnemu komiteju Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije tudi špansko socialistično gibanje »Akcion Socialista«, v kateri med drugim pravi:

— Njegova smrt je globoko užalostila delavce vsega sveta, ki so se bojevali z jugoslovanskimi narodi za socialistično demokracijo, za katero ima Boris Kidrič neprecenljive zasluge. Gibanje »Akcion Socialista« bo prav tako, kot jugoslovanski narodi ostalo zvesto spominu na Borisa Kidriča.

STOTISOČI SE POSLAVLJAJO OD VELIKEGA POKOJNIKA

V poslopju Zveznega Izvršnega sveta v Beogradu so izpostavljeni posmrtni ostanki tovariša Borisa Kidriča. Ob rakvi stojijo Kardelj, Rankovič, Djilas, Moša Pijade, Ivan Gošnjak in Djuro Salaj. Nepremično stojijo trdih žalostnih obrazov, v srcih pa se poslavljajo od njega, ki so ga imeli radi bolj kot brata.

Ljudje se pomikajo mimo žalnega odra, ob katerega je naslonjen venec z napisom: »Dragemu možu in očetu — Zdenka, Jurkica in Marjetka«. Popolna tihota vlada v dvorani, ki napravlja vtis globoke žalosti. Sončni žarki ne prodirajo vanjo, ker so čez velika okna spuščeni težki, črni zastori. Le skozi tanke črne zavese prodira blaga svetloba luči z vseh zidov.

Desettisoči so ga že obiskali. Ljudje hodijo mimo njegovih posmrtnih ostankov, molče z žalostjo v srcih. Nikdar ne bodo pozabili, kaj vse je storil zanje.

S svojimi deli si je postavil veličasten in trajen spomenik

V istem poslopju zaseda Zvezni Izvršni svet. Govori Moša Pijade:

...Boris Kidrič je umrl v času, ko bi ga naša družba najbolj potrebovala. Revolucionarna preobrazba našega gospodarstva in naše družbe ni končana, z njegovo smrtjo pa neha delati eden izmed glavnih začetnikov te preobrazbe. Mi ga bomo nadomestili z združenimi silami in s silami tistih njegovih sodelavcev, ki so zrasli v sodelovanju z njim, pod vplivom njegovega revolucionarnega duha, pogumnega do fantastičnosti, toda istočasno globoko realističnega in sposobnega, da spremeni tudi najbolj drzne misli v resničnost.

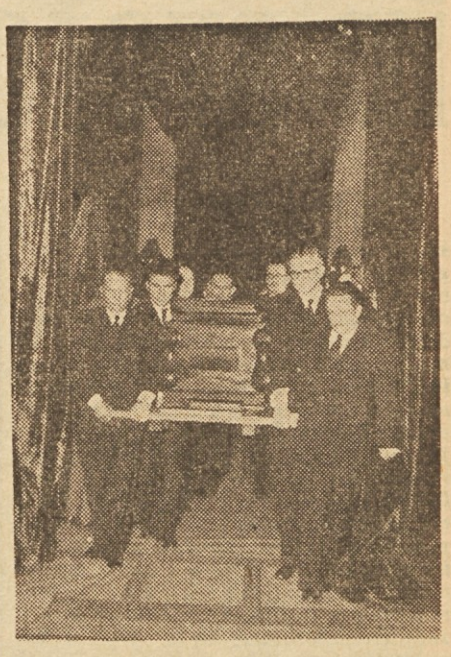

Najboljši Kidričevi prijatelji, njegovi zvesti sodelavci so nosili krsto s pokojnikovim truplom

Toda občutek, da nam manjka, bo ostal...

Nepopustljiva borba proti birokratizmu in državnemu kapitalizmu, ustvarjanje delavskih svetov, izročitev tovarn in podjetij v upravo neposrednim proizvajalcem, boj proti administrativni dušitvi objektivnih ekonomskih zakonov, boj za resnično družbeno prilaščanje presežka dela in za socialistično demokratično upravljanje s presežkom dela, kakor tudi razbijanje osamljenosti naše domovine z razvijanjem njenih mednarodnih ekonomskih odnosov, ustvarjanje naše obrambne industrije, ki naj zagotovi našo neodvisnost, — to so dela, ki so in bodo ostala večno povezana z imenom Borisa Kidriča, saj je bil pri vsem tem njegov osebni delež največjega pomena. Ves je bil prežet od globokega prepričanja, da je za vso problematiko našega gospodarskega sistema, za njegovo sedanjo in bodočo graditev bistveno vprašanje boja proti birokratizmu, boja za resnično socialistično zgraditev naše domovine. *(Nadaljevanje na 4. strani)*

Člani Izvršnega sveta Ljudske skupščine so izkazali pokojniku zadnjo čast

GOVOR JANKA RUDOLFA NA TRGU REVOLUCIJE V LJUBLJANI

Mi nismo bedne sirote, ki so ostale brez očeta, temveč samo zavestni proletarski dediči tvoje revolucionarne zapuščine

Trpko je zaječalo širom slovenske zemlje, ko smo zvedeli žalostno sporočilo: Boris Kidrič je umrl. Bridka in neizprosna resnica, ki ji nismo hoteli niti mogli zlepa verjeti.

Rogaške steklarje, mežiške rudarje, graditelje na Dravi, jeseniške železarje, kranjske tekstilce, ljubljanske železničarje — vse, prav vse nas je globoko ranila v srce. Misel nam je za trenutek onemela. Roke so obstale. Za hip so se ustavili stroji.

Kakor vojaki na bojišču, ki jim komaj utegne v boli vztrepetati srce in kaniti solza, če jim v jurišu omahne poveljnik, tako smo počastili slovenski delavci njegov spomin. Bolečina nas je prizadela, toda stroji so se takoj spet zavrteli, le roke so sedaj še močneje prijele za delo. Naprej, samo naprej! Tako je delal naš dragi Peter in tako smo se od njega naučili delati tudi mi. Ni poznal umika, temveč samo juriš, bitko, zmago in spet naprej.

Peter je bil od svoje rane mladosti s tisočerimi nitmi povezan z usodo delavskega rodu. Pred 25 leti je že kot mlad dijak, ves poln svežega revolucionarnega ognja, ki ga je ohranil vse do zadnjih utripov življenja, organiziral in vodil steklarje v Rogaški Slatini. V času najtršega nasilja monarhofašistične šestojanuarske diktature je posebno vneto deloval med mladimi delavci: vzpodbujal in organiziral jih je in z njimi skupno delil tedanjo usodo revolucionarja tudi pred buržoaznim sodiščem in v zaporih. Neprecenljivo je njegovo delo na utrjevanju enotnosti delavskega razreda v času pred izbruhom druge svetovne vojne, pri organiziranju vseljudske fronte slovenskega naroda, pri uresničevanju zamisli delavskega samoupravljanja in pri ostalih velikih početjih v naši revoluciji.

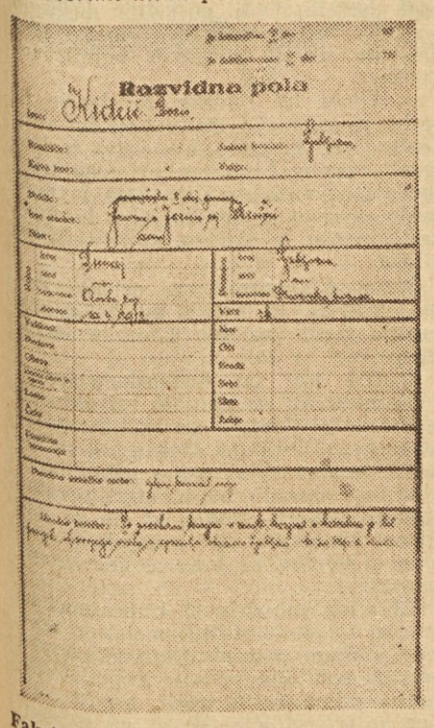

Faksimile policijskega kartona, ki so ga o tovarišu Kidriču izpolnili pandurji nekdanjih protiljudskih oblastnikov, ko so ga zaprli v mariborsko kaznilnico

Tako je postala življenjska pot tovariša Petra pot proletarskega revolucionarja, ki se je ves zrasel z delavskim gibanjem in živel ves samo zanj: z delavci je čutil in z njimi trpel, se boril in zmagoval ter zanje dal vse do zadnjega diha, vse svoje plodno življenje. Dal je neizmerno veliko. Zakaj Peter je bil neusahljivi vrelec ustvarjalne misli in je znal uresničiti najbolj smela napredna hotenja in stremljenja. Pri tem mu je pomagala njegova neverjetna ustvarjalna energija, s katero je oblikoval vse tisto, k čemur so delavci težili.

Bil je prav tako trdovratno vztrajen in nepopustljiv, kot je znal biti globoko človeški in prijateljski. Noben napor zanj ni bil tako velik, da se ga ne bi z vso prizadetostjo lotil, kadar je bilo treba urediti stvari, ki so težile delovne ljudi. Neiskrenosti ni trpel, neusmiljeno je preganjal zahrbtnost in vse druge slabosti, ki jim ni mesta v delavskem srcu.

Zato je postal Peter nam slovenskim delavcem visok vzor, vzgled, ki nas z nepremagljivo silo privlačuje in ob katerem se lahko vsakdo izmed nas neizmerno obogati. Ob njem so rasli in se oblikovali borci za delavske pravice v stari Jugoslaviji, ob njem so se klesali borci v času osvobodilnega boja in socialistične revolucije, ob njem smo rasli vsa ta povojna leta socialistične graditve. Proletarske vrline Borisa Kidriča so postale med delavci tako priljubljene, da jim je beseda Kidrič postala sinonim za vse tisto, kar naši delovni ljudje najbolj ljubijo, spoštujejo in cenijo, čemur se hočejo v svojem delu najbolj približevati in za kar so pripravljeni žrtvovati največje napore.

Sedaj stojimo tu in se z veliko bolečino v srcu poslavljamo od tvojega izmučenega trupla, dragi naš Peter. Toda ti ostaneš in boš živel z nami. Ne bomo te imeli samo v bogatih knjigah tvojega znanstvenega dela, ki so dragoceni vir za naše jutrišnje delo. Tvoji napori bodo z nami živeli tudi v naših industrijskih velikanih, katerih snovalec in sotvorec si bil ti. Beton in jeklo nas bodo navdajali s pogumom in samozavestjo ter nas neprestano bodrili v naših nadaljnjih bitkah.

Težko, skoraj nemogoče nam je verjeti, da je v taki starostni dobi nehalo biti srce našega partizanskega tovariša Petra in prvega predsednika slovenske vlade

Predvsem pa te bodo neizbrisno ohranili v naših srcih, dragi naš soborec, tovariš, prijatelj!

Ko se v neizrekljivi žalosti in prizadetosti poslednjič poslavljamo od tebe, pa nismo bedne sirote, ki so ostale brez očeta, temveč smo samozavestni proletarski dediči tvoje bogate revolucionarne zapuščine, ki si je nikdar in za nobeno ceno ne bomo dali vzeti.

Slava velikemu človeku in borcu!

IZVRŠNEMU SVETU LJUDSKE SKUPŠČINE FLRJ, BEOGRAD

Nenadomestljiva izguba tovariša Borisa Kidriča, zvestega revolucionarja, nas je globoko pretresla. Z neizmerno bolestjo v srcu izrekamo iskreno sožalje.

REPUBLIŠKI SVET SINDIKATOV ZA SLOVENIJO

ZDENKI KIDRIČ, BEOGRAD

Neizmerno težko nam je ob izgubi Tvojega dragega moža in zglednega prvoborca tovariša Kidriča Borisa. V tovariški zvestobi Ti stojimo ob strani ob tej težki uri, ki je zadela Tebe in vse delovne ljudi nove Jugoslavije.

REPUBLIŠKI SVET SINDIKATOV ZA SLOVENIJO

CENTRALNEMU KOMITEJU ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE, BEOGRAD

Prerana izguba tovariša Borisa Kidriča, velikega komunista, ki je vse svoje življenje posvetil uresničevanju socialistične ideje, nas je globoko pretresla. Ob njegovi smrti izražamo globoko sožalje. Njegov svetal lik nam bo ostal vedno borben vzor.

REPUBLIŠKI SVET SINDIKATOV ZA SLOVENIJO

OB ODPRTEM GROBU BORISA KIDRIČA JE SPREGOVORIL TOVARIŠ TITO

Vgrajeval in vgradil si svojo mladost in svoje življenje v temelje socializma

Dragi tovariš Boris!

Težko je govoriti, kadar se srce stiska ob misli, da Te mi, Tvoji stari dolgoletni tovariši ne bomo mogli nikdar več slišati in se s Teboj veseliti zaradi vse večjega in vse bližjega slavja veličastne zgradbe socializma, ki si ji Ti med prvimi posvetil vse svoje telesne in duševne sposobnosti in v katere temelje si vgrajeval in vgradil svojo mladost in končno tudi svoje življenje. Tvoja življenjska pot je bila trnjeva pot revolucionarja. Ti si se vključil v revolucionarno gibanje brezpravnega izkoriščanega delavskega razreda še kot nepolnoleten deček. Odšel si kot dete iz tistega razreda, ki ti je mogel zagotoviti udobno življenje. Nisi odšel iz sentimentalnosti niti iz avanturizma niti zaradi konjunkture, ker si stopil v Komunistično partijo v času najhujših preganjanj režima vojne diktature Aleksandra in generala Živkovića. Vključil si se v delavsko gibanje zaradi tega, ker tvoje plemenito srce in duh nista mogla prenesti in mirno gledati neenakega boja med izkoriščanimi in izkoriščevalci. Vključil si se zaradi tega, ker je Tvoj že po naravi revolucionarni in raziskujoči duh prodrl v zakone družbenega razvoja, v nauk Marxa, Engelsa in Lenina. Vključil si se v delavsko gibanje tudi zaradi tega, ker si hotel sodelovati in biti aktiven borec s svojim umom, srcem, z vso bitjo pri porajanju nove, a ne pri umiranju stare družbe.

Dragi Boris! Mi, Tvoji stari tovariši, smo spremljali takrat Tvoj boj proti tistim, ki so te hoteli odvrniti s poti, ki si si jo izbral. Toda bil si neomajen. Nisi se pustil zastrašiti niti z ječo niti z drugim zastraševanjem. Šel si skozi iste jetniške celice kot mi, in to takrat, ko si komaj stopil v življenje. Obnašal si se tako kot se mora obnašati pravi revolucionar. Ječa je bila zate šola marksistične znanosti. Ni te omehčala, kot so upali naši sovražniki, nasprotno, ojeklenila Te je in Ti dala še več moči. Ti pa si nadaljeval svoje revolucionarno delo, ko si prišel izza jetniških zidov.

Dragi Boris! Tu, na tem mestu, kjer bo odslej počivalo Tvoje telo, sem Te srečal pred devetnajstimi leti, jaz kot komunist ilegalec, Ti pa kot komunist pod policijskim nadzorstvom. Že takrat si bil poln ognja in nepremagljive moči, zaradi česar smo Te jaz in mnogi tovariši vzljubili. Od takrat, pa do danes, polnih devetnajst let, smo delali skupaj, ne glede na to, kje se je kdo nahajal. Devetnajst let sem imel priložnost spremljati oblikovanje Tvojega herojskela revolucionarnega lika. V devetnajstih letih nisi mene niti ostale tovariše nikdar razočaral. Videl sem Te v Pragi 1937. leta, ko si potrpežljivo prenašal težko emigrantsko življenje in po sklepu Partije nadaljeval študij. Isti čas pa si delal, kolikor si največ mogel, za našo Partijo, za našo domovino. Videl sem te v Parizu 1937., 1938. in 1939. leta v najtežjih dneh za našo Partijo, ko je njen organizem razjedal frakcionaški boj in ji je pretila nevarnost, da bi jo uničili tisti, ki so bili prav v Kominterni glavni krivci za frakcionaški boj v naši Partiji.

Boris! Neprecenljiva je Tvoja neomajnost in podpora, ki si nam jo nudil, da bi ohranili avantgardo delavskega razreda Jugoslavije, ustvarili njeno monolitnost in jo usposobili za težke čase, ki so se ji bližali in ki so pretili z uničenjem naših narodov. V tistih dneh polnih negotovosti in nevarnosti za našo domovino in naše narode, si se vrnil iz pregnanstva, da bi delil skupno s svojimi tovariši in s svojim narodom težko usodo. Vedel si, da je Tvoje mesto med njimi. Skupno z nami si neutrudno delal na pripravah, skupno z nami si doživljal veselje, ko smo ustvarili enotnost in monolitnost naše Partije, kateri je pripadla zgodovinska vloga, da organizira in vodi ljudsko vstajo proti okupatorjem in izdajalcem naše domovine. Kot eden izmed prvih voditeljev ljudske vstaje v Sloveniji, si Ti v tem velikem revolucionarnem delu pokazal izredno velike uspehe in organizatorske sposobnosti in neomajnost. Postal si eden najpomembnejših voditeljev ljudske vstaje in revolurcionarnega boja za zgraditev nove Jugoslavije. V tem velikem delu je postalo Tvoje ime zapisano v srcih milijonov naših delovnih ljudi. O vsem tem govori ta neizmerna žalost, ki je zajela milijone državljanov nove socialistične Jugoslavije zaradi Tvoje tragične in prezgodnje smrti. Je bilo kdaj in ali je danes kje še kakšno srce poštenega državljana naše domovine, ki ljubi našo veliko v stoletnih bojih izmučeno domovino, pa da ga danes ni prevzela tuga in žalost, ko je slišal, da je prenehalo biti Tvoje divno srce, ki je neomajno ljubilo svoje ljudstvo in svojo domovino. Odšel si od nas, Boris, toda Tvoj lik, lik borca in komunista bo ostal globoko vsajen v srcih naših ljudi.

Dragi Boris! 1948. leta je zapretila naši domovini nova strašna nevarnost in Ti si v tistih težkih dneh za našo Partijo in za naše narode bil med prvimi, prvi si doumel vse bistvo napada na nas, doumel si tragičnost položaja, v katerem se je v tistem času nahajala naša domovina. Toda tudi tu se je pokazal Tvoj lik, jekleni lik revolucionarja in komunista. Ostal si neomajen skupno z nami v borbi, toda spet neenakem boju za resnico, za našo neodvisnost in svobodo, za srečo naših narodov. Da, Boris. Tvoj neugasni plamen revolucionarja in domoljuba, ki si ga znal Ti z vso silo vsaditi v srca in misli mlajših tovarišev in borcev za časa osvobodilne vojne in za časa Tvojega izrednega in nadvse požrtvovalnega dela pri najobčutljivejšem poslu v dobi graditve socializma, bo plamenel še po Tvoji prezgodnji tragični smrti, krepko v srcih današnjih in bodočih pokoljenj. Milijoni naših delovnih ljudi so vedeli za Tvoje požrtvovalno delo. Toda, Boris, mi, Tvoji tovariši, smo Te videli pri Tvojem delu vsak dan. Videli smo Te, da goriš in izgorevaš v delu dan in noč. Videli smo Te, da delaš do nezavesti in bali smo se, da Te bo prekmalu zlomilo. Nismo pa vedeli, da podkupuje Tvoje močno telo zavratna strašna bolezen, ki Te je tako hitro iztrgala iz naših vrst.

Dragi Boris! Tvoja izguba je za nas nenadomestljiva. Ti si znal in mogel nositi na svojih ramah ogromno breme, toda mi, ki ostajamo, se Ti bomo najboljše oddolžili s tem, da bomo breme, ki si ga Ti nosil, razdelili med nas in vložili vse svoje sile, da bi bilo uresničeno čimprej to, za kar si se Ti boril in za kar si dal svoje življenje.

Dragi Boris! S Teboj so izgubili naši narodi svojega velikega sina. Naši narodi so Ti veliko dolžni, toda oni so v priznanje Tebi vsadili v svoja srca spomin na Tvojo herojsko osebnost, ki bo ostala trajna.

Dragi naš tovariš in nepozabni Boris! Težkega srca se poslavljam od Tebe, v imenu svojih tovarišev, v imenu naših narodov. V svojih mislih in srcih bomo vedno nosili Tvoj lik, vesel, živahen in poln zdravega optimizma. Počivaj mirno, Boris, tu med umrlimi heroji, ki žive tudi po svoji smrti v srcih naših narodov kot vzor, tako kot pravi pesnik: Ti grobovi niso rakve, marveč izvori novih sil.

Večna Ti slava, dragi tovariš, Boris Kidrič!

S trpko žalostjo je sprejela prestolnica Slovenije svojega velikega sina, da mu da poslednje dostojno bivališče poleg tovariša Toneta Tomšiča in njegovih drugih bojnih tovarišev. — Na ljubljanskem kolodvoru so počastili spomin pokojnika ob prevozu iz Beograda v njegovo ožjo domovino

NAŠA LJUBEZEN JE SPOMENIK TVOJEMU SPOMINU

(Nadaljevanje s 3. strani)

Stotisoči Beograjčanov so z žalostnim srcem spremljali veličastno svečano povorko, ki je od palače Zveznega izvršnega sveta spremljala Kidričeve posmrtne ostanke do železniške postaje. Na kolodvoru se je poslovil od pokojnika Aleksander Rankovič. Govoril je, kot bi govoril iz src užaloščenih stotisočev:

— Tovariš Kidrič ni bil samo sposoben voditelj, velik teoretik in neuklonljiv revolucionar, ampak je bil tudi kot človek in tovariš vzgled plemenitosti in najlepših človeških odlik, vedno nasmejan, vselej veder, plon neomejenega optimizna. Ta optimizem je bil sestavni del njegovega dela in osebnosti. Kot otrok se je veselil življenjskih lepot in najneznatnejših uspehov in nikoli se ni bal težav...

V delu Boris Kidrič sebi ni prizanašal. Pri delu je izgoreval do zadnjega diha. Še na bolniški postelji je aktivno spremljal izpopolnjevanje našega novega gospodarskega sistema ter dajal pobude za opravljanje konkretnih dnevnih nalog. V zadnjih in najtežjih urah življenja, ko je bil že polzavesten, je klical svoje najbližje sodelavce in ponavljal z njimi gospodarske probleme, o katerih je prej z njimi najbolj pogosto razpravljal...

Tudi Djuro Salaj se je v imenu jugoslovanskih delavcev poslovil od pokojnika. Pripovedoval je o njegovem delu, naporih, o njegovih zaslugah za stvar delavskega razreda:

— Boris Kidrič je pogumno pomagal razplamteti v množicah delovnih ljudi sposobnosti, ki so v njih in iskal vedno novih poti, po katerih bi pripeljal delovne ljudi še bolj v vse panoge delavnosti in v vodstvo na vseh področjih. S tem je dal stremljenju našega vodstva, da zgradi našo novo skupnost na novih temeljih dragocen prispevek. Zaradi vsega tega je Boris Kidrič velikan ne le naše revolucije in socialistične graditve, ampak presega s svojim teoretskim in praktičnim delom meje naše domovine. S svojim delom, s svojo mislijo in s svojimi znanstvenimi deli ne pripada Kidrič samo nam, ampak tudi mednarodnemu delavskemu gibanju...

Peko Dapčević pa je v imenu armade zadnjikrat pozdravil Borisa Kidriča, človeka, ki ima poleg Kardelja, največ zaslug za razvoj in zmagoviti zaključek osvobodilnega boja na Slovenskem.

In iz beograjske železniške postaje je odpeljal žalni vlak, noseč Kidričeve posmrte ostanke proti Ljubljani — srcu Slovenije — kateri je Kidrič kot njen rodni sin neizrekljivo drag.

Zadnja pot zvestega sina slovenskega naroda v svojo ožjo domovino. Hvala Ti za vse!

Vlak je drvel mimo polj, posejanih z žitom, mimo ozelenelih travnikov, cvetočih dreves, mimo velikih tovarn, ki jih je gradil on — Kidrič, mimo vasi in mest. Povsod, z vse naše zemlje je dihala pomlad — oznanjevalka novega življenja. Kidrič pa je negibno ležal v krsti na odprtem vagonu, Kidrič, buditelj pomladi — mrtev.

V Sremski Mitrovici se je poslovilo od pokojnika deset tisoč ljudi. Tudi v Vinkovcih je molče, žalostno pozdravilo Kidriča na njegovi zadnji poti okrog deset tisoč delavcev in kmetov. V Slavonskem Brodu je počakalo Borisove posmrtne ostanke dvajset tisoč ljudi, v Zagrebu pa kar osemdeset tisoč.

*

Slovenska zemlja pozdravlja mrtvega Kidriča. Mrak je že in zdi se, kot da bi se vsa pokrajina odela v žalni plašč.

Vlak drdra proti Ljubljani. Brežice, Krško, Brestanica, Sevnica...

Žalna straža nemo in negibno stoji ob Krsti. Nekaj vagonov naprej je — Tito. Z njim v družbi je Kidričeva vdova s hčerkico. Tu so tudi Kardelj, Rankovič, Djilas, Marinko, Kolišević, Stambolič, Leskošek, Djuro Pucar in drugi.

Židani most! Večtisočglava množica pozdravlja s sklonjenimi glavami, s priklonjenimi zastavami. Govori Beno Jugovar. V imenu delavcev Steklarne »Borisa Kidrača« v Rogaški Slatini, kjer je Kidrič deloval v prvih letih svojega revolucionarnega delovanja. Obrnil se je h krsti, z muko zadrževal solze in se zahvalil:

»Hvala Ti za vse!«

V Hrastniku, Trbovljah, v Zagorju so se poslovili rudarji. V imenu trboveljskih knapov se je zaklel Vili Skrinjar:

— Ob Tvoji krsti Ti obljubljamo, da bomo zvesto hodili po poti, ki si nam jo začrtal.

Še slovo od Litije in žalni vlak je prispel v Ljubljano.

Tako nam je pri srcu, kot njegovim najdražjim, zato je naše mesto ovito v črnino in joka

Noč, v kateri so tisoči Ljubljančanov pričakovali posmrtne ostanke Borisa Kidriča, bo ostala v srcih vseh v nepozabnem spominu. Z bakljami, s proletarskimi prapori, ovitimi z žalnimi trakovi, so stali Ljubljančani in predstavniki delovnih kolektivov iz vse Slovenije pred železniško postajo ob pločnikih vzdolž Miklošičeve ceste, pa vse do hiše žalosti, poslopja Ljudske skupščine. Potihoma so se pogovarjali kot bi se bali, da bi z glasnim govorjenjem žalili pokojnikov spomin.

Pred železniško postajo so se zbrali Kidričevi najožji sodelavci iz let revolucionarnega boja proti protiljudskim režimom stare Jugoslavije, osvobodilnega boja in ljudske revolucije.

Zadnjikrat je v srcu Slovenije pozdravil Borisa Vlado Krivic.

— Težko, skoro nemogoče nam je verjeti, da je v taki starostni dobi nehalo biti srce našega partizanskega tovariša Petra in predsednika prve slovenske vlade. S trpko žalostjo sprejema danes prestolica Slovenije svojega velikega sina, da mu da na svoji, z revolucionarno krvjo nešteto borcev za svobodo orošeni zemlji poslednje dostojno bivališče, poleg tovariša Toneta Tomšiča in drugih njegovih bojnih tovarišev...

— Deset let ljudske revolucije in borbe je ustvarilo med nami in njim tisočere vezi bratstva, tovarištva in ljubezni. Zato je Ljubljani pri srcu tako kot njegovim najdražjim, zato je naše mesto zavito v črnino in joka, je dejal med drugim v svojem govoru Mitja Ribičič.

Sprevod s posmrtnimi ostanki Borisa Kidriča je krenil od železniške postaje proti poslopju Ljudske skupščine.

Kidrič leži na mrtvaškem odru. V častni straži se menjajo vsi vidnejši predstavniki slovenskega političnega in družbenega življenja. Med njimi so tovariši, ki so rasli skupaj s pokojnikom v revolucionarnih bojih, stari revolucionarni delavci, ljudje, ki jih je Kidričeva očetovska skrb vzgajala v predane bojevnike za pravice delavskega razreda.

Ljubljančani, delavci, izobraženci in kmetje; ljudje iz bližnje in daljne okolice Ljubljane se poslavljajo od svojega mrtvega voditelja, učitelja in prijatelja. Hodijo mimo krste, nemo, zro v njegovo mrtvo obličje, ki so ga nekdaj tako radi videli med seboj.

Blizu polnoči je že, a zunaj, ob cesti, prav tja do mestne hiše jih čaka še več

(Nadaljevanje na 6. strani)

PRED ZGRADBO CENTRALNEGA KOMITEJA JE SPREGOVORIL OB KRSTI TOV. MIHA MARINKO

TVOJA ZAPUŠČINA JE BOGATA

Tovariši! Poslavljamo se od velikana, revolucionarnega duha in energije v polnem pomenu te besede. Poslavljamo se od moža, kateremu dolguje slovensko delovno ljudstvo največjo zahvalo za vse ogromno delo, ki ga je opravil v največji zgodovinski prelomnici našega naroda. To obdobje naše zgodovine bo ostalo obeleženo z imenom Borisa Kidriča kot njegov najlepši in neizbrisni spomenik, ki si ga je sam postavil. Iz njegove umske in organizatorne tvornosti izhajajo najbistvenejše idejne zasnove in praktične iniciative, ki so ob Kardeljevih žarkih osvetlile slovenskemu ljudstvu njegovo pot v najmračnejšem trenutku zgodovine. Kidričeva ustvarjalna in organizatorska energija je v veliki meri pripomogla, da je slovenski narod našel sam sebe in zavestno šel na novo pot, pot oborožene borbe za svojo osvoboditev. Uspešni in zmagovito zaključeni borbi je Boris Kidrič dal ogromni delež s svojim brezmejnim optimizmom in energijo, ki sta vodila našo borbo skozi vse njene najtežje etape. K i d r i č a je rodila elementarna revolucionarna težnja delavskega razreda, ki je bila v Komunistični partiji. In ko je ta organizirana sila pod Titovim vodstvom prišla do širokega razmaha, je Kidriča že tedaj, eminentnega mladinskega voditelja, postavila na eno izmed prvih mest njenih vodilnih ljudi še v letih zatona trhle, korumpirane vladavine stare Jugoslavije.

Dragi Peter? Ko danes naše ljudstvo širom Jugoslavije izraža globoko bol ob neprecenljivi izgubi, ki nas je zadela — imamo mi, borbena Ljubljana iz let osvobodilne borbe in vse slovensko ljudstvo še posebno živo pred očmi ogromno delo, ki si ga vršil kot neposredni izvrševalec politike Komunistične partije Jugoslavije med slovenskim ljudstvom od prvega do zadnjega trenutka njegove osvobodilne vojne in revolucije. Posebno težko je naše slovo od Tebe s tegale mesta, od koder si po zmagi oborožene borbe našega naroda začel voditi graditev nove ljudske oblasti, gospodarsko obnovo opustošene dežele in usmerjal celotno življenje prvič v zgodovini res svobodnega slovenskega ljudstva. Tu si postavljal temelje nove družbene stvarnosti. Toda velike sposobnosti so te kmalu postavile na še odgovornejše mesto. Zaupano Ti je bilo najtežje delo. Lotil si se ga z vso, le Tebi lastno silo. Izkazal si se in se razvil v najsposobnejšega gospodarstvenika v najkritičnejših dneh gospodarske blokake z vzhoda. Še več, izvršil si korenit prelom s starim administrativnim načinom upravljanja v gospodarstvu, razvil širok koncept ekonomsko politične družbene preosnove. Nepopisna tragika je, da Ti ni dano da bi doživel osebno zadoščenje, kako naš delavski razred izpričuje s svojim zrelim razumevanjem probleme delavskega upravljanja, upravičenost Tvoje vere vanj. Vera v socialistično družbeno zavest delavskega razreda — tista vera, ki si jo ohranil celo v zadnjih prebliskih svoje zavesti, Te je opogumljala za neusmiljeno borbo proti birokratizmu in za preosnovo našega gospodarskega sistema, ki je pod Tvojim vodstvom oznanil novo ero socialistične graditve Jugoslavije.

Dragi, nepozabni Boris!

Nedopovedljivo težko nam je pri srcu in duši, ko se poslavljamo od Tebe na Tvoji zadnji poti. Okolnosti več mesecev trajajoče Tvoje borbe za življenje, v kateri si se kazal do zadnjega utrinka zavesti ves tak, kakšnega smo Te poznali vse življenje, polnega borbene ustvarjalnosti in poleta, te okolnosti so tako pretresljive in tragične, da je naša bol nad Tvojo izgubo nepopisno bridka. Tvoja možatost in junaštvo se nista spremenila niti potem, ko si spoznal neozdravljivost Tvoje bolezni. To je bilo lastno samo Tebi, ki nisi nikdar padel v malodušnost, ker je vedri borbeni optimizem bil ena od najbistvenejših značilnosti Tvoje osebnosti. Do zadnjih hipov svojega življenja si dajal vse nove in nove dokaze o svoji veličini, ki Te uvrščajo v eno od prvih osebnosti voditeljev socialistične Jugoslavije.

Ne morem si kaj, da ne omenim od mnogih svojih toplih čustev do Tebe vsaj eno —

Bil si strog ocenjevalec ljudi. Znal si grajati napake in slabosti, včasih tudi zelo ostro. Med prijatelji, kakršni smo si bili, tudi nisi imel potrebe za take taktične obzire. Ali iz vsake Tvoje graje je dihalo tako toplo tovarištvo, taka skrb pomagati vsakemu pri njegovem delu, da nam je vsak sestanek, vsak globlji razgovor s Teboj pomenil toplega spomina vreden dogodek v življenju.

Kako bi rad, dragi Peter, da bi me še enkrat slišal kako smo Ti hvaležni jaz in Tvoji najbližji tovariši — prijatelji, za vse graje in dragocene nauke, ki si nam jih dajal. Neštetokrat smo v tem odkrivali le dobre strani in veliko korist za naše delo. Če tudi premlad, odhajaš od nas, ko si bil v polnem poletu ustvarjanja, ko si nam še tako strahovito potreben, je vendar Tvoja zapuščina bogata.

Našemu delavskemu razredu boš ostal še prav posebno pri srcu, saj se poslej naši svobodni proizvajalci, gospodarji socialistične proizvodnje globoko zavedajo, da si bil Ti eden od glavnih stebrov v politiki Titovega vodstva, v socialistični preobrazbi naše družbe.

Poslavljamo se od Tebe z neomajno vero, da bodo Tvoja življenjska snovanja neprestana vzpodbuda Tvojim tovarišem in vsemu ljudstvu pri graditvi naše socialistične bodočnosti, ki si ji Ti dal vse.

Tovarišu Petru neminljiva slava!

BESEDA BRALCEV

IZ ZENICE NAM PIŠEJO

Verjetno bo šele nov delavski svet odločno ugriznil v ta trdi orech

Birokratizem še nismo izkoreninili. — Nekateri se zavzemajo samo za »odcepitev« ne pa za razjasnitev načel delavskega samoupravljanja

Za pravilna načela delavskega upravljanja se na gradbišču Zenici že od izvolitve prvih delavskih svetov vneto zavzemamo. Zato smo tudi precej napredovali od prvih začetkov pa do sedaj, čeprav je organizacija delavskega upravljanja v gradbeništvu mnogo bolj zamotana, kot pa v industriji. Zlasti to velja za »Gradis«. Dogodki, ki so se nedavno dogodili v Ljubljani, pa so na razprave o delavskem upravljanju v Zenici zelo osvežujoče vplivali. To se je pokazalo že kar pri pripravah za volitve v delavski svet. Skupina 240 delavcev je samostojno pripravila predlog za kandidatno listo in ga podpisanega izročila Izvršnemu odboru sindikalne podružnice, da ga predloži na predvolilnem sestanku. Predlagani kandidati so bili skrbno izbrani. Kljub temu pa so na članskem sestanku, ki je trajal štiri ure, le še predlagali nekatere spremembe. V tej razpravi so delavci pokazali, kako trezno presojajo izbor tistih, ki naj jih izvolijo v organe delavskega upravljanja.

Ko ugotavljamo ta napredek med delavci, pa nas opravičeno čudi, kako je to mogoče, da je po tako burnem zasedanju centralnega delavskega sveta in po odločnih ukrepih republiškega Izvršnega sveta nastalo pri »vrhu« pravo moreče zatišje, ko vendar vsi nestrpno pričakujemo drugega dela razprav, to je, kakšne ukrepe bomo podvzeli za napredek delavskega upravljanja v sistemu upravljanja »Gradisa«. Kot vse izgleda je pa res, da so se posamezni člani centralnih organov delavskega upravljanja tako navadili na direktive direkcije, da se sedaj brez njih ne znajdejo. To nas jasno opozarja, da so se torej res »nalezli« birokratizma. Postopoma so postajali le izvršilni organi direkcije, namesto da bi direkcijo podredili svojemu upravljanju in bi bili potem sposobni samostojno presojati nastale probleme in pojave, ne pa da so padali vedno bolj pod vpliv raznih samovoljnežev. Izgleda, da je šele novi centralni delavski svet odločno ugriznil v ta trdi oreh organizma delavskega upravljanja v »Gradisu«.

Seveda pa si ne smemo delati utvar, da so nedavni ukrepi v našem podjetju popolnoma izkoreninili birokratske in centralistične težnje. To je bil šele dober začetek v našem podjetju. Prav tako pa, kot so nezdravi pojavi centralizma v našem podjetju, prav tako pa so tudi nezdrave razbijaške težnje nekaterih vodečih ljudi na gradbišču v Vuzenici. Verjetno želje nekaterih ljudi po popolni decentralizaciji in boljšem delavskem upravljanju le niso tako iskrene, kot so jih njihovi zagovorniki hoteli predstaviti. Če bi vse držalo, kar je bilo govora, bi imela gradbišča Vuhred in Mariborski otok, ki spadata pod upravo gradbišča Vuzenica, tudi svoje delavske svete, ker imata vse pogoje za to. Iz vuzeniških predlogov vse preveč veje zgolj želja po odcepitvi od »Gradisa«, manj pa prizadevanje za razjasnitev načel upravljanja. Za vsako ceno hočejo imeti svoje samostojno podjetje. Lahko je ustvariti podjetje na že lepo urejenem gradbišču, ki ima perspektive za več let z močno mehanizacijo in sredstvi, ki so last nas vseh. Tudi ne dvomimo, da bi podjetje, ki bi nastalo iz vuzeniških gradbišč nekaj časa dobro uspevalo. Toda vprašamo se, kaj bo z ostalimi podjetji, ki bi nastala iz naših gradbišč, ki so v završni ali začetni fazi, brez dovoljne mehanizacije. Z razbitjem »Gradisa« bi napravili velik korak nazaj, ki v razvoju našega gospodarstva ni dopusten in bi dosegli nasprotno, kar hočemo doseči z delavskim upravljanjem, t. j. namesto močnega podjetja 10 manjših, ki bi več ali manj propadala. Danes je že vsakemu našemu delavcu razumljivo, da je v interesu skupnosti in še posebej naših kolektivov, da ostane »Gradis« taka gospodarska enota, kot je. Seveda je treba temeljito obdelati sistem delavskega upravljanja v tem podjetju. Ostanejo naj centralni organi delavskega upravljanja in delavski sveti na gradbiščih, toda njihovi delokrogi naj se razmejijo. Reorganizirati je treba direkcijo in ji dati mesto v novem organizmu. Vse to naj bo uzakonjeno v statutu podjetja, ki naj ga prouče in sprejmejo vsi naši kolektivi.

Tako je stališče kolektiva v Zenici. Izvolili smo tudi zastopnika v komisijo, ki bo razpravljala o bodočih oblikah organizacije »Gradisa« in organizma upravljanja v tem podjetju.

Lojze Capuder
Gradbišče Zenica

Imena brigad, divizij, zmage in slava slovenskega naroda, so zvezani z imenom komisarja Petra-Borisa, z imenom velikega človeka, organizatorja naše borbe. — Ljubljančani so 9. maja 1945 na Viču v svoji sredi prisrčno pozdravili prvo slovensko vlado in njenega predsednika Borisa Kidriča-Petra

DELO SINDIKALNE ORGANIZACIJE DELAVCEV IN DELAVSKEGA SVETA MESTNE KANILIZACIJE V LJUBLJANI

Ustanova se bori z velikimi težavami, ker nima osnovne mehanizacije

Tudi pri naši ustanovi, Mestni kanalizaciji v Ljubljani, je že poteklo drugo leto delavskega upravljanja. Lahko trdimo, da smo lansko leto preživeli veliko preizkušnjo. Trikrat smo menjali izvršni odbor sindikalne podružnice in tudi članstvo delavskega sveta in upravnega odbora smo med letom spremenili. Vendar nas vse to ni omajalo. Dosegli smo lepe gospodarske uspehe.

No, letos imamo že nov sindikalni odbor. Veliko smo razpravljali o kandidatih. Kakor je videti, smo izbrali dobre odbornike, saj so volitve delavskega sveta kar dobro pripravili.

Kandidatno listo za nov delavski svet smo setavili na podlagi ankete. Kolektiv je sklenil, da je bil dan volitev v delavski svet praznik kolektiva. Sploh je pri nas že kar v navadi, da o vseh važnejših stvareh ne odloča samo upravni odbor ali delavski svet, marveč, da o tem odloča ves kolektiv na sestanku.

Seveda bi bilo odveč misliti, da smo vse težave že prebrodili. Težave so še in to dvojnega značaja. Tehnične in upravne. Naša ustanova se bori z ogromnimi težavami. Osnovne mehanizacije nam manjka. Vse sile moramo napeti, če se hočemo obdržati na takšni proizvodni ravni kakor druga podjetja, ki imajo boljšo mehanizacijo.

Še nekaj nas teži. Ustanova s samostojnim financiranjem smo. V finančnem pogledu nismo samostojni. Nad našim finančnim poslovanjem bdi mestni ljudski odbor. Čeprav smo z dobro organizacijo dela, z varčevanjem materiala in drugim precej prihranili, še ne moremo sami odločati, kaj bomo z denarjem. Ker smo ustanova, mora našo bilanco pregledati mestni ljudski odbor in tako se je tudi vsa stvar z zaključnim računom zavlekla.

Na letošnjih množičnih setankih kolektiva smo razpravljali o pomanjkljivostih v lanskem letu. Ugotovili smo, da marsikdaj ne poznamo dovolj predpisov o delavskem samoupravljanju. Zato smo se odločili, da bomo letos predvsem te predpise, dobro proučili.

Jože Kolar

OTROŠKIH DODATKOV NE DOBI

ker mu niso izdali potrdila

Z novimi uredbami o dodatkih za otroke je marsikdo občutno prizadet. Prav zaradi tega pa bi morali uradniki, ki imajo opraviti s tem delom, vse zadeve reševati hitreje in imeti do zavarovancev več obzirnosti.

Povedal bom primer, kako ne bi smeli uradovati.

V našem podjetju je uslužbenec, ki ima pet otrok. Po uredbi pa so mu morali ustaviti izplačevanje otroških dodatkov, dokler ne predloži potrdil o davku za leto 1951. Tako že tri mesece ne dobi otroških dodatkov.

Ta uslužbenec ima poleg hiše z vrtom v Ljubljani tudi nekaj zemlje v Ribnici. Zato je predložil obrazce najprej v Ribnici. Davek na zemljo v Ribnici je tako majhen, da skoraj ne pride v poštev. Februarja je te obrazce predložil mestnemu ljudskemu odboru v Ljubljani, od koder pa jih kljub vsem prošnjam ni moči dobiti. V sobi štev. 19 pravijo, da so jih oddali v kataster. V katastru pravijo, da so jih oddali v sobo 50. Ko je šla naša uslužbenka sredi marca sama povprašat, kako je s temi dokumenti, so ji dejali, da so poslali spis nazaj v sobo 19. Tam pa zatrjujejo, da niso ničesar sprejeli. Uslužbenec je šel še sam na mestni ljudski odbor, toda njegovega spisa ni nikjer.

Ali je to v redu? Se tako rešujejo uradne zadeve? Otroci morajo jesti vsak dan. S samo plačo pa svoje velike družine ne more vzdrževati. Po predpisu iz leta 1951 ni imel toliko davka, da bi mu lahko vzeli otroški dodatek, vendar že tri mesece otroških dodatkov ni prejel. Vse kaže, da je pri ljubljanskem mestnem ljudskem odboru še vedno precej birokratizma in premalo čuta odgovornosti.

I. B.

S TRETJE REDNE SEJE IZVRŠNEGA ODBORA SINDIKALNE PODRUŽNICE VELENJSKIH RUDARJEV

Delavsko glasilo nam je zelo pri srcu

V četrtek 2. aprila je bila tretja redna seja Izvršnega odbora sindikalne podružnice velenjskih rudarjev. Odborniki so na seji razpravljali tudi o »Delavski enotnosti«. Sklenili so, da bodo mesec maj posvetili »Delavski enotnosti«. Skrbeli bodo, da bodo naročniki redno plačevali članarino, pridobili bodo še več novih naročnikov in prav gotovo bodo v mesecu, ki je posvečen »Delavski enotnosti«, tudi rudarji kaj več pisali v svoje glasilo.

Franc Lihteneger

PREKLIC SINDIKALNE KNJIŽICE

Sindikalno knjižico je izgubila in jo proglaša za neveljavno tovarišica **Fanika Božič**, Ljubljana - Stožice.

KAJ TEŽI KOLEKTIV ZDRAVILIŠČA V LAŠKEM

Za uro dela na dan dobi 19.500 din mesečno

V zdravilišču v Laškem imajo zdravnika, ki mu morajo plačati za uro dela na dan celih 19.500 dinarjev mesečno.

Uprava zdravilišča Laško je bila v zadnjem času primorana zmanjšati število delavcev in nameščencev za več kot polovico. Pokrenila je vse, in tudi uspela, da so vsi odpuščeni dobili primerno zaposlitev. Upravičeno pa se ostali vprašujejo, ali je res mogoče, da prejema zdraviliški zdravnik za eno samo uro dnevnega dela tako mesečno plačo?

Na sestanku so nedavno sklenili, da je treba mesto stalnega zdravnika v zdravilišču takoj ukiniti, uprava pa naj sklene pogodbo s sektorskim zdravnikom ambulante v Laškem za honorarno delo v zdravilišču. Sedanji zdravnik naj gre v pokoj, saj je star že 63 let.

—čn—

Predsedstvo Republiškega odbora sindikata gostinsko-turistične stroke Slovenije sklicuje

četrto redno letno skupščino Republiškega odbora

Skupščina bo v torek, dne 12 maja, ob 10. uri v hotelu »Union« v Ljubljani.

Izvoljeni delegati bodo vabila še posebej prejeli.

DELAVSKI SVETI, UPRAVNI ODBORI IN DIREKTORJI

industrijskih, trgovskih in zadružnih podjetij!

Ne pozabite na »Leksikon krajev, naselij in zaselkov Ljudske republike Slovenije«! Izšel bo letos in v njem bodo reprezentativni propagandni oglasi zajamčili uspeh. — Zagotovite si pravočasno svoj oglas.

Podjetja, ustanove itd., ki so že naročila oglas v naši knjigi, pa nam še niso poslala slik ali vsaj besedila, prosimo, naj to store čimprej, da s tem pospešijo izdajo knjige.

Uprava Uradnega lista LRS
Ljubljana

ERSKINE CALDWELL 15

Vsako leto ob tem času je z novimi napori napenjal vse sile, da bi zoral zemljo in kakor koli dobil od fullerskih trgovcev na upanje nekaj bombažnega semena in ptičjega gnoja. Vsi njegovi poskusi pa so se zmeraj končali s tem, da so njegovo prošnjo vselej odklonili. Vendar pa je vsako pomlad tu in tam požgal kako parcelo in uničil košeničico, da bi bila zemlja pripravljena za oranje v primeru, če bi mu kdo posodil mezga ter dal nekaj semena in gnoja. To se je zadnjih šest ali sedem let ponavljalo vsako pomlad.

Jeeter je od svojih prednikov podedoval vročo ljubezen do zemlje, ki je niso mogle uničiti vse njegove bridke izkušnje s farmo. Tu, na tem majhnem ostanku nekdanje Lesterove plantaže je preživel vse svoje življenje, čeprav je vedel, da po zakonu to ni več njegovo; in čutil je, da bi umrl, če bi se kdaj moral umakniti s tega koščka zemlje. Tudi če bi se mu ponudila priložnost, da bi dobil na spol zemljo na drugi farmi, se ne bi nikamor ganil. Tudi v Avgusto delat v predilnico bombaža ga ni mikalo. Na Jeetera ni niti najmanj vplivalo to, da so drugi koloni venomer zapuščali zemljo in odhajali v predilnice. Delo v tovarnah morda res ustreza nekaterim ljudem, je govoril, kar pa se njega tiče, bo rajši od lakote umrl, kakor da bi zapustil zemljo. V sedmih letih se ti njegovi nazori niso prav nič spremenili; še več, še trdneje kakor kdaj koli je sklenil ostati po vsej sili tu, kjer je.

Ko je Lizzie Belle odšla, je Ada rekla, da bi se rada tudi ona preselila v Avgusto; Jeeter pa njene razlage niti poslušati ni hotel. Nikoli mu ni niti na misel prišlo, da bi zapustil zemljo, odšel v kakšno tovarniško naselje in tam živel.

»Mestno življenje ni od boga,« je govoril Jeeter in majal z glavo. »Človek z dihom zemlje v sebi ne more živeti v tovarni v Avgusti. Morda je to za nekatere ljudi tudi dobro, toda meni bog tega ni namenil. Mene je bog postavil na zemljo in ne bom je zapustil. Počutil bi se kakor brez glave, če bi moral živeti ves čas zaprt v tovarni.«

»Ti si staro budalo,« je rekla Ada srdito. »Bolje je živeti v tovarni, kakor pa ostati tu na tobačni poti in od lakote umirati. Tam bi lahko dobila tobaka kolikor hočem. Tu pa ga nimam nikdar dovolj, da bi se ga nažvečila.«

»Bog bo poskrbel za nas,« ji je odgovoril. »Prav zdaj pričakujem njegove milosti. Prepričan sem, da mi jo bo zdaj zdaj naklonil. Saj vendar ne bo dovolil, da bi od lakote umrl. Kmalu nam pošlje nekaj hrane in tobaka. Vse svoje življenje sem bil bogaboječ človek, in bog ne more dovoliti, da bi še naprej trpel.«

»Kar sedi in čakaj. Čez deset let, če boš tako dolgo sploh živel, se ti bo godilo enako kakor zdaj. Še otroci so pametnejši od tebe... Brž ko so odrasli, so šli delat v tovarne. Vedeli so, da je tako bolje, kakor sedeti tu in čakati, dokler jim ti ne vržeš kaj v prazna usta. Vedeli so, da razen za brbljanje nisi za nobeno rabo. Da nisem tako stara, bi šla takoj v tovarno, da bi zaslužila nekaj denarja.«

»Bog me tepe z vsako nadlogo, ki mu pride na misel, samo da izkuša mojo dušo. Prepričan sem, da mi pripravlja tudi nekaj velikega, ker me tako hudo preizkuša. Najbrž me preizkuša, ali morem s svojo družino vse vzdržati in kljubovati satanu.«

»Hm,« je rekla Ada, »če ne bo pohitel in ukrenil česar koli, bo prepozno. V želodcu mi ves dan strašno kruli, pa nimam niti tobaka, da bi ga potolažila.«

VIII.

Na peščenih gričih Jeeter ni mogel najti nobene zaposlitve, ki bi mu vrgla vsaj en cent dnevnega zaslužka. Dvajset milj daleč naokrog ni bilo nobenega farmarja, ki bi mu bil potreben dninar, ker so bili malone vsi v enakem položaju kakor Jeeter, nekateri pa še v slabšem. Vzdolž tobačne poti ni bilo nobene žage ali žganjarne, kjer bi mogel dobiti zaposlitev. Edini posel v vsej tej okolici je bil v skladišču premoga, kjer je delal Lov že odkar je bila zgrajena proga Avgusta - Georgijska južna železnica. Pa tudi če bi Jeeter mogel prevzeti Lovu zaposlitev, bi bilo delo zanj pretežko. Človeku so potrebna močna ramena in še močnejše roke, da lahko ves dan polni s premogom velike jeklene žerjave in jih potiska do roba skladišča, kjer so se praznili v tenderje lokomotiv. Lov je bil temu kos, ker je bil napornega dela že vajen. Tudi če bi železnica hotela sprejeti Jeetera, bi slaboten in izčrpan, kakor je bil, ne mogel opravljati tako napornega dela.

Jeetera je še hrabrilo upanje, da bo našel Toma. Za upanjem, da mu bo Tom dal nekaj denarja, se je skrival tudi strah, da bi utegnil umreti brez sleherne obleke za pokop. V njem je čedalje bolj rasel strah, da bo umrl v svojem delovnem pajacu.

Tudi Ada je često govorila o tem, kako bi prišla do obleke za pogreb. Všeč ji je bila svilena obleka, ne glede na to, ali je bila rdeče ali črne barve, samo da bi bila dovolj dolga, kakor je bil takrat običaj. Ada je imela obleko, ki jo je več let hranila za smrt, pa se je vendar bala, da ji dolžina ne bo ustrezala. Eno leto so bile v modi obleke ene dolžine, drugo leto pa so se na nekakšen skrivnosten način podaljšale ali skrajšale za nekaj palcev. Teh sprememb se ni mogla držati; zato je, čeprav je že imela obleko, venomer zahtevala od Jeetera, naj ji obljubi, da ji bo, ko bo umrla, kupil novo, ki bo ustrezala takratnim zahtevam časa in mode.

Ada je malone vsak dan mislila, da bo umrla. Često je bila presenečena, ko se je zjutraj prebudila in ugotovila, da je še živa. Pelagra, ki je polagoma pila življenje iz njenega izčrpanega telesa, jo je obsodila na počasno umiranje. Tudi babica je imela pelagro, pa nekako ni umirala. Njeno kratko telo se je iz dneva v dan borilo z boleznijo; razen tega, da sta se koža in meso polagoma sušila na njej, ni bilo videti nobenih znakov. Zdaj je tehtala samo dvainsedemdeset funtov. Nekoč je bila to debeluhasta žena. Pred dvajsetimi leti je tehtala dve sto funtov. Jeeter se je jezil nanjo, da se tako krčevito oprijemlje življenja, in kadarkoli je mogel, ji ni dajal jesti. Toda to ni nič zaleglo, ker se je naučila poiskati si sama hrano, da ni umrla od lakote. Nihče ni vedel, kako to dela. Včasi je kuhala listje in korenine, včasi pa je jedla divjo travo in poljsko cvetje.

Jeeter je bil že izdal za svoj pogreb stroge napotke. Ado in Lova je prepričal o važnosti in nujnosti, da se njegovi načrti uresničijo. Sicer je upal, da bo Ado preživel; morala pa mu je obljubiti, da mu bo v primeru, če bi se ubil z avtomobilom, kupila novo obleko. Če to ne bo mogoče, bi morala oditi v Fuller in zahtevati od trgovca staro obleko zanj. Tudi Lov se je moral zakleti, da si bo prizadeval, da bodo Jeetera pokopali v obleki, ne pa v pajacu.

Bila pa je še ena, enako važna stvar, povezana z njegovo smrtjo.

Jeeter se je strašno bal podgan. To se zdi čudno, saj je vse življenje preživel med njimi in poznal jih je malone enako kakor ljudi. Njegovo sovraštvo do podgan je povzročil dogodek, ki se je odigral v njegovi mladosti, ko mu je umrl oče.

ŠIROM PO NAŠI DOMOVINI

SLOVENSKEMU USNJARSTVU MANJKA SUROVIN – DALEKOSEŽNE GOSPODARSKE POSLEDICE, KI JIH TA POJAV PRINAŠA S SEBOJ

Ali res tam pirujejo birokrati?

Ljudski odbor v Zaječaru je zagrozil direktorju odkupnega podjetja, da bo odpuščen, če bo prodajal kože »Koteksu«, podružnica Narodne banke v Titovih Užicah pa podjetju noče iz istega vzroka odobriti kredita

GOSPODARSKA DEJSTVA

Smrekovi gozdovi Slovenije so že v pradavnem času nudili obrtnikom - strojarjem dovolj prvovrstne črešlovine, neobhodno potrebne za takratni način izdelave usnja. Dovolj je bilo tudi surovih kož, govejih za podplate, telečjih in svinjskih za gornje usnje. Skozi tisočletja si je strojarska obrt bogatila izkušnje. — Oče jih je zaupal sinu in ta vnuku. Lahko trdimo, da je usnjarstvo eno izmed najstarejših obrti v Sloveniji. Iz številnih, po celi Sloveniji raztresenih usnjarskih obrtnih delavnic so pred 200 in 300 leti začela nastajati usnjarska središča tam, kjer so pogoji, to je voda, črešlo, bogato zaledje surovin.

1768. leta so ustanovili Tovarno usnja v Šoštanju. Istočasno so nastale večje delavnice v Tržiču, Kranju, Ptuju itd. Iz teh delavnic se je v poslednjih letih pred prvo svetovno vojno razvijala močna usnjarska industrija s solidno materialno in surovinsko bazo. Vendar so že takrat igrali materialni interesi, to je pogonska sila, strojila, gorivo itd. važnejšo vlogo kot surovine. Že takrat so uvažali znatne količine surovih kož iz prekomorskih dežel, v glavnem iz Indije, Kitajske in Južne Amerike.

V bivši Jugoslaviji se stanje ni mnogo spremenilo. Odprla so se že nova področja za nakup surovin v Srbiji, Bosni in Makedoniji. Istočasno pa se je tudi povečala poraba usnja, kajti nova področja sploh niso imela usnjarske industrije ali pa je bila zelo slabo razvita in jih je morala slovenska industrija usnja zalagati z gotovim usnjem. Tako se potrebe po uvozu kož niso zmanjšale. Doma nismo uspeli odkupiti več kot 60 % potrebnih surovih kož, vseh ostalih 40 % je Jugoslavija morala vedno uvažati iz prekomorskih držav.

V zadnjem času se je skoncentriralo v sedmih, osmih tovarnah v Sloveniji nad 50% vseh v Jugoslaviji instaliranih usnjarskih industrijskih kapacitet. Proizvodnja usnja pa je poleg tega še danes v precejšnji meri odvisna od s časom pridobljenih izkušenj. Znanost si v usnjarstvu namreč le počasi utira pot. Stari izkušeni delavci in mojstri, obogateni z izkušnjami generacij, imajo pri izdelovanju kvalitetnega usnja še vedno glavno besedo.

Analiza tržišča je že v letu 1950 pokazala, da ljudje rajši kupujejo solidne kvalitetne čevlje, čeprav so malo dražji. Bolj se namreč izplača kupiti trpežne čevlje, ki jih nosiš dalj časa, kot pa dva para slabih, a stanejo samo polovico več kot pa slabi. Ta ugotovitev je zahtevala, da se proizvodnja ravna po njej.

NEVARNI POJAVI

Dosedanji družbeni plan je upošteval sposobnost slovenskih usnjarn, zato je bilo mogoče, da so lani izkoriščale 78 % svoje proizvodne zmogljivosti. Letos pa se stvari drugače razvijajo in opaziti je določeno nerazumevanje za usnjarsko industrijo pri nas.

Decembra meseca je trgovinska zbornica v Beogradu sklicala vse predstavnike usnjarskih industrij, da bi se dogovorili, kako bodo razdelili uvožene in domače surovine. Na tem sestanku je bilo določeno za usnjarsko industrijo na Slovenskem vsega skupaj, to je iz domačega tržišča in uvoza, 6300 ton surovin. S to količino surovin bi slovenske usnjarne mogle delati letos le s 40 odstotki svoje proizvajalne zmogljivosti. Že to je seveda nemogoče. Na ta način bi skoraj zadušili tradicionalno usnjarsko industrijo pri nas in se odpovedali kvalitetnemu usnju. Toda še pri izpolnjevanju tega programa je naša usnjarska industrija, ki se mora oskrbovati tudi na domačem tržišču, naletela na nerazumljive težave. Slovensko odkupno podjetje »Koteks« je pričelo nakupovati kože na tržiščih Srbije in Bosne, kjer je vse doslej kože kupovalo. Pri tem pa je podjetje naletelo na zapreke, o katerih velja javno spregovoriti. Odkupna podjetja na področju Srbije in Bosne ter Hercegovine nočejo s »Koteksom« sklepati nakupnih pogodb, »Koteksu« pa ne dovoljujejo nakupa, oziroma samovoljno navijajo cene surovinam. »Koteks« se je, na primer, pogodil z nekim odkupnim podjetjem v Zaječaru za 50 ton surovih kož. Ko so bile kože že pripravljene za prevoz, je zaječarski okrajni ljudski odbor opozoril direktorja tega zaječarskega podjetja, da bo odpuščen iz službe, če bo izvažal kože v Slovenijo. Narodna banka v Titovih Užicah pa noče izplačati tamkajšnjemu odkupnemu podjetju denarja za nakup surovih kož zato, ker jih namerava podjetje izvoziti v Slovenijo. Podobnih primerov je še več in so iz dneva v dan pogostejši.

Čeprav so na konferenci v Beogradu zastopniki usnjarske industrije sklenili, da bo slovenska usnjarska industrija nakupovala kože v vseh republikah, in čeprav to odgovarja značaju našega gospodarstva, to sedaj na administrativen in nerazumljiv način preprečujejo nekateri lokalni organi. Ukrepi, ki jih podvzemajo, so take narave, da škodujejo zdravim odnosom v našem gospodarstvu in ohranjajo birokratski separatizem. Verjetno si obetajo po tej poti zagotoviti monopolni položaj na tržišču. Povedati je treba le to, da so slovenske usnjarne zmanjšale svoje obratovanje že za polovico, da so morale odpustiti temu primerno število strokovnih delavcev in uslužbencev. Posledica tega bo očiten upad usnjarske industrije, pomanjkanje kvalitetnega usnja na tržišču in seveda skok cen usnjenim izdelkom. Komu koristi to? Nikomur. Zato je potrebno ljudem, ki v našem gospodarstvu uveljavljajo omenjeno prakso, resno stopiti na prste, ker objektivno škodujejo gospodarstvu samemu!

Rado Barovič, usnjarski mojster
Tovarna usnja, Šoštanj

V TOVARNI OKOVJA V BISTRICI SO IZVOLILI NOV DELAVSKI SVET

Tri in pol milijone so prihranili

V Tovarni okovja v Bistrici Limbuš so pred dnevi volili nov delavski svet. Pred volitvami je dosedanji predsednik delavskega sveta tovariš Erih Šavperl poročal o gospodarjenju. Lani je bil kolektiv Tovarne okovja v težkem položaju. Imel je visoko stopnjo akumulacije. Svojih proizvodov prav zaradi visokih cen ni mogel prodati. V juliju, ko je bila stopnja akumulacije nekoliko znižana in ko so bili uvedeni potrošni krediti, je bilo s prodajo boljše. V zadnjih petih mesecih lanskega leta je kolektiv izdelal in prodal toliko proizvodov, kakor v vseh sedmih mesecih poprej. Zaposlil je novih delovnih moči in začel izdelovati 60 vrst novih proizvodov. Iskali in kupovali so cenejši in vendar kvalitetno dober material, zmanjšali odpadke in povečali storilnost ter tako prihranili okrog tri in pol milijona dinarjev. Letos bo kolektiv Bistrice izdelal za tisoč ton proizvodov več, kakor lani.

G. G.

Študenti pariške tehnične visoke šole v Litostroju

V torek popoldne je prišlo v Litostroj okrog 30 francoskih študentov, dijakov tehnične visoke šole iz Pariza. Z ogledom »Litostroja« so bili zelo zadovoljni. Isti dan popoldne pa sta si »Litostroj« ogledala tudi dva avstrijska inženirja. **A. Z.**

VELENJSKI RUDARJI SO TUDI ŽE VOLILI

RANA URA, ZLATA URA

V soboto 28. marca je delovni kolektiv rudnika Velenje izvolil delavski svet, ki šteje 55 članov. Volišča so bila odprta že ob četrti uri zjutraj. Rudarji so volitve zaključili ob četrti uri popoldne. Le 27 članov ni volilo.

Na jamskem obratu je do sedme ure volilo že več kot polovica rudarjev in sicer vsa nočna izmena in del jutranje izmene. Z jamskega obrata in separacije je v novem delavskem svetu 34 članov. Ostali pa so zaposleni v strojnem in zunanjem obratu, nekaj je uslužbencev, nekaj članov pa je zaposlenih pri gradnji.

Franc Lihteneger

Delavsko-uslužbenska restavracija

Delavski dom

LJUBLJANA

čestita k delavskemu prazniku 1. maja svojim gostom in delovnim kolektivom. — Nudi Vam prvovrstno prehrano po najnižjih cenah. Sprejemamo abonente ter jim dajemo pri mesečnem abonmaju 9% popusta. Študenti imajo 14% popusta. Menu: Kosilo po 100.—, 60.— in 45.— dinarjev: večerja: 50.— dinarjev. Točimo izbrane pijače!

SE PRIPOROČAMO!

Okrog tisoč prostovoljnih krvodajalcev v Zagorju

V Zagorju se je prejšnji mesec mudila ekipa transfuzijske postaje iz Ljubljane. Mestni odbor Rdečega križa je pozval prebivalce Zagorja, naj dajo svojo kri v človekoljubne namene. Pozivu Rdečega križa se je odzvalo sorazmerno zelo veliko ljudi, saj je bilo že prve dni marca prijavljenih okrog tisoč prostovoljnih krvodajalcev.

KAJ SO POKAZALE VOLITVE V DELAVSKI SVET »JUGOTANINA« V SEVNICI

Izvolili so tiste, ki jim zaupajo

Sindikalna podružnica delavcev tovarne »Jugotatin« v Sevnici je takoj po razpisu volitev za delavski svet sestavila predlog kandidatne liste. V svojem predlogu je zbrala imena tistih delavcev, za katere je bila prepričana, da jih bo večina članov kolektiva tudi izvolila. Potem je sindikat sklical sestanek. Tega sestanka se je udeležilo razmeroma malo delavcev. (Pisec nam ne pove, kje je vzrok za slabo udeležbo. — Op. ured.) Ob tej priliki je podružnica predlagala svoje kandidate. Predlog so navzoči sprejeli. Nekaj prisotnih pa je predlagalo še dodatne kandidate in menilo, da je treba razpisati anketo. To so napravili. Liste je izpolnilo nekaj več kot polovica vseh delavcev. Na kandidatno listo so torej prišli poleg onih, ki jih je predlagala podružnica, še nekateri drugi kandidatje.

Pri volitvah v delavski svet, ki so se jih udeležili skoraj vsi volilci (odsotnih je bilo samo pet upravičenih), pa so bili izvoljeni z veliko večino kandidati, ki jih je predlagala podružnica, ostali pa so dobili komaj četrttino glasov. Tako je prišlo jasno do izraza, da je podružnica skrbno izbrala svoje predloge iz vrst tistih delavcev, ki uživajo največji ugled v kolektivu.

USPELA KULTURNA PRIREDITEV

Na občnem zboru sindikalne podružnice zdravstvenih delavcev pri vojni pošti 2667 v Šent Vidu pri Ljubljani so med drugim sklenili, da bodo ustanovili svoj pevski zbor in folklorno skupino.

Truda je bilo precej, veliko težav smo morali premagati, vendar sadovi dela niso izostali. Koncem marca smo že prvič nastopili. Mešani zbor se je predstavil s »Pesmijo svobodi«. Sledile so recitacije, nastopila je folklorna skupina, solo baletno točko »Harlekinovi milijoni« pa je izvajala tovarišica Bunča — Tatjana Kavšek.

Besedo smo držali in prva prireditev nam vliva samozavest in trdno voljo, da bomo z začetnim delom tudi nadaljevali.

M. M.

SAMO DELAVCI KMETIJSKEGA POSESTVA V VIPOLŽAH, KI V TEJ VASI PREBIVAJO

NE DOBE OTROŠKIH DOKLAD

Predsednik delavskega sveta in upravnik okrajnega kmetijskega posestva Vipolže v Brdih sta sredi marca letos opozorila Republiški svet za zdravstvo in socialno politiko, Republiški odbor sindikata kmetijskih delavcev Slovenije in Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Gorici o krivičnih obdavčitvah v goriškem okraju.

V letu 1951 so nekateri krajevni in okrajni ljudski odbori obdavčili ohišnice kmetijskim delavcem. Drugod pa so dohodnino od ohišnic plačevala kar posestva sama. Z novim gospodarskim sistemom so bile ohišnice do 20 arov oproščene dohodnine. Uživanje teh zemljišč se kmetijskim delavcem zaračunava v plačni sklad. Gospodarski svet LRS je letos sredi septembra o tem obvestil vse okrajne ljudske odbore. Njegovo okrožnico je prejelo tudi tajništvo za gospodarstvo OLO Gorica. Prve dni oktobra je tajništvo, oziroma uprava za dohodke poslala prepis okrožnice vsem občinskim ljudskim odborom in jim naročila, da je treba akontacije dohodnin za deputatna zemljišča odpisati, v kolikor so bile za letošnje leto določene.

Bivši krajevni ljudski odbor Vipolže je leta 1951 in tudi lani občutno obdavčil ohišnice delavcev okrajnega posestva, ki stanujejo na njegovem področju. Krajevna ljudska odbora Dolnje in Gornje Cerovo pa ohišnic nista obdavčila, oziroma sta določila prav majhno dohodnino. Odborniki občinskih ljudskih odborov, oziroma člani okrajne davčne komisije ob reviziji otroških doklad niso revidirali dohodnin kmetijskih delavcev iz Vipolž. Zato so ti delavci izgubili pravico do otroškega dodatka. Delavci pa, ki stanujejo v Dolnjem in Gornjem Cerovu, pa prejemajo otroške dodatke, čeprav imajo prav tolikšne ohišnice kakor delavci iz Vipolž. Tako so nastale razlike med prejemki delavcev enega in istega podjetja, ki stanujejo v treh različnih vaseh, toda v istem okraju. Delavci iz Vipolž so edini v Sloveniji, ki že tri mesece niso prejeli otroških dodatkov zaradi obdavčitve ohišnic.

Republiški odbor sindikata kmetijskih delavcev Slovenije je v marcu mesecu svetoval okrajnemu ljudskemu odboru, naj pregleda davčne osnove, določene za ohišnice delavcem iz Vipolž, in zahteva revizijo. To pa se ni zgodilo. Proti tem krivicam, ki se gode vipolškim kmetijskim delavcem, se sindikalni odborniki tamošnje podružnice niso uprli. Na okraju pa pravijo sedaj po treh mesecih, da bodo stvar uredili, le da se morajo delavci pismeno pritožiti proti odmeri dohodnine. Birokracija je na dlani. Zahtevamo, da krivico odgovorni takoj popravijo, oziroma, da jih čuvarji zakonitosti pozovejo na to.

Dore

DELAVCI GOZDNE UPRAVE PUTRHOF SMO IZVOLILI NAJBOLJŠE V DELAVSKI SVET

Sindikalni odborniki podružnice delavcev Gozdne uprave v Tržiču, ki smo zaposleni na Puterhofu, smo na zadnji seji sklenili, da bomo razpisali anketo pred volitvami delavskega sveta. Tako smo tudi napravili. Na sestanku smo potrdili kandidatno listo. V delavski svet smo predlagali najboljše in pred dnevi smo jih tudi izvolili.

Nudimo vam poceni lepo knjigo!

Bratko Kreft:

»POVESTI IZ NEKDANJIH DNI« 311 strani — 150 dinarjev

Karel Čapek:

»PRVA IZMENA«, povest iz rudarskega življenja — 154 strani — cena 150 dinarjev

Kdor naroči obe knjigi, ne plača poštnine! Naročila sprejema

Uprava »Delavske enotnosti«
Ljubljana, poštni predal 284

V trgovskem podjetju »Preskrba« v Poljčanah so izvolili ženo za predsednika delavskega sveta

Prejšnji teden so v trgovskem podjetju »Preskrba« v Poljčanah volili nov delavski svet. V delavski svet so izvolili 15 članov. Za predsednika delavskega sveta so izvolili tovarišico Štefko Vodenik. Pred volitvami so razpravljali o gospodarjenju podjetja in o delu starega delavskega sveta ter upravnega odbora. Kolektiv je ugotovil, da so bili člani delavskega sveta včasih premalo delavni in da je zato upravni odbor večkrat posegel v delo delavskega sveta.

F. Z.

Kolektiv podjetja »Hranila« iz Ljubljane-Polje je volil nov delavski svet

Sindikalna podružnica trgovskega podjetja »Hranila« Polje pri Ljubljani se je dobro pripravila na volitve delavskega sveta. Kandidatno listo so člani kolektiva setavili na množičnem sestanku. Na sestanku je direktor podjetja poročal o finančnem poslovanju podjetja v preteklem letu. Delavci so opozarjali, da je treba stroške trgovski mreži znižati, da bomo znižali cene potrošnim predmetom. Pred dnevi so v trgovskem podjetju »Hranila« izvolili nov delavski svet.

A. Z.

Dve leposlovni knjigi, eno poljudnoznanstveno, eno mladinsko, in bogato ilustriran koledar prejmete, če ste član

PREŠERNOVE DRUŽBE

Članarino 240 din lahko plačate tudi v obrokih. Člane sprejemajo zaupniki, ki so pri odborih Zveze delovnega ljudstva, sindikalnih in ljudskoprosvetnih odborih ter vse knjigarne.

NAŠA LJUBEZEN JE SPOMENIK TVOJEMU SPOMINU

Nadaljevanje s 4. strani.

tisoč, da bi se poslovili od Borisa In vedno prihajajo novi. Vlaki, ki prihajajo v Ljubljano, kar bruhajo množice ljudi, ki jim je prva skrb posloviti se od pokojnika.

Videl sem ženo, staro, zgarano; h kateri sta se stiskala dva otročička, prav gotovo vnučka. Zeblo ju je, zato sta pod babičinim plaščem iskala toplote.

Bila je Belokrajinka, partizanska mamica, ji pravijo v vasi. Droban dež je rosil in puščal na njenih sivih laseh kaplje, ki so se v bledi svetlobi zagrnjenih svetilk zdele kot biseri. Tudi po licih so ji polzele. Videlo se je, kot da bi jokala. Morda tudi je. Kdo ve, kolikokrat je srečala Kidriča v boju, kolikokrat mu je nudila v hiši varno zavetje in mu poklonila latvico mleka?

Zadnje slovo

V sredo, deset minut pred enajsto, so Kidričevi najbližji delavci in prijatelji prinesli njegove posmrtne ostanke iz hiše žalosti in jih položili na lafeto. Častna četa je pozdravila, ljudje so se odkrili, priklonili prapore, na govorniški oder pa je stopil Edvard Kardelj, človek, ki je Kidriča neizmerno spoštoval in ljubil. Spregovoril je. Glas se mu je tresel od ginjenosti in poznalo se je, da komaj zadržuje jok. Z nadčloveško močjo se je hotel prisiliti, da bi vzdržal, da se ne bi zjokal kot otrok. A ni se mu posrečilo. Žalost in bolečina za izgubljenim prijateljem sta bili močnejši.

Po licu so mu tekle solze ljubezni in žalosti. V množici je zašumelo:

— Kardelj joka, joka...

Videl sem očanca, ki si je brisal oči, videl dekle, mlajšega delavca in še mnoge druge, ki so morda šele ob Kardeljevih besedah prav doumeli nesrečo, ki nas je zadela. Niso skrivali solza, zakaj to niso bile solze slabosti, ampak odraz resnične globoke boli za ljubljenim voditeljem.

V imenu slovenskih delavcev se je od posmrtnih ostankov Borisa Kidriča poslovil predsednik sindikatov na Slovenskem Janko Rudolf.

Sprevod se je premaknil. Častna četa, odlikovanja, s katerimi je naše ljudstvo izrazilo priznanje Kidričevemu delu, lafeta s krsto, pokrito z zastavo, vdova Zdenka s hčerko, Kidričevi najožji sodelavci... Sledile so zastave, tisoče jih je bilo, proletarskih, slovenskih in jugoslovanskih, vse ovite z žalnimi trakovi. In vencev, več tisoč jih je bilo.

Pred poslopjem Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije je govoril Kidričev prijatelj in tovariš Miha Marinko. Od pokojnika se je poslovil tudi Josip Vidmar, ki je opisal pokojnikove zasluge za našo revolucionarno znanost, neprecenljivo Borisovo umsko moč, ki ni poznala odmora in utrujenosti.

Godba je igrala žalostinko, ob krsti pa so stali pokojnikovi prijatelji z maršalom Titom na čelu.

Tito, Kardelj, Djilas, Rankovič, Moša Pijade, Leskošek in drugi pokojnikovi tovariši so prinesli Borisove posmrtne ostanke pred grobnico narodnih herojev.

Potem je spregovoril Tito.

Kako ljubi Tito svoje sodelavce! Med njim in njimi ni le vezi, ki povezuje ljudi enakih pogledov in hotenj, ampak prisrčna prijateljska vez, delavsko tovarištvo, od katerega bi se morali vsi učiti.

Salva. Zadnji vojaški pozdrav. Še ena in še ena. Krsto z mrtvim Borisom spuščajo v grob. Nad množico ljudi zvene akordi žalostink. Grobnica narodnih herojev je sprejela vase posmrtne ostanke Borisa Kidriča.

Počivaj v miru, naš dragi Boris

Borisa, tistega vedrega herojskega človeka, tovariša in voditelja ni več. Zapustil nas je. Izgorel je kot plamen v ognju revolucije. Njegovo izmučeno mrtvo telo počiva med heroji slovenskega naroda, med katerimi zavzema ime Borisa Kidriča častno mesto.

Toda spomin nanj bo ostal.

Počivaj v miru, naš dragi prijatelj, zakaj slovenski delavci ne bomo nikdar odstopili od svetlih ciljev, za katere si se Ti bojeval in za katere si tudi daroval svoje mlado življenje.

Naj Ti bo lahka zemlja slovenska.

SLOVENSKA ZEMLJA

II

Trinajst sto let so tujci te teptali,
slovenska zemlja, vse do časov zdanjih
pohlepa so preplavljali te vali.

V apolkaliptičnih prerokovanjih
človeška zver, le jasnovidcem znana,
prišlà je zadnja k nam v strahotnih
klanjih.

Na vratih smo viharnega Balkana,
po naših cestah vsa Evropa sôpe;
zato so ljudstva, v vojnah podivjana,

grmadila iz nas mrličev kôpe:
življenj ponosnih, v upanju svetočih,
smo pretresljive gledali pokôpe.

Uporniki tolminski! V srcih vročih
nam vaša kri je plala vsa stoletja
kot izročilo teženj neumrjočih.

Dočakal narod čas je razodetja:
na smrt obsojen se je dvignil uporno
v krvavo zarjo sončnega spočetja.

Vse ljudstvo glásu davnemu pokorno,
ko da zvoni mu v vihri Gospa Sveta,
je zadnjo branit šlo vasico borno.

V stoletnem snu preroško razodeta
vzplamtela zdaj je luč svobode zlate:
svetál spomin nas z onimi prepleta,
ki pali so, slovenska zemlja, zate.

Igo Gruden

IZ NAŠIH ORGANIZACIJ

RAZMIŠLJANJA OB LETOŠNJEM OBČNEM ZBORU SLOVENSKIH ŽELEZNIČARJEV

Delavsko upravljanje je treba zgraditi, ne pa samo zahtevati

Preteklo soboto in nedeljo so imeli slovenski železničarji občni zbor svojega republiškega sindikata. Zborovali so v Domu železničarjev v Ljubljani.

V železničarskih vrstah sta v zadnjem času precej stopili v ospredje dve družbeno silno pomembni in pereči vprašanji. Prvo je bila problematika upravljanja železnic, drugo pa kopica neurejenih tarifnih problemov, ki obstajajo znotraj plačilnega sistema na železnicah. Povsem razumljivo je, da sta ti dve vprašanji dali tudi osnovno obeležje občnemu zboru železničarjev.

Toda že po poročilu, še bolj pa iz začetne razprave na zboru, je bilo mogoče ugotoviti, da so naše sindikalne organizacije železničarjev na Slovenskem sicer občutile to problematiko, spoznale tudi, da stvari take kot so, niso v redu, niso pa bile zaenkrat še sposobne globlje družbeno stvari proučiti in skati koristnih in pametnih družbenih rešitev. Tako so se predvsem omejili sindikalni odborniki bolj na manifestativno grajo obstoječega stanja in dokazovanja nezdravih posledic, ki jih poraja v praktičnem materialnem življenju delavcev. V poročilu recimo Republiški odbor ni niti podal neke celotne družbene ocene stanja v upravljanju železnic, ampak se je poročevalec zadržal na goli graji obstoječega stanja. Vsekakor je današnji način upravljanja železnic že tako družbeno preživel, da postaja že politično vprašanje, saj skušajo nekateri posamezniki ustvariti med železničarji nezaupanje v delavsko samoupravljanje na železnicah sploh in ustvariti med železničarji mlačnost in nezanimanje za gospodarjenje.

Nedvomno je res, da je uvajanje samoupravljanja v tako kompliciranem gospodarskem organizmu kot so železnice, stvar, ki zahteva tehtnega preudarka. Toda, neopravičljivo pa je, da od izvolitve delavskih svetov v nižjih enotah (ne pa pri direkcijah, kar je nerazumljivo) s posvetovalnim glasom pa do zadnjih ostrih zahtev po razširitvi delavskega upravljanja, nismo napredovali skoraj nič. Administrativni aparat se je prav po mačehovsko obnašal proti delavskim svetom, saj v večini primerov niti ni odgovarjal na njihove predloge in graje. Osrednji sindikalni organ pa se je vse preveč zadovoljeval s tem, »da se je o stvari razpravljalo« in je bil silno doumljiv za vse bojazni, ki so govorile za odlašanje samoupravljanja. Republiški odbor železničarjev pa je več ali manj ostajal pri »zahtevah« po samoupravljanju in predvsem ni vztrajal na organičnem razvoju upravljanja, to je, da se uvedejo organi delavskega samoupravljanja v obstoječi organizaciji železnic in naj se potem stvar postopoma prilagaja novemu načinu upravljanja, temveč je izstopal vedno z zahtevo po kategorični reorganizaciji in vse preveč naglaševal popolno samostojnost in neodvisnost osnovnih enot. To je seveda bilo v prid »zagovornikom« kontinuiranega poslovanja železnic.

V takih prilikah se je potem nujno moral roditi precej oster odpor železničarjev proti obstoječi administrativni upravi železnic, ki je prišel na občnem zboru do izraza v polni meri in katerega posledice so nekateri zelo slikovito prikazali s podatki iz gospodarske prakse. Udeleženci občnega zbora so seveda pograjali tudi svoja sindikalna vodstva zaradi premalo jasnih stališč do teh stvari.

Osnovna misel, ki je dihala iz razprave na občnem zboru, je, da je delavsko upravljanje na železnicah treba zgraditi, ne samo zahtevati. To pa se pravi smotrno proučiti vse možnosti in pogoje za to, kako in kje je treba začeti, da bo stvar napredovala. Verjetno je sedanji občni zbor dal jasnejših napotkov za tako delo — to nam bo povedala bližnja prihodnost.

Kmalu po začetku dela je občni zbor zvedel, da je preminul tovariš Boris Kidrič, eden izmed najbolj gorečih pobornikov za uresničenje delavskega upravljanja — za to so navzoči njegov spomin počastili z enominutnim molkom in poslali žalne brzojavke javnim predstavnikom in pokojnikovi soprogi Zdenki.

Naš delavski razred je ravno iz Kidričevih ust in izpod njegovega peresa dobival najbistvenejše napotke za praktično uveljavljanje oblasti in neposredno odločanje v upravljanju proizvodnje in vsega gospodarstva. — Delavci in obrtniki so septembra meseca 1945. leta obiskali tedanjega predsednika slovenske vlade — tovariša Borisa Kidriča

Naš delavski razred se ima v veliki meri osebno zahvaliti tovarišu Kidriču, da je v teh zadnjih letih delavstvo s tolikimi uspehi prevzemalo upravljanje v svoje roke. Zato ne bo mogel preboleti izgube, ki ga je z njegovo smrtjo prizadela. — Tovariš Boris Kidrič med predstavniki oblastvenih vodstev in političnih organizacij po velikem zborovanju mariborskih delavcev v juniju 1945

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKATA KMETIJSKIH IN GOZDNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Kmetijski delavci mnogo obetajo

V soboto in nedeljo je bil v Gornji Radgoni občni zbor sindikata kmetijskih in gozdnih delavcev Slovenije. Občnega zbora se je kot gost udeležil tovariš Janko Rudolf, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, tovariš Nikola Svrzan, član Centralnega odbora sindikata kmetijskih delavcev Jugoslavije, in drugi gostje. O delu sindikata kmetijskih delavcev Slovenije je poročal predsednik tovariš Feliks Razdrih.

Dve stvari sta značilni za letošnji občni zbor sindikata kmetijskih in gozdnih delavcev Slovenije. Sproščeno in plodno so razpravljali, kakor doslej še nikdar in skrbno razpravljali o življenjskih razmerah kmetijskih in gozdnih delavcev ter o napredku kmetijske proizvodnje. Skratka, pogovorili so se o delavskem upravljanju v kmetijstvu.

Kmetijski delavci so bili lani v težkih gospodarskih preizkušnjah. Sušni meseci so bili preizkusni kamen gospodarjenja. Na vseh kmetijskih posestvih so morali delavci trdo delati, da so nekaj prigospodarili in dosegli polne plače. To je utrdilo delavsko upravljanje na kmetijskih posestvih. Pred letom so na zasedanjih delavskih svetov še večji del govorili uslužbenci, delavci pa so molčali. To se je tudi na gospodarjenju poznalo. Lani pa so vse odločneje začeli razpravljati o gospodarskih vprašanjih ne samo člani delavskih svetov, temveč tudi ostali delavci. Najbolj razgibano so seveda razpravljali o tarifnih pravilnikih, kasneje pa tudi o sestavljanju in uresničevanju proizvodnih načrtov. Vedno češče so razpravljali o tem, kako delajo in koliko pridelajo. Kmetijska posestva so lani zaposlovala skoraj polovico manj delavcev kot prejšnja leta, vendar so skoraj povsod kmetijska dela boljše in hitreje opravili kot prej. V Kočevju imajo letos na primer 300 delavcev manj kakor prejšnja leta in vendar dobro gospodarijo.

Sušni meseci in druge vremenske neprilike so pripravili kmetijske delavce na to, da so začeli razmišljati o boljšem izkoriščanju strojev, varčevati s krmili, bolje skrbeti za obdelavo zemlje itd. Skratka, dobro so morali prijeti za delo in varčno. Razen v desetih podjetjih (to so večinoma vrtnarije, ki jih je suša zelo prizadela) so vsa posestva izplačala polne zaslužke. Kmetijska posestva, so od zasebnikov kupovala živino, ker so jo ti bili primorani prodajati zaradi pomanjkanja krme. Tako so pomagali očuvati naš živinski fond. Zanimivo pa je, da niso navijali cen svojim pridelkom, marveč so jih prodajali po nižjih cenah, kakor pa zasebni kmetje.

Še nekaj je značilno za lanskoletno delo kmetijskih delavcev. Številna podjetja, predvsem v severnih predelih Štajerske, so pripravila vrsto večernih tečajev in kmetijsko-nadaljevalnih šol. V te tečaje in šole so prišli mladinci z gospodarskih posestev, pa tudi naraščaj zadružnikov in zasebnih kmetov. Tečaji so bili dobri in gojenci so si nabrali predvsem precej praktičnega znanja.

Ni preveč, če trdimo, da so kmetijski delavci lani precej dobro delali. Letošnji občni zbor pa obeta, da bodo tudi to leto krepko prijeli.

Uspešen občni zbor sindikata kovinarjev v Ljubljani

Pred dnevi je bil v Ljubljani občni zbor Krajevnega odbora sindikata kovinarjev. Pevski zbor delavskega prosvetnega društva »Svoboda« iz Zgornje Šiške je pred začetkom občnega zbora zapel nekaj pesmi. O delu Izvršnega odobora je poročal tov. Ivan Murko. Po poročilu so odborniki razpravljali o delu sindikalnih organizacij in tudi o gospodarstvu. Letos so v podjetjih zopet izvolili delavske inšpektorje.

F. C.

MESTNO PODJETJE

CEMENTNINE

LJUBLJANA, VODOVODNA CESTA 3a

TELEFON 20-735

Izdelujemo betonske cevi vseh profilov, železobetonska okna, stopnice, terazo tlake ter vsa ostala cementarska dela. — Delovni kolektiv čestita k Prazniku dela.

ZDRAVSTVENI DELAVCI V SOLKANU SO BREZ SVOJEGA PREDSEDNIKA SKLICALI OBČNI ZBOR

Lep predsednik

Okrajni sindikalni svet v Gorici je že večkrat opozoril predsednika sindikalne podružnice zdravstvenih delavcev v Solkanu, naj skliče občni zbor. Isto so mu svetovali tudi nekateri člani podružnice. Toda predsednik je s sklicanjem občnega zbora vedno odlašal, češ da nima časa. Odlašal pa je zato, ker je nameraval razpustiti sindikalno podružnico, članstvu pa svetovati, naj se vključi v sindikalno podružnico uslužbencev okrajnega ljudskega odbora v Novi Gorici.

S tem se večina članov sindikalne organizacije ni strinjala in so kar sami sklicali občni zbor. Vse so pismeno povabili. Le nekaj članov se občnega zbora ni udeležilo. Med temi je bil tudi bivši predsednik. Najbrž se je hotel izogniti graji članstva, ker od lanskega občnega zbora ni ničesar napravil.

Gabriel Leban

Koliko novih naročnikov si že pridobil?

VOLITVE DELAVSKEGA SVETA SO V »SVILI« PROSLAVILI KOT

praznik kolektiva

Delovni kolektiv »Svila« v Mariboru je eden tistih, o katerem naši časopisi zelo malo pišejo. Delavci »Svile« so skromni in nočejo vsakega svojega uspeha obešati na veliki zvon. O letošnjih volitvah v delavski svet pa je vendarle treba napisati vsaj nekaj besed. Oba delavska sveta sta imela doslej polne roke dela. Podjetje je bilo treba urediti tako, da si je pridobilo na tržišču s svojimi izdelki sloves enega najboljših tovrstnih kolektivov. Pri tem delu ima stari delavski svet nemalo zaslug. Letos pa smo hoteli volitve v delavski svet še posebno slovesno proslaviti. Ta dan naj bo praznik kolektiva.

Kandidate za nov delavski svet smo izbirali na oddelkovnih sestankih, kandidatno listo pa smo sprejeli na sestanku kolektiva.

V soboto 28. marca, na dan volitev v delavski svet, nismo delali. Ob osmi uri zjutraj smo prišli praznično oblečeni na volišča. Pripravili smo tudi razna tekmovanja v odbojki, streljanju in šahu ter namiznem tenisu. Člani tovarniške fotosekcije pa so pridno slikali potek volitev in tekmovanj. Volitve smo opravili v dveh urah, nato pa smo slavnostno razglasili izida volitev in tekmovanj. Res, ta dan bo nam vsem delavcem v Tovarni svile ostal v lepem spominu, saj je bil resnično praznik kolektiva.

Veljo Goričan

Op. ur. Tovariša Veljo prosimo, če bi tudi nam poslal nekaj posnetkov s tega praznika, da jih objavimo v listu. Naj vidijo še drugi, kako ste ta dan proslavili in tudi kakšni »mojstri« so kaj vaši fotoamaterji! Prepričani smo, da nam bo ustregel!

V INDUSTRIJI PAPIRNATIH IZDELKOV V MARIBORU SMO IZVOLILI NOV DELAVSKI SVET

Delavci so v večini

V torek smo v Industriji papirnatih izdelkov v Mariboru izvolili nov delavski svet. Volilna komisija je v lepo okrašeni sindikalni dvorani ob dvanajsti uri začela z delom. Delavci, ki delajo v drugi izmeni, so že do štirinajste ure volili. No, in potem so volili še delavci prve izmene in tako smo v štirih urah zaključili volitve.

Od 21 kandidatov smo jih 15 izvolili v nov delavski svet. Tudi tokrat je dobil največ glasov tovariš Rituper, ki je že dve leti uspešno vodil delavski svet. V delavski svet je izvoljenih sedem tovarišic. Od novoizvoljenih članov delavskega sveta so 3 uslužbenci, 12 pa je delavcev.

Edi Pratnemer

IZ OBČNEGA ZBORA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA V GORICI

Obiskali bodo gospodarske tečaje

Zadnje dni marca je bil občni zbor Okrajnega sindikalnega sveta v Gorici. Razen o delavsem upravljanju in zaščiti dela, so odborniki razpravljali o ekonomski vzgoji. Okrajni sindikalni svet Gorica je lani pripravil nekaj gospodarskih tečajev. V kurilnici Gorica, v Tovarni pohištva in Tovarni cementa v Anhovem so tečaji slabo uspeli. V trgovskem podjetju »Primorka« v Solkanu, v kanalski elektrarni, bolnici v Šempetru, trgovskem podjetju »Rastlina« in še v nekaterih drugih podjetjih, pa so resno skrbeli za gospodarsko izobrazbo delavcev. Odborniki so sklenili, da je treba s tečaji nadaljevati, tečaje pa naj bi obiskovali predvsem novoizvoljeni odborniki sindikalnih podružnic.

P

TEHNIKA LJUBLJANA
Vošnjakova ulica 6
Telefon 20-281, 20-418

Splošno stavbno podjetje

Izvršuje vse vrste visokih in nizkih gradenj kvalitetno, solidno in hitro! — Naš delovni kolektiv čestita k prazniku 1. maja vsem delovnim ljudem.

DELOVNI KOLEKTIV

»Elektra«

Ljubljana, Černetova 26

čestita k Prazniku dela vsem svojim odjemalcem in delovnim kolektivom.

Izdelujemo električne aparate za gospodinjstvo in sicer: električne kuhalnike z eno in več ploščami, likalnike in rešoje. Naša kvaliteta je prvovrstna. Kupujte naše proizvode!

Tovariš Edvard Kardelj je govoril v Kragujevcu

Naš glavni cilj mora biti: večati produktivnost dela

Sleherni kolektiv naj daje čim več pobud za nadaljnji razvoj proizvajalnih sil

Pretekli teden se je tovariš Kardelj oglasil v Kragujevcu, kjer so ga izvolili za delegata na šestem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije. V podjetju »Crvena zastava« se je zbralo več tisoč poslušalcev. Potem, ko jih je pozdravil in se jim opravičil, da ni prišel že prej med nje, je tovariš Edvard Kardelj prisotnim tole povedal:

Tovariši in tovarišice! Predvsem prosim, da mi oprostite, ker prihajam kot vaš delegat na VI. kongresu Zveze komunistov tako pozno v vašo sredo, da bi se osebno zahvalil za izkazano zaupanje Neodložljivo delo mi je preprečilo, da bi prišel že prej. Ker je po VI. kongresu minulo že precej časa, bi bilo po mojem prav malo koristi od tega, če bi vam poročal o delu kongresa, o katerem ste že obveščeni. Med tem časom je bilo praktično uresničenih že mnogo onih nalog, ki jih je postavil pred nas VI. kongres. Zato dovolite, da se v tem govoru zadržim pri nekaterih aktualnih vprašanjih, ki so danes v središču naše pozornosti in naših nalog.

Nadaljnji razvoj našega gospodarskega sistema

Vsekakor je sedaj pred nami najvažnejša in najnujnejša naloga: nadalje razvijati naš novi gospodarski sistem. Ni dvoma, da vsebuje sedanji gospodarski sistem še močne ostanke birokratizma, oziroma administrativnega načina upravljanja gospodarstva. Tako ne ustreza več današnjim pogojem na primer dosedanji sistem stopenj akumulacije. Ta sistem je bil nujen kot prehodna oblika; sedaj pa že postaja ovira nadaljnjemu razvoju gospodarstva. Ta sistem postavlja podjetja v neenak položaj in ne dopušča, da bi se cene formirale po normalni ekonomski poti. Zaradi tega je pri nas še vedno mnogo nenormalnosti v odnosih cen. Nekateri izdelki so predragi, drugi prepoceni. In to ne zaradi tega, ker jih ljudje iščejo v večji ali manjši meri, marveč spričo tega, ker je bila iz katerihkoli vzrokov določena prenizka, oziroma previsoka stopnja akumulacije. Očitno je torej, da moramo tu uporabljati drug sistem, ki bo spravil v sklad potrebo maksimalne samostojnosti delovnih kolektivov v podjetjih s potrebami kritja splošno družbenih potreb, in še posebno s potrebo planskega razvijanja našega gospodarstva kot celote.

Tu moramo imeti pred očmi nekaj zelo važnih momentov. Predvsem je treba pravilno vskladiti individualni interes proizvajalcev, to je delavcev, kmetov in delovnih kolektivov z interesi družbene skupnosti kot celote. Obe skrajnosti sta tu zelo škodljivi in nevarni. Če bi izhajali zgolj s stališča interesov družbene skupnosti, potem bi vodilni organi te skupnosti lahko pogrešili in napačno tolmačili te interese. Takšne tendence bi lahko dovedle do utesnjevanja, do novega povečanja administracije v gospodarstvu, do birokratizma. Če pa bi po drugi strani zopet zmagal interes posameznikov, bi prišli do izraza pojavi kot so egoizem, parazitski odnos proti splošni ljudski imovini, slabo gospodarjenje itd. Te vrste tendence bi vodile k anarhiji ter nestabilnosti celokupnega gospodarskega življenja. Da bi preprečili tako prve kot druge tendence, določa naša ustava funkcije, ki jih mora opravljati federacija, ter funkcije, ki jih morajo opravljati republike, prepuščajoč vse druge funkcije samoupravljanju naših delovnih ljudi v podjetjih, v delavskih svetih, v zadrugah, v ljudskih odborih, v svetih proizvajalcev in drugih samoupravnih organih ter ustanovah. Novi gospodarski sistem mora torej odrediti zvezni in republiški upravi samo ona materialna sredstva, ki so potrebna za upravljanje njihovih, z ustavo določenih funkcij, z vsemi drugimi sredstvi pa morajo razpolagati naši delovni ljudje sami preko svojih samoupravnih organov, to je preko delavskih svetov in ljudskih odborov.

Razen tega je treba poudariti: kolikor bi že bili posamezno podjetje ali posamezni proizvajalci svobodni v svoji gospodarski delavnosti, je potrebno vendarle vskladiti to njihovo aktivnost s proporci splošnega družbenega plana. Če tega ne bi storili, potem bi se hitro pokazalo, da vodi takšna navidezna svoboda dejansko k nesvobodi, ker bi se moralo celotno gospodarstvo znajti nekega dne v slepi ulici. Potemtakem mora nadaljnji razvoj našega gospodarskega sistema na eni strani še bolj osvoboditi delovne kolektive v njihovi gospodarski akciji in borbi za kar najvišji dohodek, hkrati pa mora zagotoviti, da bo taka akcija potekala v okviru splošnih preporcev gospodarskega plana, da bi preprečili kakršnekoli resnejše pretresljaje v gospodarskem življenju. Naše gospodarstvo mora biti stabilno in solidno, tako da bi vsi naši delovni kolektivi lahko računali in planirali za daljšo dobo. No, prav zaradi tega se bodo morali držati odrejenih obveznosti, ki bodo enake za vse.

V razvijanju našega gospodarskega sistema mora biti naš glavni cilj, večati produktivnost dela slehernega kolektiva, dajati čim večje pobude nadaljnjemu razvoju produktivnih sil. V tem je edini vir ekonomske krepitve naše države, krepitve njene obrambne moči, kakor tudi nadaljnjega večanja blagostanja za naše delovne ljudi. Samo z dobrimi željami ali z zakoni in uredbami, izdelanimi na osnovi dobrih želja, ne bi mogli zagotoviti niti nadaljnjega gospodarskega napredka, niti blagostanja za naše delovne ljudi. To dvoje lahko zagotovimo samo s čim boljšim delom delovnih ljudi, čim boljšo produkcijo in čim nižjimi proizvodnimi stroški, čim boljšo notranjo in zunanjo trgovino, čim boljšim gospodarjenjem na vseh področjih gospodarskega življenja. Naš gospodarski sistem mora dati vzpodbudo za takšno delo.

Nekai o socialnih dajatvah

Imamo kratkovidne ljudi, ki mislijo, da se mora družbena skupnost brigati za povečanje blagostanja delovnih ljudi na ta način, da bo vse bolj povečevala razne socialne dajatve. Toda, tovariši in tovarišice, fonde za takšne socialne dajatve država ne more ustvarjati s pomočjo neke tiskarne, niti jih ne more prinesti neki čudodelni dedek mraz. Ta sredstva morate ustvariti s svojim delom, s svojo proizvodnjo. Država jih mora vzeti predvsem vam, da jih potem spet lahko dá v obliki raznih socialnih dajatev. Potemtakem ste v primeru, da bi s temi fondi delali kakor z Alajbegovo slamo, na škodi predvsem vi, to je vsi oni delovni ljudje, ki ustvarjajo te fonde. Gotovo se boste vsi strinjali z menoj, da imamo v tem pogledu dejansko preveč široke roke in dopuščamo preveč zlorabljanj s strani nezavednih posameznikov, ki mislijo, da lahko živijo na tuj račun. Tudi v to delo bo treba vnesti več sistematičnosti, več reda in predvsem več kontrole od spodaj.

V zveznem svetu mislimo na splošno, da je treba največji del fondov za socialno zavarovanje prenesti na okraje in to na tak način, da bodo pod kontrolo delovnih kolektivov in da bodo le-ti ekonomsko zainteresirani čim bolje izkoriščati te fonde. Če bo ta stvar urejena tako, da se bodo prihranki, ustvarjeni spričo dobrega in zavestnega izkoriščanja socialnih fondov odražali v večjih plačah, potem bodo naši delovni ljudje bolj zainteresirani, da bo uporabljanje raznih socialnih pravic in dajatev pravilnejše. Sedaj pa je često tako, kakor da država lahko neomejeno od nekod jemlje materialna sredstva in jih deli na vse strani. Toda vsak naš delovni človek si mora biti na jasnem o eni stvari: vse, kar trošimo za socialne dajatve, dejansko jemljemo od plač in zaslužkov. To pomeni, plače in zaslužki bi bili lahko večji, če bi bolj varčevali, pa manj trošili za socialne dajatve. Meni se zdi, da bi bilo bolje, da imamo večje plače in zaslužke ter dajemo manj za socialne dajatve. Ljudje bodo potem delali in manj bo parazitskih tendenc. No, naj bo že kakor koli, novi ukrepi v razvoju našega gospodarskega sistema bodo morali biti takšni, da bodo morali naši delovni ljudje — kadar bodo zahtevali povečanje te ali one socialne dajatve — tudi povedati, od kod naj se vzamejo. Tudi to je, tovariši in tovarišice, smisel samoupravlja delovnih ljudi. Naša država je tako rekoč edinstveno podjetje, ki ga upravljajo delovni ljudje sami. Naši delovni ljudje ne morejo le zahtevali od tega podjetja z besedo: daj, marveč morajo tudi povedati, kdo bo ustvaril to, kar je treba dati, oziroma kje in komu je treba vzeti, kar je treba dati. Kadar bodo vsi naši ljudje začeli misliti tako, potem bo mnogo manj nerazumljivih zahtev in mnogo več solidnega in pametnega gospodarjenja, ki bo prinašalo dejanske prihranke in bo omogočilo, da se dejansko nekaj da.

Jasno s tem ne mislim reči, da je treba ukiniti kakršne koli socialne pravice, ki so jih dobili delovni ljudje v tej državi. Mislim samo eno: biti bomo morali strožji pri določanju, komu naj se dajejo socialna pomoč in dajatve, kako naj se izkoriščajo pravice iz socialnega in zdravstvenega zavarovanja, kolikšne naj bodo posamezne dajatve itd. Boriti se moramo proti zlorabljanju in proti parazitskim elementov, ki mislijo, da je v tej državi komur koli dovoljeno živeti na račun tujega dela. Toda tega ne more storiti oblast sama od sebe. Ona lahko pri tem opravi samo del naloge, drugi del pa morate opraviti sami, to je vsi naši delovni ljudje, s tem, da boste razkrinkali zlorabljanja in parazitske tendence. Razumljivo je, da ni zadosti, če bomo o vsem tem samo govorili. V nadaljnjem razvoju gospodarskega sistema bo treba predvideti tudi ukrepe, ki bodo direktno ekonomsko zainteresirali naše delovne kolektive, da bo gospodarstvo s socialnimi dajatvami gospodarilo čim boljše.

O plačah in dohodkih podjetij

Tudi glede gibanja fodov plač bo treba obdržati družbeno kontrolo. Če se povečajo plačni fondi in se ne poveča proizvodnja, vsaj ne do take mere, potem ne dobimo ničesar, razen večje draginje in pretresljajev v gospodarstvu. Tako v interesu posameznega delovnega človeka, kakor v interesu skupnosti je torej, da družbena skupnost planira odnos med plačnim fondom, vzetim v celoti, in zalogami blaga, s katerimi razpolagamo Enostavno povedano: če se količina blaga, ki je za prodajo, ne menja, potem lahko povečujemo plače kolikor hočemo, blaga ne bo zaradi tega nič več; zaradi tega bo blago vsekakor samo dražje. Od tega pa ne bi imeli delovni ljudje nobenih koristi, čeprav bi dobili večje plače.

Zaradi tega ne smemo dopustiti, da bi bil plačni fond prepuščen slučajnostim in spontanim tendencam v naši proizvodnji. Kontrola nad plačnim fondom — spet ponavljam: vzetim v celoti za vso državo — mora biti ena izmed najvažnejših instrumentov družbenega plana.

Na drugi strani bi bilo jasno škodljivo in nesmiselno administrativno določati plače v gospodarstvu in v posameznih podjetjih. Res je, družba mora odrediti neke minimalne plače in zaslužke, ki jih zagotavlja slehernemu delavcu in uslužbencu in ki lahko služijo obenem kot osnovna obračunska kontrola viška plač. Toda konkretno plače delavcev ni treba določati niti zveznim, niti republiškim, niti lokalnim organom, marveč morajo biti rezultat ustvarjenega dohodka v podjetju samem. Sleherni drugi način bi vodil le k škodljivemu izenačevanju plač, ki bi enako nagrajeval lenobo kakor zavestno delo. Zato bo osnova našega sistema nagrajevanja, nagrajevanje po delu, ki je deloma že ustvarjena, deloma pa bo ustvarjena z ukrepi, ki jih pripravlja zvezni izvršni svet, naslednja:

1. Zvezna ljudska skupščina bo z družbenim planom določila meje, v katerih se bo lahko gibal skupni plačni fond za vso državo.

2. Razdelitev tega fonda na delovne kolektive bo opravljalo dejansko tržišče po načelu: čim večja proizvodnja, čim manjši proizvodni stroški, tem večji dohodek, toliko večji plačni fond delovnih kolektivov. Jasno je, da se tak proces ne more odvijati neomejeno, ker bi prišlo do prevelikih neenakosti, v katerih bi načelo nagrajevanja po delu postalo nemogoče. Zato mora družba razpolagati z določenimi instrumenti za vsklajevanje teh fondov, prvič s planom in drugič s socialističnimi pravicami naših delovnih ljudi. Če bi se fondi plač večali tako, da bi lahko ogrožali na tržišču, oziroma, če bi nekatera podjetja ustvarjala monopolni dobiček na račun drugih podjetij in delavcev, potem se bo država poslužila za protisredstvo progresivnega davka na fond plač. Ta bo moral biti v bodoče določen tako, da bo imel od vsakega povečanja dohodka koristi delovni kolektiv, toda ne preko onih meja, ki jih gospodarsko življenje lahko prenese. Pri tem ima družbena skupnost tudi to možnost, da oprosti delovni kolektiv plačevanja davka za oni del plačnega fonda, ki ga ne bodo delili kot plače, marveč ga bodo porabili na primer za gradnjo stanovanj, za komunalne potrebe, za racionalizacijo tovarn, za investicije, za zdravstvene, prosvetne in druge družbene potrebe kolektiva ali občine, kakor tudi za druge potrebe družbenega standarda. Ali bo ta oprostitev davka popolna ali delna, bo odvisno od namena, za katerega bodo porabljena sredstva, pa tudi od splošnih možnosti našega gospodarstva.

3. Dejansko razdelitev plačnega fonda na posamezne delavce in uslužbence v podjetju bo tudi nadalje opravljal delavski svet sam s pomočjo tarifnega pravilnika, oziroma ob morebitni soglasnosti okrajnega sveta proizvajalcev ter jasno ob aktivni pomoči sindikata. Mislim, da bodo morale biti osnova tega pravilnika minimalne družbeno garantirane plače, višek tega fonda plač pa bi moral dobiti delovni kolektiv v sorazmerju z ustvarjenim dohodkom podjetja.

Iz dohodka podjetja se bodo odvajala sredstva samo za one republiške in zvezne fonde, ki so nujno potrebni za opravljanje z ustavo določenih funkcij zveznih in republiških državnih ter družbenih organov, kakor so to narodna obramba, državna administracija, družbene investicije za razvijanje zaostalih predelov itd. Ostali dohodek bo deloma ostal podjetju za fond plač, za njegovo obnavljanje in nadaljnje razvijanje, deloma pa bo pripadal okraju, oziroma občini. Skupnost okraja, občine in podjetja, oziroma proizvajalcev bo torej osnovni nosilec družbenega dohodka. Na ta način bosta občina in okraj vse bolj postajala resnična osnovna skupnost proizvajalcev v onem smislu, v kakršnem si ju je zamišljal Karl Marx.

Razumljivo bodo z zveznimi in republiškimi zakoni v današnjih pogojih še predpisane meje, v katerih se bodo lahko uporabljali ti fondi, kakor tudi nameni, za katere se bodo morali uporabiti v posebnih primerih. Namen te vrste intervencije ni v tem, da bi se okrajem konkretno določalo, kaj morajo delati z dohodkom. Nujnost in smisel takšne intervencije izhaja izključno iz potrebe, da se obdrže planski proporci.

O cenah in investicijski politiki

Z odpravo stopnje akumulacije bo praviloma pri nas prenehalo administrativno določanje cen, ki vnaša v gospodarski sistem dosti notranjih protislovij. Splošna raven cen se bo uravnavala predvsem z družbeno kontrolo nad plačnim oziroma kupnimi fondi ter s pravilnim manipuliranjem z blagovnimi zalogami in drugimi ekonomskimi sredstvi. Le izjemoma bo tu in tam še potrebno uporabljati taka sredstva, kot so davek na promet ali drugi podobni administrativni ukrepi. S pravilno politiko cen bomo seveda lahko ekonomsko stimulirali razvoj tistih panog, katerih razvoj bo v določenem trenutku posebno v korist družbeni skupnosti.

Skladno s tem se bodo morale spremeniti tudi dosedanje metode naše investicijske politike. Glavni začetniki investicij morajo biti gospodarstveniki sami, se pravi, podjetja, zadruge, gospodarska združenja, poleg tega pa tudi okraji oziroma občine po svojih ekonomskih interesih. Sedaj nima več nobenega smisla, da bi delali nadrobne plane investicijske graditve v nekakih osrednjih administrativnih pisarnah, pa če sede tam še taki strokovnjaki. Politika tako imenovanih ključnih objektov je postala sedaj nepotrebna. Še več, nadaljnje ostajanje na tej politiki, ki nosi v sebi toliko birokratskih elementov, bi postalo naravnost škodljivo. To ne pomeni, da zveznim in republiškim organom ni treba misliti na investicijsko politiko in da jim ni treba delati nobenih investicij v gospodarstvu. Toda osnovno orožje njihove investicijske politike morata biti kreditna politika in ekonomska stimulacija določenih gospodarskih panog, kjer je napredek potreben. Neposredno se bodo zvezni in republiški organi angažirali v gospodarskih investicijah samo v okviru skladov, ki so jim na razpolago v zvezi z njihovimi specifičnimi funkcijami in za namene, za katere so ti skladi goločeni. Sem spadajo predvsem določena podjetja, ki so posebnega pomena za krepitev narodne obrambe ter investicije, ki služijo razvoju zaostalih področij. Razume se, zvezne in republiške ljudske skupščine oziroma zbori proizvajalcev bodo seveda lahko s svojimi zakoni in na zakonih temelječimi odloki in priporočili zagotovili tako smer investicijske politike, ki bo v skladu s proporci gospodarskega plana in bo onemogočala razsipanje vseljudskega premoženja.

Odprava administrativnih metod v politiki investiranja bo nedvomno izredno okrepila iniciativo od spodaj in pritegnila mnoge rezerve, ki leže danes neizkoriščene. Po tej poti bomo zlasti bistveno olajšali proces industrializacije našega kmetijstva, od katerega je v največji meri odvisen njen napredek.

Naš gospodarski sistem - šola socialistične družbene zavesti

Tovariši in tovarišice! Tak razvoj našega gospodarskega sistema nam ne prinaša samo ekonomskih koristi, on je tudi najboljša šola socialistične družbene zavesti.

Poleg vse kompliciranosti gospodarskega življenja ta sistem vendarle tako daleč poenostavlja ekonomske odnose, da omogoča vsakemu delovnemu človeku pogled v te odnose sploh, zlasti pa še v uporabo narodnega dohodka. Vsak naš delovni človek bo lahko jasno videl, kako so materialna sredstva razdeljena: tak in tak je plačni fond, toliko in toliko gre v okrajne in občinske sklade za družbene potrebe lokalne skupnosti, toliko in toliko gre spet za določene republiške in zvezne sklade. Družbena diskusija ne bo imela več oblike enostranskih zahtev po zvišanju plač in socialnih dajatev, brez vprašanja, odkod vzeti sredstva. Ne, družbena diskusija bo dobila in mora dobiti drugačno obliko: razpravljati je treba, če so ti ali drugi družbeni skladi potrebni, če so dobro izkoriščeni, če jih je mogoče omejiti ali jih je treba povečati, kakšne posledice bodo nastale, če povečamo določene socialne fonde, plačni fond in druge družbene fonde, kje se da prihraniti, da bi se povečal plačni fond itd. V takih pogojih se bodo naši ljudje učili misliti kot gospodarstveniki, kot gospodarji na svoji zemlji, ne pa kot včerajšnji najemni delavci, ki jim je bilo kapitalistično gospodarstvo s sedmimi pečati zapečatena knjiga. In kolikor bolj bodo znali misliti kot gospodarstveniki, ki ne mislijo samo na danes, pač pa tudi na jutri, toliko bolj bodo lahko vplivali tudi na zboljšanje svojega lastnega zaslužka na splošni življenjski standard delovnih ljudi. Ta standard pa ne sestavljajo samo plača in zaslužek ter socialne dajatve, pač pa tudi standard okolice, v kateri žive, se pravi tudi to, kakšno je naselje, v katerem stanujejo, če žive v blatu ali čistoči, če je v tem naselju kanalizacija, elektrika, vodovod, če so parki, kopališče, javne pralnice, otroška zabavišča in športna igrišča, gledališča in kinematografi, čiste trgovine in gostilne itd. O vsem tem bodo morali naši delovni ljudje misliti prav tako kot o svoji plači. Zato bo naš gospodarski sistem že s svojo eksistenco učil ljudi misliti na nov način, zato bo — kot sem že v začetku dejal — najboljša šola nove socialistične družbene zavesti.

Tovariši in tovarišice! Tak razvoj našega gospodarskega sistema pomeni pravzaprav dosledno nadaljnje razvijanje ekonomskih odnosov na podlagi sistema delavskih svetov oziroma samoupravljanja proizvajalcev. Te nadaljnje korake nam na eni strani omogočajo materialni rezultati naše dosedanje socialistične graditve, zlasti uspehi industrializacije, na drugi strani pa dejstvo, da je vsa praksa potrdila ne le politično upravičenost, pač pa tudi izredno ekonomsko koristnost sistema samoupravljanja proizvajalcev oziroma delavskih svetov in drugih podobnih samoupravnih organov porizvajalcev.

Naša država je prva v svetu in v zgodovini, ki ima tako razvit sistem delavskih svetov. Zato ni čudno, če moramo včasih iskati pravo pot, ali če to ali drugo organizacijsko obliko najprej previdno preizkušamo v praksi, preden se lotimo njenega popolnega izvajanja. Naši napori v tej smeri vzbujajo na vsem svetu simpatije in priznanje milijonov delovnih ljudi in poštenih socialistov, ki iščejo izhoda iz kapitalizma, ne da bi padli v ječo državno-kapitalističnega birokratskega despotizma. Toda le-ti imajo tudi svoje srdite sovražnike in zlovešče preroke. Vsi preroki te vrste nam prerokujejo, da nas bodo delavski sveti upropastili. Kapitalistični preroki pravijo, da bodo delavski sveti upropastili industrijo, kajti — pravijo — tovarne niso za delavsko demokracijo, pač pa samo za absolutno oblast kapitalistov. Kominformovski preroki pravijo spet, da nas delavski sveti obračajo nazaj v kapitalizem, ker je po njihovem mnenju socializem v tem, da birokracija, ne pa delavci, vodi tovarne in proizvodnjo, izkoriščajoč ta položaj za prisvajanje raznih privilegijev. Eni in drugi se strinjajo v pojasnjevanju, da delavci za tako stvar niso dovolj razviti, da premalo znajo, da so preveliki sebičneži, da bi mogli videti, kaj drugega kot svojo plačo in da jim je zaradi tega vedno potreben nekak tutor, ki bo mislil namesto njih: če ni to kapitalist, potem mora biti birokrat. Eni ali drugi se potemtakem razlikujejo med seboj samo v tem, da eni trdijo, da mora namesto delavskih svetov v tovarni sedeti kapitalist-lastnik, drugi pa, da mora tam sedeti poslušni eksponent birokratske kaste.

Potemtakem dobro vemo, kje so gonilne sile takih zloveščih prerokov in prerokovanj, ki pravijo, da nas bodo delavski sveti upropastili. To so pravzaprav obupane govorice tistih, ki vedo, da so izgubili zadnje šanse v Jugoslaviji.

Ne da bi se ozirali na te govorice, moramo pogumno naprej po poti, na katero smo stopili. Pri tem pa vendar ne smemo pozabiti, da je ta pot, kot sem dejal prej, nova, neizhojena, zato je treba včasih previdno iskati, kje je prava steza, da ne bi zašli in se potem morali vračati nazaj. Mar so nevarnosti na tej poti? Seveda so in vi sami jih dobro poznate. Take nevarnosti so ozko gledanje na stvari, partikularizem in drugi podobni pojavi. Teh pojavov ne smemo precenjevati, pa tudi ne podcenjevati niti zanemarjati borbo proti njim. Ne morejo sicer izpodkovati našega sistema, lahko pa mu škodujejo, zavirajo njegov razvoj. Zato se je treba proti njim vztrajno boriti. Do neke mere se bomo proti tem pojavom borili tudi z zakoni in družbenim planom. Potrebna pa je tudi živahna dejavnost vseh zavednih socialističnih sil. Tu morajo biti aktivni sindikati. Socialistična zveza delovnega ljudstva, Zveza komunistov in druge družbene organizacije. Če bo te vrste družbeno nadzorstvo na svojem mestu, potem se nam prav gotovo ni treba ničesar bati, če bomo šli pogumno naprej po poti našega gospodarskega razvoja na podlagi samoupravljanja proizvajalcev.

Na dva škodljiva pojava te vrste pa bi vas vendar še posebej opozoril.

Prvi tak pojav je pojav birokratizma v delavskih svetih. Ta se predvsem izraža v nedemokratičnem odnosu direktorja ali upravnega odbora ali v birokratski povezanosti obeh skupno do delavskega sveta. Včasih je to zvezano tudi z materialnimi privilegiji, ki si jih privoščijo vodilni ljudje brez privolitve delavskega sveta ali delovnega kolektiva.

Drugi škodljiv pojav, ki bi ga hotel zlasti omeniti, je značilen za majhna podjetja, predvsem v trgovini in gostinstvu. So namreč pojavi, da direktor oziroma upravni odbor neodgovorno dopušča nepravilno izkoriščanje in celo ropanje vseljudskega premoženja bodisi zato, da bi se na račun družbene skupnosti napravila popularna med nezadostnozavednimi delavci, bodisi zato, da bi prikrila nepravilnosti v njunem lastnem delu. Preprosto povedano: delavci delajo vžigalnike, direktor pa nekaj »večjega«. Res, da so bili pojavi tako grobe oblike samo posamezni in so se zato po pravici končali pred sodiščem, toda na splošno govoreč, teženj po medsebojnem gledanju skozi prste je več. Mislim, da ne bom pretiraval, če pravim, da v našem gostinstvu stvari še vedno ne stoje dobro prav zaradi tega, ker je tam mnogo takega gledanja skozi prste.

Proti takim pojavom se moramo predvsem boriti z nadaljnjim izpopolnjevanjem našega ekonomskega sistema. Proti njim pa bomo morali v večji meri aktivizirati tudi okrajne zbore proizvajalcev in delovni kolektiv kot celoto. Zakonske predpise o delavskih svetih bomo morali vsekakor dopolniti z večjo vlogo skupščine delovnega kolektiva pri nadzorstvu nad delom upravnega odbora ter s povečano nadzorstveno vlogo okrajnega zbora proizvajalcev nasproti podjetjem.

V boju proti takim pojavom pa je izredno važna vloga družbenih organizacij, zlasti sindikatov. Mesto sindikalnih funkcionarjev ni, da sede v upravnih odborih podjetij, biti morajo organ delavskega nadzorstva. Sindikati morajo zastopati interese delavskega razreda v celoti nasproti vsakemu podjetju posebej. Nepravilnosti, ki jih dela neki kolektiv, ali dovoli, da se delajo, morajo plačati vsi drugi proizvajalci. Zato morajo biti sindikati aktivni zlasti v borbi proti takim nepravilnostim. S tako borbo bodo naši sindikati hkrati največ prispevali za socialistično vzgojo delavcev in uslužbencev.

Pa tudi zavedni delavci sami se morajo boriti proti takim pojavom v vsakem podjetju. O takih napakah se sicer mnogo govori po stanovanjih in gostilnah, premalo pa na sejah delavskih svetov. Nekateri delavci mislijo: »Zakaj bi se oglašal, če nihče drugi ničesar ne reče, pa tudi jaz ne bom.« Tako stališče je nepravilno. Treba je povedati, treba je grajati slabe pojave, in sicer ne na ulici, pač pa v tovarni, v delavskem svetu ali v sindikalnih forumih ali pa pred organizacijami Socialistične zveze. Proti slabim pojavom se je treba dejavno boriti, pa jih bomo zelo hitro znižali na minimum.

Pred nami pa je še en problem. Še vedno nimamo delavskih svetov v transportu in v poštno-brzojavni službi. V elektrogospodarskih in velikih gradbenih podjetjih so delavski sveti nepravilno postavljeni. Velike napake kažejo tudi delavski sveti v trgovini in gostinstvu — tu sicer bolj zaradi napak in notranjih ekonomskih odnosov v teh panogah kot zaradi sistema delavskih svetov kot takega. Da tu zaostajamo, je več razlogov. V nekaterih primerih, na primer v trgovini in gostinstvu je treba najprej rešiti nekatera osnovna vprašanja o nadaljnjem razvoju gospodarskega sistema v teh panogah, da bi mogli izpopolniti organizacijo delavskih svetov. V drugih primerih, kot na primer v transportu, poštno-brzojavni stroki, elektrogospodarstvu in gradbeništvu je vsekakor resen razlog za zaostajanje dejstvo, da je precej težko rešiti nekatera tehnična vprašanja. Če bi lahkomiselno izvedli decentralizacijo, se pravi, če bi prenesli nekatere kompetence na delavske svete na tak način, da bi znižali delovno storilnost in povzročili velikanske tehnične težave pri delu podjetij, bi povzročili veliko škodo. Rešitev mora biti taka, da bodo delavci dobili svoje pravice in da bodo istočasno pravilno rešeni tudi vsi ekonomski in tehnični problemi, tako da bo prenos kompetenc na delavske svete povečal delovno storilnost, ne pa jo zmanjšal.

Toda poleg teh upravičenih vzrokov za počasno reševanje teh vprašanj imamo vsekakor tudi druge, neupravičene. Nedvomno obstoji tudi zavestno ali podzavestno zaviranje posameznikov, ki, skrivajoč se za nekaterimi tehničnimi in ekonomičnimi težavami — skušajo rešiti čimveč starega, birokratskega. Nedvomno so tudi ta stremljenja znatno zavrla rešitev vprašanja o delavskih svetih na železnici, v gradbeništvu itd. Vznemirjenje delavcev zaradi takega zaostajanja torej ni niti malo neupravičeno. Omenil bom samo drastičen primer gradbenega podjetja »Gradis« v Sloveniji, v katerem sta bivši direktor in upravni odbor v složni birokratski zvezi z direktnimi protidemokratičnimi ukrepi dušila zahteve delavcev na delovnih mestih, da se jim priznajo v ustrezni obliki pravice, ki jim jih dajejo Ustava in naši zakoni. Take vrste vodstva seveda nikoli ne bodo našla rešitve v vprašanju decentralizacije, če jih ne bomo v to nagnali. Ker nočejo najti rešitve, bodo vedno imela polno torbo »dokazov« za dozdevno tehnično nemožnost decentralizacije.

Seveda, če bi decentralizacija pomenila ekonomsko škodo, kot sem prej dejal, moramo biti vsi proti njej. Toda do takega vprašanja sploh ne pride. Tako postavljajo vprašanje samo tisti, ki pravzaprav ne žele, da bi se našla prava rešitev. Tu pa lahko pridejo v poštev na primer razne oblike gospodarskih združenj, tako da bodo delavcem na gradbiščih ali na posameznih obra-

IZ MEDNARODNE POLITIKE

V SVETU PO STALINOVI SMRTI

UGIBANJ ZVRHAN KOŠ

Zadnje dni je ves svetovni tisk poln člankov in komentarjev o sovjetski zunanji in notranji politiki. Vsak ugiba po svoje. No, vsi — razen informbirojevcev seveda, ki morajo braniti svoje prejšnje stališče, da je Sovjetska zveza tudi pod Stalinom vodila vsekoski miroljubno politiko — so si edini, da se je v sovjetski politiki nekaj dogodilo. Razlogov za ugibanja in razmišljanja je kar dovolj.

Ču En Laj, kitajski zunanji minister, je nenadoma pristal na nadaljevanje pogajanj za sklenitev premirja na Koreji. Že so se sporazumeli, da bosta obe strani zamenjali bolne in ranjene vojne ujetnike. Optimisti so že prepričani, da je podpis premirja na Koreji gotova stvar in razmišljajo, kaj bi kazalo napraviti s Korejo, kje naj bi tekla bodoča meja (glasov o zedinjeni Koreji je kaj malo) in, ali se ne bi dalo morda mejo premakniti bolj proti severu . . .

Vrhovni komandant sovjetskih oboroženih sil v Nemčiji, general Čujkov, je 18. marca pisal britanskemu visokemu komisarju v Nemčiji, da obžaluje, ker so sovjetska letala sestrelila angleški bombnik nad zračnim koridorjem med Berlinom in Zahodno Nemčijo. Povabil ga je, naj bi sklicali konferenco sovjetskih in britanskih vojnih strokovnjakov, na kateri bi se pogovorili, kako bi v bodoče preprečili tako »nezaželjene incidente«. Na drugem sestanku komisij so sovjetski delegati že predlagali, naj bi na konferenco povabili še Amerikance in Francoze. In spet je bilo veliko pisanja in ugibanja o novem sovjetskem »presenečenju«, saj je znano, da so se Sovjeti vse doslej skrbno izogibali, da bi rešili sporna vprašanja z zavezniki v Zahodni Nemčiji. Listi so že zapisali: Bo li ta konferenca širšega političnega pomena? Namerava Kremelj pristati na ureditev nemškega problema? Ugibanj — zvrhan koš . . . Sovjetske oblasti so nenavadno naglo izpustile dva angleška podoficirja, ki sta zašla v sovjetsko cono Nemčije.

Vrsto presenečenj pa je pripravila sovjetska delegacija v Organizaciji združenih narodov. Razprava o razorožitvi se vleče že dve leti. Sovjetski delegati so vztrajno nasprotovali, da bi Organizacija združenih narodov sprejela resolucijo o razorožitvi, vedno so gonili svojo o prepovedi atomskega orožja. Prihajali so z novimi predlogi, ki so vso stvar bistveno postavili na glavo. Sedaj pa Višinski nenadoma ni imel več pripomb na vsebinski del resolucije. Zahteval je le, da bi iz resolucije izpustili odstavek, ki govori o pohvali dosedanjega dela razorožitvene komisije. Prav tako »je želel«, da bi izpustili odstavek, s katerim se potrjuje resolucija, ki so jo sprejeli na zasedanju Generalne skupščine 1951. leta v Parizu. Prvič v zgodovini Organizacije združenih narodov se je dogodilo, da bi sovjetski delegat ne imel načelnih pripomb na resolucijo.

Sploh se Višinski obnaša v Organizaciji združenih narodov kaj prijazno. Dobrohotno se razgovarja z novinarji, njegovi govori so umirjeni. Nič več ni tistih žolčnih napadov in zmerjanj, ki smo jih bili vajeni, kot da je pozabil na svoj precej obsežen slovar žaljivk. Te dni pa je na plenarnem zasedanju Generalne skupščine priredil posebno »gledališko predstavo«. Po govoru ameriškega delegata Lodgea je — ploskal. Začudenje, vsi ga opazujejo — on pa mirno sedi — in dobrohotno ploska. Sicer pa sovjetska diplomacija skoraj vsak dan pripravi novo presenečenje. Začuda nagel pristanek na izvolitev Šveda Daga Hammarskjoelda za generalnega sekretarja Organizacije združenih narodov, nenavadno mile prošnje sovjetskega delegata v OZN Valerijana Zorina, naj Združene države Amerike že vendar enkrat ratificirajo ženevski protokol o prepovedi bakteriološkega orožja . . .

Istočasno pa je Kremelj poskrbel za presenečenje tudi v domači hiši. Izpustili in pomilostili so nekatere politične jetnike — nekaj takega so pripravili tudi v Romuniji. Velika senzacija pa je nastala, ko so izpustili zdravnike, ki so jih januarja obtožili, da so pripravljali usmrtitev najvidnejših sovjetskih voditeljev in da so bili povezani z ameriškim cionističnim gibanjem. Vse sovjetsko časopisje je takrat kar besnelo nad temi zdravniki. Sedaj se je kar naenkrat izkazalo, da so popolnoma nedolžni, da je temeljila obtožba na izjavah, ki so jih dali zdravniki potem, ko so jih »protizakonito« mučili. In — zdravnike so izpustili, ministra državne varnosti Ignatijeva in nekaj voditeljev NKVD so zaprli, Timaščukovi, ki so jo januarja odlikovali, ker je »razkrila zdravniško zaroto«, z ordenom Lenina, pa so vzeli odlikovanje. No, sedaj poročajo, da so v Sovjetski zvezi znižali tudi cene potrošnim predmetom do 15 %.

Vsi ti dogodki, ta sovjetska »mirovna ofenziva«, da dovolj gradiva za vsakovrstna ugibanja in razmišljanja.

Prvi mah je bil ves svet presenečen. Potem pa so začeli ugibati: gre res za novo sovjetsko politiko, so morda novi kremeljski gospodarji spoznali, da je zašla Stalinova politika v slepo ulico, ali pa gre le za novo taktiko. Hočejo morda Malenkov, Berija, Molotov in njihovi partnerji pridobiti na času, ali pa gre bolj za utrditev njihovega položaja doma in v svetu? Vse to so vprašanja, na katera je v svetu nič koliko odgovorov. Preveč bi bilo, če bi si hoteli ogledati vsakega posebej. Poglejmo si le nekaj važnejših.

Nekateri so prepričani, da gre res za v osnovi spremenjeno politiko novih sovjet-

tih priznane njihove temeljne pravice, združenju pa bodo pripadale samo tiste funkcije, ki morajo biti centralizirane. V raznih panogah so te funkcije seveda lahko posebno porazdeljene. V eni stvari pa ne more biti diskusije: osnovne samoupravne pravice delavcev v podjetjih in na delovnih mestih, ki so jim priznane z Ustavo in zakoni, morajo biti zagotovljene vsem delovnim kolektivom, njihova združenja pa morajo biti pod njihovim nadzorstvom.

V zveznem izvršnem svetu proučujejo sedaj predloge za organizacijo delavskih svetov na železnici, v poštno-brzojavni službi, v gradbeništvu. V diskusiji je tudi vprašanje o pogojih in načinu formiranja gospodarskih združenj, kadar to narekuje ekonomski interes skupnosti, ali kadar to zahtevajo tehnično-ekonomski razlogi. Upam, da se bo tudi to delo hitro razvijalo. Delavci, ki nestrpno pričakujejo te odločitve, morajo še malo potrpeti, kajti, če bo odločitev sprejeta na hitro roko, bodo imeli največ škode prav oni sami.

Ko bodo rešena vsa ta vprašanja, bomo imeli v gospodarskem sistemu precej urejeno stanje. Naše nove ljudske skupščine — zvezna in republiške — bodo imele skupno s svojimi zbori proizvajalcev v rokah dovolj instrumentov, da bodo lahko zagotovile zdravo splošno smer gospodarskega razvoja, ne da bi se vmešavale v dejansko gospodarsko življenje in ne da bi prinašale administrativne elemente v ekonomske odnose.

O ekonomskih odnosih v kmetijstvu

S tem v zvezi bi se rad pomudil še na nekem vprašanju, ki mora biti pravtako rešeno v istem duhu, kot rešujemo druga vprašanja našega gospodarskega sistema. Gre namreč za ekonomske odnose v našem kmetijstvu. Tudi te odnose moramo vskladiti z vsemi ostalimi ukrepi v našem gospodarskem sistemu. Z drugimi besedami, tudi naše kmetijstvo je bilo treba sprostiti raznih ostankov birokratizma in administrativnega upravljanja.

Iz teh vzrokov je zvezni izvršni svet pred kratkim sprejel uredbo o ureditvi lastninskih odnosov v zadrugah. Smoter te uredbe torej ni razpuščanje delovnih zadrug, niti opuščanje linije socialistične preobrazbe kmetijstva, kot sedaj trobijo razni sovražniki socializma ali ljudje, ki se slabo znajdejo v stvareh. Njen namen je, kot sem dejal, napraviti v kmetijstvu isto, kar smo storili na drugih področjih našega gospodarskega življenja, se pravi, osvoboditi ekonomske odnose elementov birokratizma in administrativnega upravljanja. Če tega ne bi storili, naše gospodarstvo ne bi bilo enotno in bi se vsi gospodarski odnosi komplicirali.

Eden izmed takih administrativnih ostankov je tudi umetno in prisilno vztrajanje na nekaterih zadružnih oblikah, predvsem na nekaterih delovnih zadrugah. Delovne zadruge so bile ustanovljene zato, da bi se povečala delovna storilnost. Tedaj, ko smo jih ustanavljali, so zares dosegale uspehe v tej smeri, vsaj večina njih. Toda, tedaj ni bilo prostega tržišča, niti decentralizacije, danes pa imamo vse to. Danes misli individualni kmet, zlasti srednji, da o bogatejšem ne govorim, da se bo bolje znašel izven zadruge, in morda ima v nekaterih primerih tudi prav, zlasti pri tistih zadrugah, ki niso pokazale napredka v zadnjih letih. Če ga s silo naprej držimo v zadrugi, ne bo delal z voljo in ne bo z voljo sodeloval pri upravljanju zadruge. Delovna storilnost mora v takih pogojih padati, ne pa, da bi rasla. Zakaj bi potem trpeli tako stanje, v katerem je nezadovoljen kmet, delovna storilnost pa pada? Družbena skupnost ima od tega samo škodo.

Pa tudi drugi razlogi govore proti takemu prisilnemu vzdrževanju delovnih zadrug. Izkušnja kaže, da se delovne zadruge razvijajo do določene stopnje, zatem pa kažejo težnjo stagniranja. Kje so ti vzroki? Vzroki so v tem, da uvajanje strojev v delovno zadrugo sprošča mnogo delovne sile, toda ta delovna sila ne odteka, ker je vezana na zemljo in ostaja zato v zadrugi. Zato ljudje tudi poleg strojev še nadalje delajo z rokami in ne dosegajo onih rezultatov, ki bi jih bilo potrebno doseči. Ako se zadruga ne znajde in ne krene po poti intenzivnega obdelovanja zemlje in po poti odtoka delovne sile v industrijo, mora priti v zagato. In v takih zadrugah se pojavljajo težnje po opuščanju zadruge.

Z eno besedo, dati moramo objektivnim odstotkom svobodno pot. Ekonomski razvoj sam bo pokazal, katere zadruge so sposobne za življenje in katere niso. Ni dvoma, da bo dosti zadrug, ki se bodo razšle, še več pa bo takih, ki se bodo zmanjšale *ali reorganizirale*. Onim, ki bodo ostale, more družba pomagati z zemljo, s krediti za investicije, oziroma za kmetijske stroje, za melioracijo, namakanje itd. Toda prostovoljnost vstopa ali izstopa mora biti v vseh zadružnih oblikah zagotovljena, ker so svobodni ekonomski odnosi pogoj za dobro funkcioniranje našega gospodarskega sistema.

Medtem ko je uredba izšla, so se pojavili razni tolmači in razna tolmačenja, ki nimajo nobene zveze z namenom uredbe.

Predvsem so se seveda pojavili razni domači in tuji advokati kapitalizma ter ljudje, ki iščejo v vsaki izpremembi v naši državi znake vračanja h kapitalizmu, namesto da bi v njih videli obliko nadaljnjega gibanja k socializmu. Med tem pa so se oni tudi tokrat kakor vedno doslej prevarali v svojih upih. Mi iščemo pota naprej in ne nazaj. To bi si morali v svojem lastnem interesu zapomniti enkrat za vselej. Zaradi večnih razočaranj, ki jih doživljajo v svojih upih, imajo sami škodo. Če bi se sprijaznili z neogibnim socialističnim razvojem v naši državi, bi si našli mesto v tej družbi, tako pa se z neprestanim nekoristnim skakanjem navzven na vsakem križišču našega razvoja samo izpostavljajo novim neprilikam in udarcem.

Drugi slabi tolmači uredbe, so med poštenimi ljudmi in celo tudi med našimi aktivisti, ki so za trenutek izgubili orientacijo. To so deloma tovariši, ki so svoječasno »slabo slišali« opozarjanja vodstev naše države, da z administrativnimi sredstvi ne bomo napravili delovnih zadrug za dobra kmetijska gospodarstva. Spomnite se samo, kolikokrat je tovariš Tito opozarjal, da brez spoštovanja načela prostovoljnosti ne bo dobrih zadrug. To so obenem oni tovariši, ki so prej podcenjevali razne druge zadružne oblike v kmetijstvu in so menili, da delovne zadruge same po sebi jamčijo za najhitrejšo pot socialistične preobrazbe vasi. Ti tovariši so bili naklonjeni vzdrževanju delovnih zadrug z administrativnimi sredstvi in privilegiji. Praksa je medtem pokazala, da so imeli toliko manj uspeha, kolikor bolj so uporabljali ta sredstva.

Sedaj se seveda ne morejo tako znajti v spremenjenih pogojih. Posledica te trenutne dezorientacije sta dve težnji: eni hodijo še vedno po starem tiru in razpravljajo samo o tem, ali je treba razpustiti zadruge ali pa jih ni treba razpustiti, ne bavijo pa se z vprašanjem, kako se je treba konkretno nadalje boriti za socialistične oblike v kmetijstvu. Drugi zopet hočejo po stari administrativni navadi, — kakor se to reče, »čimprej končati« in so skoraj pripravljeni s silo izgnati iz zadrug tudi one, ki nočejo iti. Pri tem nekoliko karikiram in pretiravam, toda v bistvu so take težnje.

Razume se, da ti tovariši nimajo prav. Kakor sem rekel, nismo proti delovnim zadrugam v splošnem, nismo za njihovo ukinjenje. Smo samo za to, da je treba prepustiti delovnim kmetom na prosto, ali jih bodo ustanavljali, ali jih nočejo ustanavljati, ali jih hočejo ohraniti ali pa ne. Delovna zadruga bo vsekakor tudi nadalje ostala ena izmed najvažnejših socialističnih oblik v kmetijski proizvodnji, mora pa se razvijati v svobodnih ekonomskih pogojih, kakor vsaka druga proizvodna enota v naši državi. To bo delovne zadruge samo okrepilo, jih usposobilo v ekonomskem tekmovanju. Ako bo delovni kmet vedel, da more sam svobodno odločati o svojem izstopu ali vstopu, potem se bo res odločal samo po ekonomskih razlogih, to pa bo najboljše jamstvo za uspeh bodočih delovnih zadrug.

Medtem je prav tako jasno, da se bo morala delovna zadruga, ki bo ostala ali pa bo nastala v bodočnosti dosledneje razvijati po načelih naših socialističnih podjetij, ker drugače ne bo mogla prebroditi notranjih težkoč. Razen tega se ne sme pozabiti, da delovne zadruge danes niso edine, niti glavni instrument socialistične preobrazbe kmetijske proizvodnje, važna je vsaka oblika zadružništva, ki združuje delovne kmete zaradi pospeševanja kmetijske proizvodnje, važna je naša kreditna politika na vasi in naša politika cen. Važno je vsako socialistično kmetijsko podjetje, važna je stalna krepitev zadružnih sredstev za proizvodnjo, zadružnih gospodarstev itd. v sestavu splošnega kmetijskega zadružništva. Važna je je industrializacija naše vasi. Vse to so instrumenti napredka na vasi.

Razen tega ni treba pozabiti tudi naslednje: Kolikor je danes važno kmetijsko zadružništvo zato, ker je sposobno organirati ogromno večino delovnih kmetov, povezati jih s socialističnim sektorjem in olajšati nam boj proti kapitalističnim težnjam na vasi, prav toliko je tudi jasno, da to ni v nikakršni obliki — niti v delovni, niti v splošni, niti v specializirani, — nobeno čarobno organizacijsko sredstvo, ki samo po sebi prinaša socializem v vas. To je dejansko v tem trenutku samo najbolj primerna oblika, v kateri se mora izvršiti ta napredek. Toda njega mora spodbujati vsa naša ekonomska politika, vsa naša socialistična graditev, ves naš nadaljnji gospodarski napredek. Dve stvari sta tu posebno važni. in sicer: boj za intenzivno obdelovanje zemlje in industrializacija naše vasi. Nam so na vasi potrebne razne tovarne in delavnice za predelovanje kmetijskih pridelkov in za pospeševanje kmetijske proizvodnosti. Potrebne so nam tudi meleoracije, namakanje, boljše ceste in boljši kmetijski transport. Potrebno nam je čim več gospodarjenja z najintenzivnejšo obdelavo zemlje itd. V vseh teh smereh se bo odtekala delovna sila, ki jo je danes v našem kmetijstvu preveč. Ta višek pa ovira nagel napredek kmetijstva. Niti traktorji niti drugi kmetijski stroji ne bodo dobro izkoriščeni, če bodo poleg njih sedeli ljudje brez dela. O tem nam prepričljivo govore izkušnje mnogih delovnih zadrug. Mnoge uprave delovnih zadrug so zaprle ta ali oni stroj v skladišče, samo da bi zaposlile ljudi. Stroji so počivali, ljudje pa delali, namesto da bi bilo narobe. Z eno besedo: dokler bo človeška delovna sila v kmetijstvu cenejša kakor strojna, tako dolgo stroj ne bo našel prave in popolne uporabe v kmetijstvu, čeprav bi ga mu tudi vsilili. Šele stalni odtok delovne sile v smereh, o katerih sem prej govoril, bo izvršil pozitivni pritisk na vas, ki bo omogočil naglo pospeševanje kmetijstva na individualnem kmečkem gospodarstvu. V takih pogojih bodo delovni kmetje iskali vse več zadružnih strojev, vse več vzajemne pomoči v obdelovanju zemlje, to pa pomeni, da jim bo zadruga z močnimi fondi proizvodnih sredstev, kakor tudi druga socialistična podjetja v kmetijstvu čimdalje bolj potrebna in neobhodna. V takih pogojih bodo vse zadružne in druge socialistične oblike v kmetijski proizvodnji dobile svoj polni smisel in se bodo naglo razvijale ter krepile.

Nekaj smo v tej smeri že do sedaj storili. Investicije, vložene v naše kmetijstvo v zadnjih letih, niso popolnoma brezpomembne, pa tudi dosedanji razvoj kmetijskega zadružništva ni bil brez uspeha. Med letošnjim letom in prihodnje leto pa bo napredek vsekakor občutnejši. Vse možnosti so za to, da bo naša industrija prihodnje leto daleč bolj izkoriščala svoje kapacitete in rabila več delovne sile. Poleg tega bomo to in prihodnje leto vložili znatna sredstva v kmetijske investicije, ki bodo prav tako zaposlile velik del delovne sile. Vse to bo znatno zmanjšalo negativni vpliv, ki ga ima sedaj na razvoj našega kmetijstva nezadostna zaposlitev na vasi.

Vsi ti procesi v našem gospodarstvu so torej vzajemno povezani in pravilna politika socialistične preobrazbe kmetijstva je samo tista, ki računa z vsem tem. Prvi pogoj take politike pa so v tem trenutku enaki pogoji za vse proizvajalce in svobodna dejavnost vseh ekonomskih sil v okviru socialističnih družbenih odnosov. Zato je bila potrebna tudi zadnja uredba o lastninskih odnosih v delovnih zadrugah, s katero smo odpravili najbolj negativne ostanke birokratizma v kmetijski proizvodnji, s tem pa zagotovili tudi pogoje za izvajanje načela, ki ga je oblikoval VI. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, da je namreč glavno merilo za sprejetje teh ali drugačnih zadružnih in drugih socialističnih oblik v poljedelstvu — večja delovna storilnost, nadaljnje razvijanje proizvajalnih sil. Vse to služi temu smotru ne vodi k izkoriščanju človeka po človeku, je pozitivno in mora imeti svobodo delovanja.

Uredba o lastninskih odnosih v delovnih zadrugah sedaj vsekakor najbolj ustreza koristim srednjega kmeta in ker mu ustreza, smo tudi mi kot borci za socializem lahko zadovoljni. Socialistična država delovnega ljudstva nima povoda, da bi omejevala srednjega kmeta pri njegovem delu, niti da bi ga s silo gnala v take zadruge, za katere meni, da mu niso gospodarsko koristne. Tako dolgo, dokler se bo njemu izplačalo delati na svoji zemlji, se bo izplačalo tudi skupnosti. Ko pa mu ne bo več kazalo, bo sam poiskal zadrugo, da mu bo pomagala s svojimi traktorji in stroji ter s krediti za napredek proizvodnje. Če tega ne bo storil, se tudi ne bo mogel gospodarsko obdržati.

Pri bogatih vaških elementih pa so se pojavile utvare, da pomeni uredba dopuščanje neoviranega razvoja kapitalističnih elementov na vasi, se pravi neoviranega izkoriščanja tuje delovne sile. Celo med bajtarji in siromašnimi kmeti se je pojavila bojazen, da bo tako. Mar je mogoče, se vprašujejo nekateri revni kmetje v delovnih zadrugah, da bodo morali spet iti služit vaškim bogatašem in se prepustiti njihovemu izkoriščanju?

Take utvare in taka bojazen so popolnoma neutemeljeni. Država delovnega ljudstva ne more trpeti niti jačanja kapitalističnih elementov na vasi niti izkoriščanja človeka po človeku. V naši Ustavi so načeloma dovoljeni samo osebna lastnina nad sredstvi individualnega dela in ekonomski odnosi, ki temelje na družbenih proizvajalnih sredstvih. Vse drugo so ostanki kapitalizma, ki bodo polagoma izrinjeni iz našega ekonomskega življenja, ker se ne bodo mogli niti ekonomsko obdržati.

To velja predvsem za kapitalistične elemente na vasi. Drobnim in srednjim kmetom je treba zagotoviti, da bodo svobodno delali na svoji zemlji in da se bodo sami odločili za tako ali drugačno obliko kooperacije. Napredek kmetijstva pa pri nas ne bo stopal po kapitalistični, pač pa socialistični poti. Nosilci tega napredka ne bodo vaški bogataši, pač pa socialistični gospodarski sektor gospodarska politika socialistične države, kmetijsko zadružništvo raznih stopenj in tipov, razne druge oblike socialističnih kmetijskih gospodarstev in podjetij pod upravo delavskih svetov, industrija kmetijstva itd. Potemtakem odprava ostankov birokratizma in administrativnega vodenja v kmetijstvu nikakor ne pomeni odprave naše politike omejevanja kapitalističnih elementov na vasi. Nasprotno, le-ta se bo sedaj lahko razvijala samo s hitrejšim tempom.

S tem v zvezi bi hotel opozoriti na neko pereče vprašanje, ki zahteva hitre rešitve. Sedaj ostajajo v posameznih delovnih zadrugah večkrat samo reveži, bogati kmetje pa so odtegnili svojo zemljo, ali pa se pripravljajo, da jo bodo odvzeli. Take zadruge bodo nesposobne za življenje. Mar sme socialistična država dovoliti, da bi ti reveži sedaj spet postali hlapci na posestvih bogatih kmetov? Seveda ne sme. Država delovnega ljudstva je dolžna pomagati tem revežem z zemljo. Pomagati jim mora bodisi z obstoječimi vseljudskimi zemljiškimi fondi, bodisi z ukrepi, s katerimi bo preprečila izkoriščanje ubogih v korist vaških bogatašev. Stremeti moramo za tem, da bomo omogočili bajtarjem in drobnim kmetom, da se bodo, kjer koli je to mogoče, organizirali na zemlji iz vseljudskih fondov in z družbenimi proizvajalnimi sredstvi bodisi kot delovna zadruga, še bolje pa kot socialistično podjetje z delavskim svetom. S tem bomo ne le v veliki meri preprečili izkoriščanje tuje delovne sile po kapitalističnih elementih, pač pa bomo tudi ustvarili življenja sposobna socialistična gospodarstva, ki bodo poleg zadrug najvažnejše oporišče vseh ukrepov za zboljšanje kmetijstva. In končno, s tem, da bomo vskladili vse ukrepe, o katerih sem govoril, bomo dosegli to, da bo vsak nadaljnji korak v razvoju in napredku proizvajalnih sil v kmetijstvu hkrati tudi korak naprej v utrjevanju socializma na vasi.

Glejte, tovariši in tovarišice, to je nekaj najvažnejših problemov, katerim moramo danes vsi posvetiti največjo pozornost. S pravico lahko pričakujemo, da bo ureditev teh vprašanj bistveno prispevala za stabilizacijo našega gospodarstva.

★

Slovenskemu ljudstvu sporočamo, da je umrl ljudski poslanec, tovariš

Boris Kidrič

Prezgodnja smrt nam je nenadoma iztrgala moža, katerega veliko in dragoceno delo se uvršča med najvidnejše storitve naše zgodovine.

Za Ljudsko skupščino
Ljudske republike Slovenije
dr. FERDO KOZAK

O spremembah v Sovjetski zvezi

Glede zunanjepolitičnega položaja vam pravzaprav ne bi mogel povedati nič novega, kar že ni povedal v svojih zadnjih izjavah tovariš Tito.

Osrednji predmet ugibanja in mednarodne diskusije so sedaj spremembe v Sovjetski zvezi ter vpliv teh sprememb na mednarodne odnose. Ves svet se danes sprašuje, če moramo pričakovati od teh sprememb zboljšanje mednarodnega položaja ali poslabšanje.

Čeprav je minilo šele malo časa od Stalinove smrti, so vendar v sovjetski politiki, tako zunanji kot notranji, nastopile nekatere spremembe, katerih pomena vsekakor ne smemo podcenjevati, ne glede na to, kaj pravzaprav pomenijo in kakšnim smotrom služijo.

Vse te spremembe — čeprav same na sebi niso kakega velikega pomena — so važne zaradi tega, ker napravljajo vtis kot da bi nova sovjetska vlada namenoma hotela dezavuirati prejšnjo Stalinovo politiko. Na zunanjepolitičnem področju dela sovjetska vlada nekatere pomirljive geste v Koreji in Nemčiji, kakor da bi hotela dezavuirati Stalinovo zunanjo politiko. Taki notranji ukrepi kot so reorganizacija vrhovnih organov oblasti, delna amnestija, zlasti za oprostitev zdravnikov, ki so bili obtoženi uboja vodilnih sovjetskih ljudi ter aretacija vodilne klike NKVD iz Stalinovega časa, pa napravljajo vtis, kot da je njihov smoter dezavuirati Stalinovo notranjo politiko.

Vzemite na primer konsekvence, ki izhajajo iz oprostitve sovjetskih zdravnikov. Sedaj obtožujejo soudeležence pri zločinu fabriciranja lažnivih obtožb vodilne ljudi NKVD in celo bivšega ministra državne varnosti. Mar ne meče ta obtožba — celo za povprečnega sovjetskega državljana — čudno luč na številne druge procese, ki so jih organizirali več ali manj isti ljudje in ki so se na podoben način razvijali prej v Sovjetski zvezi in v satelitskih državah? Vsi se bodo sedaj vprašali, kaj je z Rajkom, kaj je s Trajčo Kostovim, kaj je s Kočo Dzodzeom, kaj je s Slanskym itd. Če je hotel ali ne, novi sovjetski režim obtožuje celotno sovjetsko notranjo in zunanjo politiko Stalinove dobe. Če je hotel ali ne, ta režim razkrinkuje kot laž in zločin to, v kar so leta in leta morali verovati milijoni ljudi pod vplivom kominformizma.

Ni važno, kakšnim smotrom služijo ti manevri, pa tudi to ne, če je nova sovjetska vlada zares pripravljena spremeniti nekaj v svoji zunanji in notranji politiki. Važno je le dejstvo, da je bil novi režim prisiljen na tak način in pri takih vprašanjih iskati zase priljubljenost pri sovjetskih množicah. To dejstvo govori o tem, kako močan je v sovjetskih množicah odpor proti birokratskemu despotizmu in proti njegovi zunanji imperialistični ekspanziji. Temu odporu je nova sovjetska vlada prisiljena dajati koncesije.

Prihodnost bo pokazala, ali se bo birokratsko-despotski sistem v Sovjetski zvezi lahko še enkrat konsolidiral ali pa ga bo pritisk delavskega razreda od spodaj začel razdirati. V vsakem primeru so notranji procesi odšli mnogo dalje, kakor se je moglo pričakovati. In celo, ako se bo birokratski despotiji posrečilo, da se ponovno pravočasno konsolidira, ne bo niti od daleč več imela niti notranje niti zunanje moči, kakršno je imela prej.

Kakšno stališče moramo zavzeti v zvezi s temi spremembami, je nedavno govoril tovariš Tito dovolj jasno. Ne spuščamo se v nobene utvare, obenem pa menimo, da ni treba ničesar opustiti, kar more koristiti okrepitvi miru. Ako so se sovjetski voditelji dejansko odločili za mir, potem je treba storiti vse, kar se more, da pride do sporazuma in do demokratičnega miru za vse. Ako pa so to samo manevri z besedami in obljubami, potem ti manevri ne bodo dolgo trajali in se bodo kmalu razkrinkali, in sicer tem prej, kolikor več dobre volje bodo pokazali miroljubni narodi. Miroljubni narodi imajo pravico upati, toda, dokler besedam ne bodo sledila dejanja, ne smejo niti zapadati v utvare niti slabiti svoje budnosti in svojih obrambnih naporov. Tako je naše mnenje v tej zadevi.

Dogodki v zvezi z izpremembami v Sovjetski zvezi so važni še z druge strani. Govore o tem, koliko smo imeli prav, ko smo govorili, da je usoda miru in vojne odvisna od sovjetske vlade Glejte sedaj, ko je nova sovjetska vlada storila nekaj po bistvu nepomembnih kretenj, ki imajo videz pomirljivosti, je že nastopilo olajšanje v vsem svetu. Ali more biti bolj prepričljivo prepričanje o tem, kje je glavna nevarnost za novo svetovno vojno, kakor je to dejstvo? Zato moremo danes z večjim prepričanjem kakor kdaj prej reči, da bi mir bil, če bi ga sovjetska vlada dejansko hotela.

In drugič, pred licem sedanjih dogodkov se moremo še bolj ponašati z zmago v našem odporu proti sovjetskemu hegemonizmu. Danes, skoro pet let po protijugoslovanski resoluciji Kominforma stoji toliko napadana in obrekovana Titova Jugoslavija krepko kakor en človek na svojih socialističnih postojankah ter močna kakor nikdar doslej, oni pa, ki so sklepali protijugoslovanske resolucije, so danes v težkih notranjih krčih. Moč socialistične Jugoslavije — je moč pravične, napredne ideje, ki jo je nosila, velike ideje pa ne delajo razlike med velikimi in malimi državami. Velika ideja socializma in socialistične demokracije dela našo državo močno in nekristopno za obrekovalne blebetače Dogodilo se je točno to, kar smo prerokovali: napad in obrekovanje proti Jugoslaviji sta oslabila napadalce in obrekovalce, ne pa socializacije Jugoslavije. — Nasprotno, danes imamo pred seboj močno socialistično perspektivo. Vemo, kam gremo, in smo prepričani da gremo pravilno, ker nas pri tem podpira vse naše delovno ljudstvo.

V VSAK DRUŠTVEN PROSTOR

MARXOVO SLIKO

Slika je tiskana v bakrotisku v velikosti 35 × 49 centimetrov

Posamezna slika stane 30 din

Naročila sprejema:

Uprava »Delavske enotnosti«
Ljubljana, poštni predal 284

Kdor naroči 10 izvodov ali več, ima 15 odstotkov popusta!

skih mogočnikov. Spoznali so, tako pravijo, da je bila Stalinova politika zgrešena in da je zapravila ugled Sovjetske zveze. Sedaj je treba stvari gledati realno, take, kakršne so. Nova sovjetska politika izraža, kot kaže, miroljubne težnje, ki jih ne gre prezreti.

Največ pristašev ima ta teorija v Anglije. »Daily Miror« je takole zapisal ob predlogih Višinskega, pod kakšnimi pogoji bi glasoval za resolucijo o razorožitvi: »Gospod Višinski je včeraj v Organizaciji združenih narodov pristal in ponudil, da se sestane z Zahodom na polovico poti. Stari blok atomske kontrole pa se je takoj nasršil. Tako je gospod Višinski odbit... Vsi bi morali biti zainteresirani, da zvemo, kaj pomenijo razgovori o razorožitvi za državo, ki ima pet milijonov ljudi pod orožjem.« In daje pravijo zagovorniki tega stališča, da je Malenkov štiri tisoč besed dolgo Stalinovo poroko spravil v žep, se dal slikati skupaj z njim, pelje jo pa popolnoma po svoje. Greše torej tisti, ki so preveč nezaupljivi in odklanjajo sovjetske ponudbe ter »miroljubne« predloge?

Na prvi pogled zelo vabljiva teorija. Je pa precej kratkovidna. Čudnega ni nič, da ima precej pristašev prav na Angleškem, saj si britanska diplomacija že dolgo prizadeva, kako bi prevzela vlogo posrednika med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike in skuša pomirjevalno vplivati na nekatere preveč »razborite« in »prenapete« reakcionarne kroge v Ameriki, naj vendar popuste. To se je pokazalo tudi v Generalni skupščini Organizacije združenih narodov, ko so razpravljali o razorožitvi. Angleška delegacija je bila za to, da prvi predlog Višinskega sprejmejo, ameriška delegacija pa je odbila oba predloga.

Drugi so mnogo bolj rezervirani do nove sovjetske politike Prepričani so, da ni v sovjetski politiki pravzaprav nič novega. Gre le za novo taktiko. Boli verjamejo samemu Malenkovu. »Uradne izjave Malenkova in njegovih kolegov,« piše Economist, »prav tako ne opravičujejo predpostavke, da nameravajo voditi kaj bolj miroljubno politiko, kot jo je vodil Stalin. Vsi ti nasprotno svečano izjavljajo in obljubljajo, da bodo Stalinovo politiko nadaljevali. To pa poznamo: blokada, intervencije, grožnje, napadi na tuja letala, vojskovanje z drugimi vojskami in aneksija tujih ozemelj.« Malenkovu in njegovi neposredni okolici gre sedaj najbolj v račun, da mednarodna napetost popusti. Potrebno jim je zatišje, o čemer prej sploh ni bilo govora. Po drugi strani pa hoče današnji Kremelj še bolj okrepiti »ofenzivo miru«, da bi prepričal svobodoljubni svet, da preti vojna nevarnost izključno z Zahoda.

Za to trditev govori tudi dejstvo, da se Sovjeti doslej javno niso odrekli svojim prizadevanjem, da bi sklenili sporazum med petimi »velikimi«. Prav vsa današnja »presenečenja«, ki jih pripravljajo v Moskvi, se dajo razlagati tako, da bi novi vladarji s popuščanjem v manj važnih stvareh pripravili ostale štiri »velike«, da bi le prišli in sedli z njimi za zeleno mizo ter razdelili svet. Ta moskovska težnja pa ni nič novega, le taktika je bistveno drugačna, cenejša — in za male narode toliko nevarnejša.

Nedvomno takšna taktika Moskve tudi reakcionarjem na Zahodu ne gre preveč v račun. Doslej so se mogli še kolikor toliko skrivati za miroljubnimi izjavami in frazami. Po tihem so pa računali takole: saj bo sovjetska diplomacija itak proti in stvar ne bo rešena. Če bodo Malenkov in njegovi vzdržali to »ofenzivo miru«, bi se kaj lahko zgodilo, da bodo ti reakcionarji ostali sami in prišli na dan. Prav zato pa je vsako odkrito odbijanje sovjetskih predlogov le voda na mlin — sovjetski politiki. Ta pa pravi: pokažimo se v ovčji koži, če bodo sprejeli, ne bomo veliko izgubili, če pa ne, pa toliko bolje za nas. Nam vsaj popuščati ne bo treba.

»Ta kratko« so potegnili informbirojevci po vsej vesoljni zemeljski obli. Sedaj je prišlo še bolj na dan, da nimajo prav nič svoje pameti in da tudi prej niso delali nič drugače, kakor so jim naročili v Moskvi. Dokler je šlo v Moskvi vse po tekočem traku, je še šlo. Čim pa se je tam nekaj postavilo na glavo, so ostali na cedilu. Najbolje se je to pokazalo, ko so v Moskvi izpustili obtožene zdravnike. Ves informbirojevski tisk po vsem svetu je trobil na široko o morilcih, špijonih in saboterjih. Čim pa se je izkazalo, da so zdravniki nedolžni in so to tudi v Kremlju priznali, je bilo treba že kar precej akrobatskih sposobnosti, da so se tudi sami postavili na glavo. Italijanski in francoski informbirojevci, ki so se doslej izkazali za še kar dobre žonglerje, so to pot odpovedali. »Unita« je začel pisati o boljševiški samokritiki kot najmočnejšem orožju boljševikov. Zmeda, da ji ni para! Novih navodil iz Moskve najbrž še niso dobili, svetovni mirovni kongres, ki bi se moral začeti že 10. aprila, so v naglici prestavili na konec maja. Torej tudi »direktiv« še ne bo kmalu. Francoskim informbirojevcem bo malce lažje pri srcu, saj bodo končno dobili navodila iz »prve roke«, ker je Thorez po 27 mesecih le prišel domov. Drugim pa ne bo preostalo drugega, kot da — pišejo članke o boljševiški samokritiki in da še vnaprej hvalijo »miroljubno« politiko Sovjetske zveze.

Če se sedaj sami vprašamo, kaj je na stvari, kam pelje nova sovjetska politika, potem si ključ negotovosti, ki vlada danes v svetu, ne bomo težko odgovorili.

Stalin, steber sovjetske birokratske kaste, je umrl. Namesto njega so vzeli v roke krmilo sovjetske države zaenkrat v glavnem štirje možje. Ni važno, kaj hočejo s svojo notranjo in zunanjo politiko spremeniti, dasi tudi teh njihovih poskusov ne gre podcenjevati. Važno je, da morajo novi moskovski oblastniki vsaj malce popuščati pred pritiskom delavskega razreda, kajti aureole sovjetskega birokratizma, Stalina — ni več. To pa je odločilnega pomena, ker le to bo pognalo okostenele družbene odnose ob večjih ali tših žrtvah naprednih sil naprej.

KULTURNI ZAPISKI

GOVOR DR. ANTONA MELIKA, PREDSEDNIKA SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO, NA ŽALNI SEJI SVETA 13. APRILA 1953

Osvoboditev slovenskega naroda je neločljivo zvezana z življenjsko potjo Borisa Kidriča

Zbrali smo se na to izredno, žalno sejo Sveta za prosveto in kulturo, da skupaj počastimo spomin velikega moža, ki ga je tako kruto prerano smrt iztrgala iz naše srede, od dela in nenehnega snovanja. Saj smo vedeli že nekaj mesecev, kako strašna bolezen ga je napadla, saj so nam pripovedovali, kako trdovratna in neizprosna je ta zavratna bolezen, a vendar — prav na tihem smo vseeno še upali, da bi se mogli medicinski strokovnjaki vendarle zmotiti, da bi mogli nemara vendarle vsaj v kakšni nenavadni varijanti pripustiti močni naturi moža večjo odporno silo in bi moglo v tej majhni možnosti vzkliti upanje, da nam bo ohranjen Boris Kidrič. Pa nas je kratko sporočilo iz Beograda prestavilo v trdo, v kruto, v nespremenljivo resničnost: Boris Kidrič je umrl.

Kar nam je ob njegovi smrti posebno težko, je dejstvo, da nam je umrl tako zgodaj, tako silno silno mnogo prezgodaj. Saj je šele za en dan prešel čez svoj 41. rojstni dan in je komaj za tri leta preživel svojega očeta, a umrl natanko na isti dan, 11. aprila, kakor njegov oče. Težko nam je, ker imamo ne le občutek, temveč trdno zavest, da se njegova velika življenjska energija ni organično izživela do kraja, temveč da je bila nasilno pretrgana, razdejana sredi dela.

Toda dasi je res, da nam je bil Boris Kidrič iztrgan sredi dela, še mlad — pa je hkrati resnica, da njegovo življenjsko delo pušča za seboj tako mogočno sled, da je vtisnilo dobi tako silen pečat, da je docela v nesorazmerju z njegovim kratkim življenjem. Teh kratkih 25 let aktivne družbene dejavnosti Borisa Kidriča — ali ni tako, kakor da je bilo delo orjaka, delo velikana, ki zmore več v nekaj letih, kakor drugi v desetletjih, v celem življenju?

Po pravici se naglaša v teh dneh, da nam v življenjski podobi Borisa Kidriča stopa pred oči predvsem njegova revolucionarnost. Da, to je bil zares revolucionar, to je bil zares pravi, najčistejši revolucionarni duh, ki ni poznal kompromisa, ko mu je bistro spoznanje, ostra intelektualna analiza pokazala pravo smer in ga je njegova v nezadržano aktivnost nagnjena močna natura gnala v neodjenljivo dejavnost. Že zgodaj v mladosti se je opremil z velikim in s širokim znanjem, že zgodaj ga je njegovo razmišljanje dovedlo do spoznanja, da je njegovo mesto na strani delovnega ljudstva. In že zgodaj, še v gimnazijskih letih, je izpričal, da mu njegova borbenost ne dovoljuje, da bi samo teoretično stal na strani delovnih ljudi, temveč da mu zapoveduje aktivno udeležbo. In tako je že v gimnazijskih letih stopil v organizirano borbeno fronto in že kmalu spočetka zavzel v njej mesto prav spredaj, na najbolj opasnih položajih, a hkrati na najbolj odgovornih in odločujočih položajih. In ko se je Boris Kidrič odločil za to borbeno pot, je ostal brez kompromisa, brez omahovanja in oklevanja na njej, kakor najbolj resnični, najbolj čisti revolucionar. V borbo se je že v rani mladosti vrgel ves in je imel zato tako hude konflikte, pa tudi tako velike uspehe. In ta borbenost, ta revolucionarna odločnost, doslednost in udarnost, to so bila tista svojstva, ki so bila svojstvena možem naše narodnoosvobodilne vojne in njenega komunističnega vodstva, svojstva, o katerih

Revolucionarno gibanje študentov na ljubljanski univerzi je najtesneje povezano z imenom Borisa Kidriča, saj je bil že v zgodnjih letih zaradi svojega revolucionarnega mišljenja in dela sprejet v Komunistično partijo

moremo reči, da bi brez njih narodnoosvobodilne borbe sploh ne bilo in bi je ne moglo biti. Brez pretiravanja moremo reči, da so prav možje, kakor je bil Boris Kidrič, s svojo znanstveno analizo, s svojo nepopustljivo borbenostjo in neodjenljivo odločnostjo, s celoto svoje revolucionarne aktivnosti, dali pečat narodnoosvobodilni vojni. Za zgodovino slovenskega naroda bo pomenil življenjski lik Borisa Kidriča toliko kot obdobje velike narodnoosvobodilne vojne, izraz osvobodilne borbe same in njene zmage. Organizacijske in organizirane priprave v komunistični partiji pred vojno, nezlomljiva borbenost v odporu zoper fašistično invazijo, to je zmagalo v naši domači vojni in odločilo njen izid. Vsi vemo, kako odlično vlogo je imel v tem Boris Kidrič, zato moremo v tolažbo reči, da bi te gigantske, v historične dimenzije segajoče življenjske vloge tudi še petdeset let življenja ne moglo povečati. Osvoboditev slovenskega naroda je neločljivo zvezana z življenjsko potjo Borisa Kidriča.

Že pred vojno, zlasti pa med narodnoosvobodilno borbo, so se pokazale in uveljavljale njegove izredne organizatorske sposobnosti. A v polnem obsegu se jim je odprla pot v dejanje z zmago po letu 1945, ko je Boris Kidrič z dnem 5. maja 1945 prevzel mesto predsednika prve slovenske vlade v Ajdovščini. Kakor simbolno se nam zdi ob premotrivanju življenjske podobe Borisa Kidriča, da je prav on zavzel predsedstvo v prvi vladi osvobojene Slovenije in ostal na tem mestu do leta 1946 (14. junija), ko je prevzel mesto ministra za industrijo v zvezni vladi FLRJ. Njegova dejavnost se je s tem prestavila v Beograd in se raztegnila na vso Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo; do svoje bolezni in smrti je ostal na delu v območju zvezne vlade in Izvršnega sveta in je ves čas izvrševal vodilne gospodarske usmerjevalne funkcije. Kakor je bil poprej borben, udaren, dosleden in neomahljiv v ideološkem, političnem in vojnem svétu uveljavljanja, tako je sedaj enako odločno in revolucionarno dejavnost koncentriral na gospodarsko področje in vodilno usmerjal graditev socialističnega gospodarstva v novi Jugoslaviji. Tudi to je bilo dejansko pravo revolucionarno delovanje, ki ni poznalo kompromisa, temveč je po tehtnem preudarku in umskem spoznanju podiralo staro in gradilo novo, ustvarjalo temelje novemu, socialističnemu gospodarstvu svobodnih narodov Jugoslavije. Kakor poprej v vojaški in politični borbi, tako je stal sedaj Boris Kidrič v prvih vrstah ustvarjalcev novega socialističnega gospodarstva, kar je pomenilo borbo z drugačnimi sredstvi, a še vedno hudo, trdovratno in naporno borbo, pa še vedno revolucionarnost, odločnost, doslednost in silne energije. Boris Kidrič je imel vsega tega kakor malokdo. Zato ni le vodil gospodarske resore in kasneje svete, temveč spremljal svoje gospodarsko vodstvo z mnogimi razpravami in članki, ki so predstavljali teoretska razmotrivanja in praktična, docela konkretna navodila in usmerjave, in sicer ob splošnih pogojih, ki niso bili lahki. Tudi tu je nenehna, neverjetno trdoživa dejavnost Borisa Kidriča pustila za seboj široko sled. — A prav tu je sredi dela Borisa Kidriča zadela nesreča, nenadna bolezen in smrt, ki mu ni dala, da bi tudi v gospodarski dejavnosti pomagal dovršiti velike zasnove in dočakal čase, ko bodo dozoreli sadovi silnih naporov naših narodov in se bo moglo naše ljudstvo oddahniti po doseženi dokončni zmagi tudi v gospodarskem območju. Zato tu prav posebno obžalujemo njegovo smrt, tem bolj, ko je ugonobila toliko še neizrabljene življenjske energije in nakopičenega znanstvenega spoznanja.

Naš Svet za prosveto in kulturo še posebej žaluje ob smrti Borisa Kidriča. Že zgodaj v mladosti si je naš veliki rajnki mnogo prizadel, da se je dodobra seznanil z znanstvenimi pridobitvami sodobnega sveta; potrebi po znanstvenem ter strokovnem spremljanju svetovnega razvoja je odmerjal vedno zelo zelo velik pomen. Zato je tudi kot prvi predsednik prve slovenske vlade posvečal prosvetnim, kulturnim in znanstvenim problemom Slovenije zelo veliko pozornost ter se prav posebej zanimal za posamezna vprašanja dejavnosti naših področij. Rad je prišel in predaval ali imel slovesne pa tudi drugačne nagovore bodisi ob kulturnih proslavah, kakor tudi posebej ob aktualnih temah. V drobnem je spremljal razvoj naše prosvete, kulture in znanosti, dajal pobudo ali konkretne predloge za knjige in publikacije in nudil materialno pomoč bodi celoti, kakor posameznim ustnovam. Bil je prav osebno tesno povezan s prosvetno-kulturnim svetom ter je spremljal njega dejanje in nehanje z največjo osebno zavzetostjo. Pa saj se je sam aktivno udejstvoval tudi v publicistiki in znanosti in s svojim bistrim duhom kritično osvetljeval s članki in razzravami sodobne dogodke, pa s članki in razpravami kazal perspektive ter pripravljal bodočnost bodi v političnem, v prosvetno-kulturnem, kakor v gospodarskem področju. Mogočen je obseg njegovega dela in vpliva tudi v tem območju. V priznanje za njegovo delo ga je Slovenska akademija znanosti in umetnosti izbrala in dne 12. decembra 1949 razglasila na slavnostni skupščini za rednega člana v razredu za zgodovinske in družbene vede.

Ne bi bilo prav, če se ne bi posebej spomnili tudi na izredno svetle človečanske poteze v življenjski podobi Borisa Kidriča. Kdor je imel osebno stika in opravka z njim — in kdo med nami, kdo na široko po Slovenskem ni imel tega! — vsakdo je čutil toplino njegovega sodelovanja in resnične zainteresiranosti. Docela naravno se nam zdi, da beremo v memoarih naših borcev toliko toplih spominov na skupno delo in skupne akcije ali skupne težave in stiske. Zares, tudi kot človek je bil Boris Kidrič svetla osebnost in vsakdo bo štel za osebno obogatitev ure, ki jih je prebil z njim, bodisi v daljni preteklosti, ko je bil Boris še študent, kakor med narodnoosvobodilno borbo in kasneje, ko ga je docela prevzela služba v graditvi socializma.

Kratko življenje je bilo odmerjeno Borisu Kidriču, toda vsebina tega kratkega življenja je pred nami v ogromnem, naravnost neprekosljivo velikem bogastvu. Da pa je mogel Boris Kidrič storiti takó orjaško mnogo, izvor tega je bil v njegovi neusahljivi energiji, v njegovi neizčrpni delavnosti. Katerekoli superlative uporabljamo, ko opozarjamo na to — ni se nam treba bati, da bi pretiravali v izrazih. Zakaj Boris Kidrič je bil zares neusmiljen do sebe. Kako neizmerno malo si je privoščil časa za spanje, za odmor, za počitek! Delo, delo, neprestano delo, to je bilo njegovo življenje. In pri vseh brezkončnih poslih, ki jih je zahtevala funkcija resorov ali svetov, ki jih je vodil, je Boris Kidrič še vedno našel časa na račun noči in spanja ter počitka, da je spremljal knjižne novosti, da je študiral nove knjige, nove iznajdbe, nove koncepte. Pa ne le študiral, temveč je tudi polemiziral z njimi, je ob njih postavljal svoje poglede, svoje koncepte. Tudi to je bil Boris Kidrič, znanstveni delavec in teoretik, vedno aktiven in samostojen, kakor je bil aktiven in samostojen kot borec in revolucionar.

S priznanjem in občudovanjem se klanjamo veličini Borisa Kidriča, ko odhaja od nas in se njegovo življenjsko delo uvršča med fundamente slovenskega narodnega obstoja in takorekoč zaključuje pred zgodovino. Toda njegova življenjska podoba ostane med nami, saj ostanejo med nami in v nas njegova dela. Njegov svetel vzgled bo ostal vzor nam vsem, vzor naši mladini, naraščaju, ki naj vé in se bo mogel iz življenjske zgodbe Borisa Kidriča vedno znova prepričati, da se velike stvari dosezajo samo z borbenostjo in odločnostjo ter neustrašenostjo, kakor jih je v zavidni popolnosti razodeval in izpričal njegov življenjski lik. Posebno mi v prosvetno-kulturnem področju se bomo zavedali, da je življenjska pot Borisa Kidriča že sama po sebi vzgled in vzor v rasti novih generacij. Ta vzgled in ta vzor naj nam sveti v bodočnost.

Jela Trnkoczy: Igralec na flavto (1952)

KULTURNI RAZGLEDI

Spomini na Karlovo univerzo v Pragi

Marsikateri slovenski kulturni delavec se ob sedmem aprilu spomni zavoda slavne preteklosti, na katerem je pred leti dovršil svojo visokošolsko izobrazbo. Tega dne namreč je bila ustanovljena leta 1348 staroslavna Karlova univerza v Pragi, ki je dobila ime po svojem ustanovitelju, znanem vladarju Karlu IV. – Universitas Carolina Pragensis. Praška univerza je bila ustanovljena kot prvi visokošolski zavod v srednji Evropi. Prvotno je bila organizirana po pariškem vzorcu in je obsegala znanosti štirih narodov. Vendar pa so se Čehi na njej vedno bolj uveljavljali, zlasti ko so nastopili češki reformatorji — med njimi znameniti Jan Hus, ki je bil leta 1401 izvoljen za dekana filozofske fakultete. Kmalu za tem je kralj Vaclav IV. l. 1409 odobril pobudo za preureditev zavoda, pri kateri je bila dana Čehom prednost pri oblikovanju domače znanosti in kulture. Odslej je Karlova univerza zavzemala vedno večjo vlogo pri izobrazbi mladine zlasti iz slovanskih dežel. In tudi mnogi Slovenci so se izobrazili in prejeli doktorske »časti in pravice« na tem slavnem zavodu.

Po l. 1848 ko je nacionalna diferenciacija pri nemškem meščanstvu zadobila šovinistični značaj, so pričeli Nemci izrivati češko kulturo iz Karlove univerze. Zato je bila v Pragi ustanovljena še ena nova — češka univerza, ki se je tudi na področju znanosti borila za češke nacionalne pravice. Iz te univerze je izšla mlada češka borbena generacija. Z njo so se družili tudi mnogi mladi Slovenci, ki so prenašali to borbenost v svojo domovino Češka borbenost se je stopnjevala zlasti v času prve svetovne vojne na čelu z univerzitetnim profesorjem Tomažem G. Masarykom, ki je povedel češki narod v borbo za državno samostojnost in resničit davni sen vseh svobodoljubnih Čehov l. 1918 v novi Češkoslovaški republiki. Ko je Masaryk zasedel predsedniški stol, je popravil Čehom prizadejano krivico in povrnil češki znanosti in kulturi tudi Karlovo univerzo. Odslej je Karlova univerza obnovila staroslavno tradicijo. V še večji meri so se vanjo zgrinjale množice študentov zlasti iz slovanskih dežel in v še večji meri se je v mladih generacijah dvigala družbena zavest. Tako je Karlova univerza izpolnjevala svojo zgodovinsko nalogo in dvigala svobodno znanstveno misel, ki je podlaga sodobnemu pogledu na svet.

Ugled in pomen Karlove univerze pa ni zasidran samo pri tistih, ki so na tem zavodu delali. Slava Karlove univerze ze razširjena po vsej Evropi — celo pri naših nasprotnikih. Ko so l. 1939 nacistični fašisti zasedli Prago in ustanovili protektorat, se niso takoj drznili ukiniti autonomije Karlove univerze, kjer so še nadalje poslovali, kot da ni prišlo v deželi do političnih sprememb. To sem občutil 28. junija 1939, ko sem na tem zavodu promoviral in prejel »časti in pravice« doktorja filozofije. V zahvalnem govoru, ki mi je bil poverjen od skupine pravkar promoviranih doktorjev, sem še lahko izrekel rektorju univerze hvaležnost za moralno in materialno pomoč, ki so jo prejemali jugoslovanski študentje za svoj študij od — češkoslovaške vlade, čeprav je vlada že bila v inozemstvu. Prav tako mi je bila izdana doktorska diploma v imenu »rei publicae bohemoslovenicae« (češkoslovaške republike). Nacistom je seveda vse to bilo trn v peti. Poleg tega so jih mikale dragocene insignije — znamenja univerzitetne oblasti in časti. Tako so se šele v jeseni l. 1939 nasilno polastili univerze z ustrelitvijo čez 200 študentov pred vhodom v pravno fakulteto, kjer je bil sedež rektorata. Tako so študentje z lastno krvjo morali braniti svobodo znanstvene misli, ki jo je proglašala Karlova univerza.

Spoštljivost do Karlove univerze sem občutil tudi pozneje. Ob izbruhu sovražnosti l. 1941 sem se pridružil četam prostovoljcev. Ko smo se ob zasedbi Zagreba po nacistih in ustaših razkropili, sva jo z nekim tovarišem mahnila proti Bosni. Vendar so naju zajeli ustaši v bližini vsled atentata razbitega vlaka in nama grozili z orožjem. V silni stiski sem se domislil doktorske diplome, ki sem jo nosil s seboj, in jo pokazal poveljniku, češ da sva slučajna pasanta, namenjena v Zagreb na operno premiero. Ob pogledu na listino v latinskem jeziku, se je ustaški kolovodja zamislil in naju dal odgnati na stražnico, kjer nama je nadaljnja zgovornost pomogla, da sva se rešila najhujšega.

V spominu mi bo ostal tudi drug značilen dogodek. Leta 1944 sem se moral prijaviti na prijavnem uradu v Gorici. Ko sem povedal svoje ime in naziv, je italijanski uradnik omalovaževalno vprašal, na kateri jugoslovanski univerzi sem promoviral. Odvrnil sem mu, da sem prejel doktorsko čast na Karlovi univerzi v Pragi. Uradnik je takoj spoštljivo zresnil svoje lice in opravičujoče pripomnil, da sem »uno dei dottori veri« (pravi doktor).

Vsi taki dogodki gotovo pripomorejo, da ohrani človek Karlovo univerzo v častnem spominu. Vendar je to deloma boleč spomin. Kajti današnje politične prilike na Češkoslovaškem onemogočajo, da bi mogli ohraniti z zavodom dragocene stike. V današnjem času Karlova univerza ne more v polni meri vršiti zgodovinskega poslanstva borca za svobodo znanstvene misli, ki nam je tako potrebna. Težko čakamo, da bi nam mogli zopet priti s te univerze novi »pravi doktorji« svobodne in napredne znanosti.

Dr. Radoslav Hrovatin

V Podpeči so ustanovili »Svobodo«

Izvršni odbor sindikalne podružnice delavcev okrajne tovarne Podpeč je na občnem zboru predlagal, da bi ustanovili delavsko prosvetno društvu »Svoboda«. Iniciativni odbor je v enem mesecu pripravil vse potrebno in 29. marca je bil ustanovni občni zbor »Svobode«. 75 članov je podpisalo pristopne izjave. Člani »Svobode« so na ustanovnem občnem zboru sklenili, da bodo pripravili primerno prireditev za Prvi maj.

Marija Škerbec

S FILMSKEGA PLATNA

Vsakdanja zgodba

Odlomek iz običajnega meščanskega življenja, že velikokrat povedan v raznih oblikah in osladnih zasnovah — to je vsebina filma »Intermezzo«. Violinist Holger Brandt je poročen in ima ljubko hčerko in sina. Leta zakona teko in Brandt sreča ljubko pianistko Anito Hoffman. Zaželi si podoživljanja mlade ljubezni, ki mu je njegova že ne več mlada žena ne more več nuditi, ker je njena ljubezen postala vsakdanja, ne več privlačna in mikavna. V Brandta se zaljubi tudi Anita in mož zapusti družino ter preživi nekaj lepe ljubezni s svojo mlado ljubico. Toda kmalu se v obeh vzbudi čut kesanja in ob »težki žrtvi« gresta vsak svojo pot. Anita študirat, Brandt pa k svoji družini. Torej oba v redne kolesnice meščanskega življenja — njuna ljubezen je ostala samo intermezzo

Take zgodbe pretresajo dnevno meščanski zakon, le da so v resničnem življenju ljudje veliko bolj surovi pri reševanju zapletov, kot ti na platnu. Tudi vsi, ki se jim osebno življenje zaplete v take zgodbe, niso slavni kot Brandt, čeprav si vsi na tak ali drugačen način tega žele in tudi vsi si ne najdejo tako nadarjenih deklet, čeprav seveda navadno brhkejša od svojih žená.

Film se srečno konča, tako kot to odgovarja in godi meščanskemu povprečnežu, ki si sicer želi lepih doživetij, toda ne preveč nevarnih pretresov v življenju. Seveda v življenju se take zgodbe tudi kaj pogosto drugače končajo kot v rokah filmskih režiserjev. Toda, kdo bi si ubijal glavo z onimi drugimi zgodbami, saj se ljudje prihajajo v kino razvedrit in občudovat ljudi, kakršni bi radi bili. Tem ljudem torej film »Intermezzo« godi.

Prizor iz filma »Intermezzo«

DELAVSKO GIBANJE PO SVETU

OB ZASEDANJU GENERALNEGA SVETA SOCIALISTIČNE INTERNACIONALE

»Izkoristimo vsako možnost za sporazum

toda treba je biti oprezen, ker gre lahko le za spremenjeno taktiko«

Zasedanja so se udeležili delegati socialističnih strank iz 15 držav. — Razpravljali so tudi o Trstu. — Guy Mollet: »Sovjetski voditelji niso nikdar mislili na socialistično revolucijo.« — Bevan: »Socialisti se ne nahajajo med ZDA in Sovjetsko zvezo, marveč pred njima.« — Sprejeli so resolucijo o odnosu Socialistične internacionale do Jugoslavije.

Preteklo soboto so se v Parizu zbrali predstavniki socialističnih strank iz 15 držav na tridnevno zasedanje Generalnega sveta Socialistične internacionale. Po poročilu Victorja Laroca so razpravljali o mednarodnih vprašanjih. Prevladovalo je mnenje, da je treba v današnjem položaju izkoristiti vsakršno priložnost za sporazum s Sovjetsko zvezo. Pri tem pa je treba biti oprezen, ker morda Moskva spreminja le taktikto.

Generalni tajnik francoske socialistične stranke Guy Mollet je dejal: »Sovjetski voditelji niso bili nikdar za socialistično revolucijo v svetu. Šlo jim je le za to, da zasedejo čim več dežel.« Mollet pravi, da je največji zločin Moskve, ker je rešila kapitalizem v svetu s tem, da je zatajila in izdala socialistično revolucijo. Vodja delegacije angleških laburistov Aneurin Bevan pa je dejal, da se socialisti ne nahajajo med Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo, marveč pred njima. Dolžnost socialistov je, da povežejo besedi revolucija in demokracija. Ne ve sicer, kako bi ta cilj dosegli, ve pa, da vodi pot do tega cilja skozi »pragozd kapitalizma in totalitarizmá«. Na zasedanju je poročala tudi komisija, ki je proučila tržaško vprašanje. O tem bomo povedali drugič kaj več. Dunajski »Arbeiter Zeitung« je zapisal, da so na zasedanju bržčas razpravljali tudi o odnosu Socialistične internacionale do Socialistične zveze delovnih ljudi Jugoslavije.

Na zasedanju so bili skoro vsi zahodnoevropski socialistični prvaki: Erich Ollenhauer (Zah. Nemčija), Adolf Schärf (Avstrija), Victor Laroc (Belgija), Guy Mollet (Francija), Morgan Philips in Aneurin Bevan (Velika Britanija), Sarragat in Mateotti (Italija) ter drugi.

Ko so razpravljali o odnosu Socialistične internacionale do Jugoslavije in njene Socialistične zveze delovnega ljudstva, se niso mogli zediniti. Sprejeli so resolucijo, v kateri priporočajo vsaki posamezni socialistični stranki, da sama odloči, kakšni naj bodo njeni odnosi z Jugoslavijo in Socialistično zvezo delovnega ljudstva.

Dag Hammarskjoeld, novi generalni tajnik Organizacije združenih narodov

MAURICE THOREZ SE JE VRNIL DOMOV

Direktive so prispele

Po sedemindvajsetih mesecih bivanja v Moskvi je Maurice Thorez 11. aprila dopotoval v Pariz. — Močno je še bolan. — Izredni varnostni ukrepi v Vzhodni Nemčiji. — Kaj si obetajo od Thoreza v Moskvi.

Po dolgem odlašanju je Maurice Thorez, generalni sekretar francoske kominformovske stranke, vendarle prišel domov. Okrog njegove vrnitve je bilo veliko govorjenja. Bo prišel, ne bo prišel, mu bodo britanske zasedbene oblasti v Zahodni Nemčiji odobrile prehod čez svoje ozemlje? No, končno je le spravil vse dokumente skupaj in odpotoval iz Moskve z vlakom in ne z letalom, ker se od takrat, ko ga je zadela kap, še ni pozdravil. Pripravili so mu poseben salonski vlak, skratka, tak luksuz, da so celo njegovi somišljeniki majali z glavami. Vzdolž vse proge na Poljskem in Vzhodni Nemčiji so postavili stražo na vsakih 100 metrov, ki je salutirala, ko je vlak pripeljal mimo.

Še več ugibanj, kot okrog njegove vrnitve, pa je, kaj si Moskva in francoski informbirojevci obetajo od Thoreza. Thorez je res še tako bolan, da sta ga morala dva podpirati, ko je stopil iz vlaka in je borih sto metrov od vlaka do avtomobila prehodil v desetih minutah. No, samo umret prav gotovo ni prišel v Francijo. Časopisi spravljajo njegovo vrnitev v zvezo z novo sovjetsko »mirovno« politiko. Najbrž bodo imeli precej prav.

Francozi gledajo s precejšnjim nezaupanjem na naglo rast nemške industrije in na vedno večje uveljavljanje Nemčije v mednarodnih odnosih. Nemčijo podpirajo Združene države Amerike in Francozi tega Amerikancem ne morejo zlahka odpustiti. Nič čudnega potem, če ima morda Moskva s Francijo posebne načrte. Seveda pa francoska informbirojevska stranka, takšna, kakršna je, s takšno nenačelno politiko, s tako majhnim ugledom v množicah, ni nič pripravna za morebitne posebne načrte Moskve v Zahodni Evropi. Treba jo je postaviti na noge. In to nalogo naj bi opravil Thorez.

Kaj nehvaležna naloga! Partija je znotraj razvrvana, afera okrog Tillona in Marthyja jo je močno oslabila, čeprav si tega nočejo priznati. Ponesrečene generalne stavke in brezuspešni pozivi na demonstracije kažejo, da je izgubila še tisti vpliv na množice, ki si ga je med vojno pridobila. Zares težka naloga čaka Thoreza. Vse pa kaže, da si v Moskvi že od njegovega imena dosti obetajo.

EN IZVOD VZHODNONEMŠKEGA SINDIKALNEGA ČASOPISA »TRIBUNA« PO 8820 DINARJEV

»Umrl je borec za krepitev vojne v svetu«

Vseh šestnajst korektorjev v zaporu

Londonski list »Daily Express« je objavil 10. marca vest, da je bilo 9. marca izredno povpraševanje po izvodih nemškega sindikalnega časopisa »Tribuna«, ki so ga ljudje tako preplačevali, da so dosegli posamezni izvodi celo ceno 10 funtov in 10 šilingov, kar odgovarja 8820 dinarjev v naši valuti.

Odkod tako »navdušenje« za ta list? To bajno ceno je list dosegel zato, ker je objavil vest o Stalinovi smrti, v kateri je bilo, bodisi pomotoma ali namerno, zapisano, da je preminul **»izredni borec za ohranitev in krepitev vojne v svetu«.**

Ta trditev je vzbudila torej tolikšen lov za časopisom, ki si jo je »upal zapisati«. Seveda pa ta vest ni ostala brez posledic. »Tribuna« ima 16 korektorjev in vseh šestnajst je sedaj zaradi te objave že v zaporu.

USPELA POTEGAVŠČINA FRANCOSKIH ŠTUDENTOV

„Sovietske delegate" so sprejeli

Na 42. kongres Nacionalne unije francoskih študentov so povabili tudi delegate iz Sovjetske zveze. Obljubili so, da bodo prišli, ko pa se je kongres začel, jih ni bilo od nikoder. Nekaj študentom je padlo v glavo, da bi sami zaigrali sovjetsko delegacijo. Idejo so brž uresničili.

Delegacijo »Antifašističnega komiteja sovjetske mladine« sta predstavljaja nek mladenič in dekle. Po Ruenu, kjer je bil kongres, se je brž razvedelo, da je »sovjetska delegacija« že prišla. Mestni očetje so se zbrali k svečani seji in ju sprejeli. Županov namestnik ju je pozdravil v imenu mesta in vse Normandije. Reporter lokalnega lista pa ju je intervjuval. Vlogo sta odlično igrala do konca. Govorila sta francoski z ruskim naglasom in se oproščala, da »ne znata dobro francoski«. Izjavila sta, da govori 70% sovjetskih študentov angleško, 30% pa francosko.

Članom komunistične celice v mestu ni šlo v glavo, kako to, da niso oni prej zvedeli za prihod sovjetske delegacije. Iskali so jo po vsem mestu — toda delegacija se je pogreznila v zemljo. Ostal je le dolg nos...

O SINDIKALNEM KONGRESU V ROMUNIJI

Delegatom so pretresli žepe

Konec februarja so priredili romunski sindikati v Bukarešti svoj kongres. Tudi tokrat so povabili na kongres delegate iz »bratskih dežel«. Toda čim so delegati prišli na romunsko mejo, so jih zelo »prijazno« sprejeli. Vestno so jih preiskali in preobrnili vse od kovčkov do poslednjega žepa v obleki.

Med delegati je bil tudi neki Indonezijec. Ta se je zelo vzradostil, ko je videl, koliko ljudi ga je sprejelo na meji. Ko pa so ti ljudje začeli brskati po njegovi prtljagi in po žepih, ga je veselje kmalu minilo.

Razume se samo po sebi, da delegatom iz Sovjetske zveze niso priredili tako »prisrčnega« sprejema.

Peronu se majejo tla pod nogami

Bombni atentat na argentinskega diktatorja v Chileju

Argentinskega diktatorja Perona so njegovi nasprotniki že večkrat poskusili spraviti s sveta. Vedno je srečno ušel, le atentatorji so potegnili »ta kratko«. Tudi tokrat je bilo tako.

Ko je prišel Peron pred nedavnim na obisk k čilski vladi, so mu priredili svečan sprejem. Pred postajo so mu postavili govorniški oder. Prav takrat, ko je govoril o nerazdružnem prijateljstvu med obema republikama, Argentino in Chilejem, je sto metrov od odra eksplodirala bomba. Ranjen ni bil nihče. Zaprli so šest železničarjev, češ da so oni pripravili atentat.

NOVO PRESENEČENJE IZ MOSKVE?

Na vrsti je Togliatti?

Tudi di Vittorio v nemilosti. — Togliattija naj bi zamenjal Umberto Terracini. Se bo tudi politika italijanske informbirojevske stranke spremenila, se vprašujejo časopisi. — Dela bo imel tudi novi šef stranke dovolj.

V Rimu zadnje dni trdovratno krožijo glasovi, da bo Centralni komitet KPI zamenjal Palmira Togliattija s položaja generalnega sekretarja stranke. Kakor piše italijanski gospodarski list »Globo«, naj bi Togliatija zamenjal Umberto Terracini. Terracini je eden izmed ustanoviteljev komunistične partije Italije in trdijo, da sodi med »zmerne« člane stranke. Isti list je že takrat, ko je Malenkov prišel na blast v Moskvi, zapisal, da novi šef sovjetske vlade Togliatija nič kaj ne čisla.

Istočasno pa krožijo po Rimu še nepotrjene vesti, da nameravajo tudi sekretarja italijanske Generalne konfederacije, di Vittoria odstaviti. Na njegovo mesto naj bi prišel mož, »ki bi s tršo roko uresničeval linijo KP Italije v sindikatih«.

Čeprav danes še vse te vesti niso potrjene, lahko rečemo, da se tudi okrog italijanske informbirojevske stranke nekaj kuha. Generalna stavka, na katero je Generalna konfederacija dela pozvala delavce, da bi protestirali proti novemu volilnemu zakonu, je propadla. Kremelj prav tako ne more biti povsem zadovoljen s politiko svoje rimske podružnice in ne bi bilo nič čudnega, če bi bile te vesti tudi resnične. Vse skupaj spravljajo v zvezo s spremembami v sovjetski zunanji politiki in ni izključeno, da so tudi Italiji zaupali kakšno posebno vlogo. Zlasti je to verjetno, ker je tudi Italija tik pred volitvami.

Ivan Božičević na kongresu škotskih sindikatov

Pretekli petek je odpotoval iz Beograda v Veliko Britanijo generalni sekretar Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije tovariš Ivan Božičević. Udeležil se bo kongresa škotskih Trade-uninov, ki bo trajal od 15. do 18. aprila v Rothesayu na Škotskem.

BURMA SE JE PRITOŽILA PRI ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV

Vznemirljiva ameriška politika

Ameriška vlada nasprotuje temu, da bi prišla burmanska pritožba pred Organizacijo združenih narodov. — Sama se hoče pogoditi z Burmanci, le Čangkajškovih čet v Burmi ne pusti razorožiti.

Ni še dolgo tega, ko se je burmanska vlada pritožila pri Organizaciji Združenih narodov nad Čangkajškovimi četami v Burmi, ki ropajo burmanska naselja in organizirajo napade na kitajsko ozemlje. Zadnji čas so se lotili že tudi burmasnkih posadk. Sama prisotnost Čangkajškovih čet na burmanskem ozemlju krši suverenost Burme in ustvarja leglo novih vojnih zapletljajev na Daljnjem Vzhodu.

Burma, dežela v jugovzhodni Aziji, kjer se križata stoletna zaostala proizvodnja in najnaprednejše socialistične ideje.

Burmansko pritožbo so kljub nasprotovanju ameriške vlade le vključili v dnevni red Generalne skupščine Organizacije Združenih narodov. Toda ameriška vlada, kot vse kaže, ni odnehala. Obvestila je nekatere zahodnoevropske delegacije, da še vedno nasprotuje temu, da bi Generalna skupščina razpravljala v burmanski pritožbi, češ, da to koristi le Sovjetski zvezi. Po njenem mišljenju se da zadeva urediti »na licu mesta«. Zahodnoevropske delegacije pa naj vplivajo na Burmo, da bi umaknila svojo pritožbo.

Toda, kako misli ameriška vlada urediti to stvar? Pripravljena je potegniti Čangkajškove čete iz Burme, razorožiti jih pa ne pusti. Dala bi celo na razpolago vsa transportna sredstva, da Čangkajškove čete preseli iz Burme na Formozo. Če pa Čangkajšek na tako rešitev ne bi hotel pristati, potem bi predlagala Generalni skupščini, naj ustanovijo komisijo, ki bi »na licu mesta proučila vso stvar...« itd.

Ameriška vlada se je torej odkrito postavila na Čangkajškovo stran, s tem pa potrdila bojazni tistih, ki so vznemirjeni zaradi nič kaj miroljubne politike ameriške vlade na Daljnem Vzhodu. Skoraj vse delegacije azijskih držav so proti takemu ameriškemu stališču in vidijo v njem le nevarnost za mir v Aziji.

Sindikalni odborniki Zahodne Nemčije so nas obiskali

Delegacijo vodi predsednik Sindikata javnih služb in transporta ter prometa g. Adolf Kumernus

Te dni se je mudila na obisku v Jugoslaviji delegacija zahodnonemškega Sindikata uslužbencev javnih služb, transporta in prometa. Vodil jo je predsednik tega sindikata g. *Adolf Kumernus*, ki je tudi član Mednarodne federacije transportnih delavcev ter Mednarodne federacije uslužbencev javnih služb. Spremljata ga *Ingeborg Tenesen* in *Paul Laksering*, prva član predsedstva tega sindikata, drugi pa sindikalni odbornik pokrajinskega odbora istega sindikata.

Sindikat uslužbencev javnih služb v Zahodni Nemčiji je drugi po številu članstva, saj šteje 880 tisoč članov. Vsi trije člani delegacije so člani Socialno demokratične stranke še izpred vojne. Med vojno so bili zaprti v nacističnih koncentracijskih taboriščih.

Delegacija je bila gost Centralnega odbora sindikata državnih uslužbencev Jugoslavije. Sprejel jih je tudi predsednik Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije tovariš Djuro Salaj. Nekaj časa se je mudila v Beogradu, obiskala je tudi Zagreb, Ljubljano in Reko.

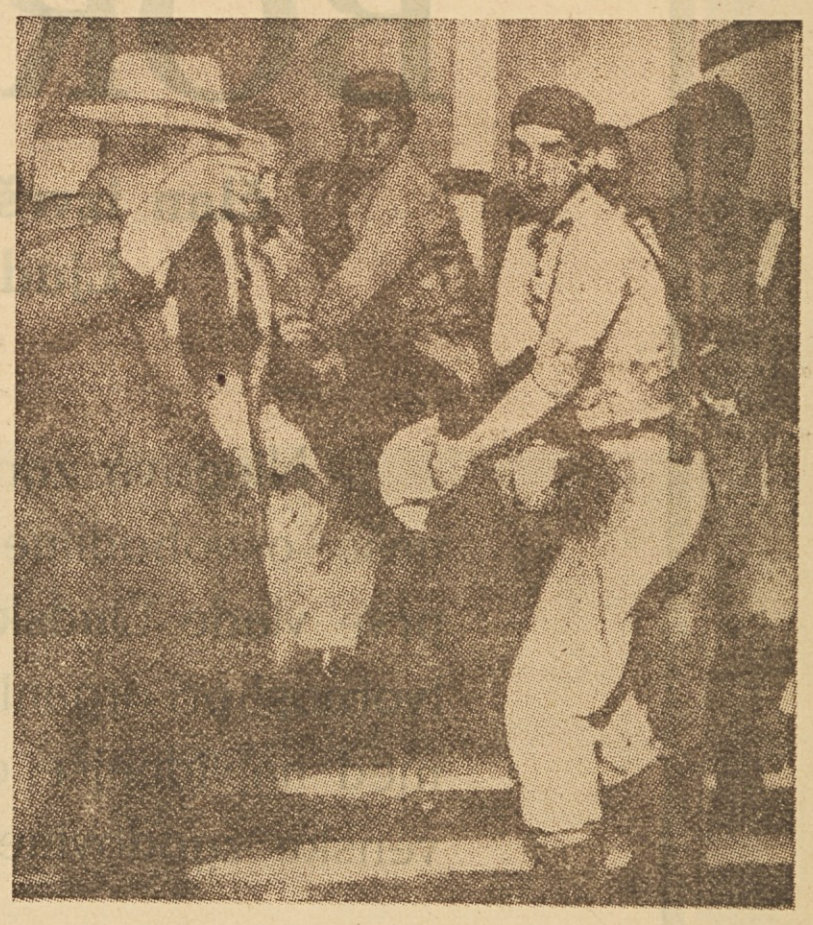

Brazilski informbirojevci se po naročilu Moskve bore za »mir«, brazilski policisti pa takole »demokratično« obračunavajo z njimi. Policija je nasilno vrgla govornika z nekega zborovanja

Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Predstavnik Jože Jurač. Odgovorni urednik Roman Albreht. Tisk tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani Naslov uredništva in uprava: Miklošičeva cesta 22 v Ljubljani — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo 22-538 in 23-031, uprava 20-046 Poštni predal 284. Račun pri podružnici Narodne banke v Ljubljani št. 604-T-133. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din in celoletna 480 din.

OB ROBU DOGODKOV

BOJ ANGLEŠKIH DELAVCEV ZA DELAVSKO UPRAVLJANJE IMA ŽE

STARE TRADICIJE

Ideja delavskega upravljanja ni tako nova, kot marsikdaj mislimo. Od takrat, ko je oče modernega delavskega gibanja Marx izrekel geslo »Tovarne delavcem« in ga znanstveno utemeljil, so delavci na tak ali drugačen način stremeli, da bi prišli do besede v upravljanju podjetja. Revolucionarnejše struje v delavskem gibanju so si bile na jasnem, da je mogoče uveljaviti resnično delavsko upravljanje le, kadar prevzamejo delavci oblast v svoje roke, vzamejo tovarne kapitalistom in jih potem tudi sami upravljajo. Marsikje pa niso čakali na prevzem oblasti in so že v pogojih kapitalistične oblasti zahtevali, da tudi delavci dobe besede v upravljanju podjetja in sodločajo v čisto gospodarskih zadevah. Uspehi takega boja doslej niso bili nikjer tolikšni, da bi na ta način spremenili družbeno ureditev dežele v temeljih, nedvomno pa posamezni primeri kažejo, da ideja delavskega upravljanja živi in da je ena izmed osnovnih zahtev socializma. Pri nas se delavsko upravljanje sicer razvija v popolnoma drugačnih družbeno gospodarskih pogojih. Imamo namreč ljudsko oblast in podržavljena sredstva za proizvodnjo. Zato se tudi delavsko upravljanje lahko hitro razvija in predstavlja odločilnega družbenega činitelja v gospodarstvu.

V Angliji se delavsko upravljanje poraja v pogojih kapitalističnega gospodarjenja, vendar bi ga bilo napačno podcenjevati. V zadnjem desetletju se je v Angliji močno povečal vpliv delavcev na upravljanje industrije. Krilatice, kot je »industrijska demokracija« in »delavska udeležba v upravljanju«, so najbolj navdušile napredne sindikalne voditelje. O koristih »skupnega posvetovanja« so si delavci in podjetniki v glavnem načelno edini, čeprav se njihova stališča, kakšen je praktičen pomen in uspeh udeležbe pri upravljanju podjetja, močno razlikujejo. Vsekakor se pa delavci sedaj že na različne načine udeležujejo upravljanja industrije in se podjetniki posvetujejo z njimi tudi v zadevah, ki ne zadevajo le delavskih mezd, delovnega časa in delovnih pogojev. Vpliv delavcev na upravljanje industrije se je najbolj razmahnil v podjetjih, ki so jih v vojni podržavili. Do neke mere se pojavlja delavska udeležba seveda tudi na drugih delovnih področjih.

Ne bi mogli dobro razumeti sedanjih razprav o teh vprašanjih v Angliji, če se ne bi seznanili poprej z razvojem tamkajšnjega gibanja. V nekem smislu se izraža ta razvoj kot spor in pa poravnava — ki ima svoj zgodovinski pomen — med načelom »nadzorstva po delavcih« in tako imenovanim »whitleizmom«, ki ga bomo razložili.

Nekateri angleški sindikati so že pred prvo svetovno vojno zahtevali podržavljenje tovarn. Toda takrat si še niso bili na jasnem, kako naj bi podržavljeno podjetje upravljali. V angleški težki industriji se je med prvo svetovno vojno pojavilo proti sindikalnim navodilom gibanje »Shop Stewardov«, to je gibanje »delavniških upraviteljev«. To gibanje je imelo čisto »prevratniške« cilje: delavci naj sami nadzorujejo delavnico. Z drugimi besedami, delavci naj se polaste delavnic, ki naj jih vodijo izvoljeni predstavniki in zaupniki delavcev. Sindikati pa so vodili ta čas v glavnem socialistično reformistično gibanje in so leta 1918 sprejeli laburistični program.

Takrat so tudi »cehovski socialisti« širili med delavci misel o »nadzorstvu po delavcih« in zahtevali, naj cehi prevzamejo vsa industrijska podjetja ter jih spremene v javne ustanove, ki naj bi jih upravljali sindikati. Seveda bi morali v ta namen reorganizirati sindikate na industrijski podlagi. Ta zamisel je tako navdušila delavce, da so na primer sindikati stavbnih delavcev ustanovili državni gradbeni ceh, ki naj bi sestavil nek gradbeni načrt za zidavo hiš. Tega pa niso uresničili.

Leta 1916 je dalo industrijsko delavsko gibanje pobudo angleški vladi, naj ustanovi tako imenovani Whitley-ev odbor, ki naj bi našel način za trajno izboljšanje odnosov med delavci in delodajalci. Whitley-ev odbor je predložil, naj bi ustanovili čim več razsodišč, ki naj bi odločala v sporih med delavci in delodajalci. Mezdno vprašanje naj bi uredili s posebnimi zakoni, poleg tega pa naj bi ustanovili »mešane industrijske svete«. Ti naj bi skrbeli za čim večje sodelovanje med delavci in delodajalci. Po predlogu Whitleyevega odbora se sodelovanje ne bi smelo omejiti le na mezdna pogajanja, marveč bi morali delavci sodelovati pri upravljanju proizvodnje in odločati tudi o nameščanju in odpuščanju delavcev iz službe. »Mešani industrijski sveti« bi morali proučevati industrijsko organizacijo in način industrijskega dela. Mešanim svetom pa naj bi stali ob strani »obratni odbori«, ki bi v svojem delokrogu skrbeli za organizacijo in uspeh dela. Vse te spremembe naj bi se izvršile v medsebojnem skupnem sporazumu med delodajalci in delavskimi sindikati, ne da bi se pri tem dotaknili osnovnih pravic tovarniških lastnikov. Angleška vlada je bila za ta »Whitleyev« sistem. Zato so po podjetjih ustanavljali številne mešane industrijske svete. Toda le nekateri so bili zmožni življenja. Njihov delokrog je bil manjši kot so ga predlagali. Prav tako so se tudi obratni odbori le malokje obnesli.

Spor med zagovorniki »nadzorstva po delavcih« in zagovorniki »Whitleyevega gibanja« se je pozneje pojavil v vseh razpravah, ki so mu sledile. Tako so na primer med leti 1932 in 1935 organizirali celo vrsto teoretičnih razprav o nadzorstvu nad podržavljenimi industrijskimi podjetji. Široke so bile razprave v Kongresu delavskih sindikatov in na konferencah laburistične stranke. Šlo je za to, ali naj bi bili v vodstvu podjetij udeleženi neposredno delavski sindikati, ali pa naj imenujejo za delavske predstavnike v industrijskem vodstvu le ljudi, ki so posebno spretni in strokovno usposobljeni in ki naj bi za svoje delo odgovarjali do neke mere tudi javnosti. Med obema stališčema so našli srednjo pot, niso pa rešili mnogih vprašanj. Zato je Kongres delavskih sindikatov 1944. leta proučil načrt, ki ga je angleška vlada potem uvedla v podržavljenih industrijskih podjetjih. Načrt hoče rešiti zapleteno vprašanje, komu naj odgovarjajo delavski predstavniki, ki so jih imenovali sindikati za voditelje podržavljenih podjetij, sindikatom ali državi. Odpraviti je hotel tudi nevarnost, da bi se upravni odbori podjetij, ki jih ne bi sestavljali sindikalni predstavniki, upirali zahtevam, ki bi jih imeli delavci v posvetovalnih organizacijah. Kongres delavskih sindikatov je zato predlagal strokovnjake, izmed katerih so morala prizadeta strokovna ministrstva imenovati člane državnih svetov za industrijska podjetja. Tisti, ki so bili imenovani za člane teh svetov, so morali po svojem imenovanju pretrgati neposredno zvezo s sindikati.

Na ta način preizkušajo sedaj sindikati in laburistična stranka življenjsko moč delavskih predstavnikov v podržavljenih industrijskih podjetjih. V zadnjem času pa razpravljajo mnogo bolj o tem, kako bi omogočili najširšim slojem članov delavskih sindikatov, da pridejo na vodilna mesta v podjetjih. Pri teh prizadevanjih jim gre mnogo bolj za to, da delavce čim bolj izobrazijo ter organizirajo posvetovanja za delavce, kot pa da bi razpravljali z delavci o gospodarstvu podjetja. Med tem pa so vedno glasnejše zahteve sindikatov, v prvi vrsti sindikata poštarjev, da bi dobili neposredno nadzorstvo nad delom podjetij sami delavci.

Med drugo svetovno vojno so se močno razširili »mešani sveti«, ki so se bavili z industrijsko proizvodnjo in drugimi vprašanji. Širili so se ne le zato, ker je tako hotela vlada, marveč zato, ker so tako zahtevali delavci. Takoj po vojni pa je tak način posvetovanj precej popustil. Toda že od leta 1947 dalje opažamo, da mnogo zasebnih podjetij spet z zanimanjem proučuje način mešanih posvetovalnih svetov. V mnogih tovarnah so take mešane posvetovalne svete tudi osnovali. V podržavljeni industriji so sodelovali sindikati in delodajalci v tako imenovanih »Working Parties«, ki jih je organizirala vlada, prav tako pa tudi v »pospeševalnih svetih«. V industriji zasebnega kapitala tega niso uspeli izvesti. Do tega morda tudi nikoli ne bodo prišli. Angleški delavci se za sedaj zadovoljijo s tem, da ti različni organi posvetovanja uspešno delujejo.

Udeležba delavcev in nameščencev v upravljanju podjetja se je najprej uveljavila v zadružnem gibanju, ki ima v Angliji v svojih rokah dobršen del trgovine na drobno. Zadružna pravila često predvidevajo, da lahko zadruge izvolijo svoje nameščence v upravni odbor. To je zlasti v eni največjih in najuspešnejših angleških zadružnih organizacij.

Ideja delavskega upravljanja v Angliji je torej že zelo stara Kot vidimo, sodelujejo delavci na nek način pri upravljanju podjetij. Razumljivo pa je, da v njihovih pogojih delavski organi upravljanja nimajo vloge aktivnega gospodarskega činitelja, v katerem naj pride do izraza ustvarjalna sila delavskega razreda, ki bi lahko uveljavila socialistične proizvodne odnose, kot je to pri nas.

Izvršni svet Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije obvešča slovensko delovno ljudstvo, da je 11. aprila t. l. umrl naš veliki tovariš

BORIS KIDRIČ

član izvršnega sveta Ljudske skupščine Ljudske republike Jugoslavije

Njegovo zgodovinsko delo za organiziranje in vodstvo naše osvobodilne borbe, njegovo delo kot predsednika prve vlade Ljudske republike Slovenije in njegova ogromna tvornost pri organiziranju državnega gospodarstva ga uvrščajo med najvidnejše osebnosti jugoslovanske revolucije in slovenske zgodovine

SLAVA NJEGOVEMU SPOMINU!

Ljubljana, 17. aprila 1953

Predsednik izvršnega sveta
Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije
MIHA MARINKO